

"Műszaki katonák alatt értjük azt a hadrakelt nagy családot, amely nem csak fegyverrel a kézben küzdött, hanem tudásával, különleges felszerelésével, kiképzésével és leleményességével a küzdő csapatok leghűségesebb és nélkülözhetetlen segítőtársa volt."

(Jacobi Ágost utászezredes, 1938)

MŰSZAKI KATONAI KÖZLÖNY

2011.

Kiadja:

a Magyar Hadtudományi Társaság Műszaki szakosztálya, és
a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem,

Megjelenik negyedévente

Felelős kiadó: Prof. Dr. Szabó Sándor ny. mk. ezredes,
a hadtudomány kandidátusa, a szakosztály elnöke
Prof. Dr. Padányi József mk. ezredes, az MTA doktora
a ZMNE mb. rektora

Főszerkesztő: Prof. Dr. Lukács László ny. mk. alezredes,
a hadtudomány kandidátusa

A szerkesztőbizottság tagjai: Dr. habil. Horváth Tibor okl. mk. alezredes (Ph.D)
Dr. Hornyacsek Júlia őrnagy (PhD)
Dr. habil. Kovács Tibor mk. ezredes (Ph.D)
Prof. Dr. Padányi József mk. ezredes (DSc.)
Dr. Tóth Rudolf ny. okl. mk. dandártábornok (Ph.D)

A szerkesztőség címe: HM Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem,
Hadtudományi Kar, Katonai Vezetőképző Intézet,
Műveleti Támogató Tanszék, Műszaki szakcsoport
1101. Budapest, Hungária krt. 9-11.

Telefon: (1)-432-9000/29-560 mellék; HM (2)-29-560
Fax: (1)-432-9000/29-667 mellék; HM (2) 29-667
Levélcím: 1581. Budapest, Pf.:15.
E-mail: lukacs.laszlo@zmne.hu
Készült a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Nyomdájában, 150 példányban
Felelős vezető: Soós Károly

ISSN 1219-4166

ELŐSZÓ

*Non scholae, sed vitae discimus!*¹

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem alaprendeltetése a haza védelmét szolgáló katonák képzése. Az egyetem azonban a fő tevékenysége mellett évek óta szakemberek kiegészítő képzését is végzi a komplex védelmi szféra számára. E képzés keretében tanulnak a Védelmi igazgatás szakos hallgatók is, akik körében szervezték meg 2011. november 10-én az

1. tudományos védelmi igazgatási szakos hallgatói konferenciát.

A szervezők *a konferencia céljaként jelölték meg*, hogy a védelmi igazgatás szakos hallgatók, mint a jövő védelmi szakemberei, lehetőséget kapjanak arra, hogy az egyetemi tanulmányaik során szerzett ismereteik alkalmazásával tudományos szintű dolgozatban foglalják össze és prezentálják az általuk választott téma legfontosabb szakmaelméleti és gyakorlati tudnivalóit, aktualitásait. *E kezdeményezést több szervezet is támogatta*, így a rendezvény szervezésében részt vett a ZMNE Vegyi- és Katasztrófavédelmi Tanszéke, a Magyar Hadtudományi Társaság Műszaki Szakosztálya, a Magyar Polgári Védelmi Tudományos Egyesület és a Biztonságunk Érdekében Oktatási és Tanácsadó Tudományos Egyesület. A konferencia védnökei Prof. dr. Szabó Sándor ny. ezredes, dr. Varga Imre ny. ezredes, dr. Földi László alezredes és Veres Viktória, a fenti szervezetek elnökei, vezetői voltak. A programokra résztvevőként vagy előadóként lehetett jelentkezni, és a részvételhez előzetes regisztráció volt szükséges. Ez utóbbi feltétele volt egy előadás és

egy prezentáció kiadott követelmények szerinti elkészítése és leadása.²

A konferencia lebonyolítására 2011. november 10-én került sor. Az ünnepélyes megnyitón a közel háromszáz megjelent résztvevő körében dr. *Hornyacsek Júlia őrnagy*, a Szervezőbizottság elnöke hangsúlyozta, hogy a konferencián való részvétel egy hosszú tanulási/fejlődési

¹ L. Annaeus Seneca 106. levele

² Képforrás: www.zmne.hu 2011. 11.13.

folyamat eredménye, hiszen az egyetemünk minden feltételt biztosít ahhoz, hogy diákjaink választott szakterületeiken kutassanak, eredményeiket egy tudományos dolgozatban foglalják össze, és képesek legyenek arra, hogy mindezt szakszerűen előadják tanáraik, professzoraik diáktársaik és a megjelent vendégek előtt.

Dr. Németh András, a ZMNE Hadtudományi Kar Katonai Üzemeltető és Logisztikai Intézet tudományos intézet igazgató-helyettese a tanácskozás megnyitójában kiemelte, hogy az első ízben, hagyományteremtés céljával megrendezett ankét célja nem a versengés, hanem az önmaguknak való bizonyítás és az egymástól történő tanulás, továbbá felkészülés az egyetemi és az országos tudományos diákköri konferenciákon való részvételre.

Az egyetem oktatói fontosnak tartják, hogy diákjaink már hallgató korukban megtanuljanak tudományos igénnyel gondolkodni, kutatni, írni, rendezetten, szervezeten előadni, valamint színvonalasan prezentálni igényes hallgatóság előtt. Ez lesz az alapja a majdani szélesebb körű, professzionális szintű ténykedésüknek doktoranduszként, tudományos kutatóként, illetve oktatóként. A konferencia jó alapot nyújtott ehhez a törekvéshez.

A megnyitót követően **a résztvevők 9 szekciókban dolgoztak**, melyeken belül a hallgatók álltak katedrára, hogy választott tudományos témáikról vitaindító előadásokat tartsanak. **81 pályamunka érkezett**, melyből 64-et adtak elő diákok. A főbb témakörök: a lakosságvédelem időszerű kérdései, a Magyar Honvédség, valamint a rendvédelmi szervek szerepe a katasztrófák elleni küzdelemben, árvíz-, belvíz-, ipari biztonság, nukleáris biztonság, tűzvédelem- és tűzoltás, biztonság- és kihívások, lakosság-felkészítés és kríziskommunikáció voltak.

Az ünnepélyes eredmény-hirdetésen a szervezők képviselői kupákat, könyveket és ajándéktárgyakat adtak át. A kezdeményezést a **Műszaki Katonai Közlöny** szerkesztősége is támogatja azzal, hogy a konferencia anyagait e kiadványban jelenteti meg.

Dr. Lukács László
főszerkesztő

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

Pellérdi Rezső, Rusvai Ditta

**A súlyos ipari balesetekkel kapcsolatos nemzetközi és hazai
szabályozórendszer elemzése**

**Analysis of the international and domestic regulation system connected
with major industrial accidents**

Budapest, 2011. november 10.

Absztrakt

Az ipar egyre nagyobb ütemű fejlődése mind nagyobb veszélynek teszi ki a társadalmat. Az új technológiák bevezetése újabb veszélyhelyzeteket teremthet, melyek katasztrófahelyzetté alakulását meg kell és meg is lehet akadályozni jól alkalmazott jogi eszközökkel. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta folyamatosan fejlesztjük saját és közösségi jogi rendszerünket is. A 2011-es soros elnökségi poszt lehetőséget adott Magyarországnak, hogy operatíván részt vállaljon a közösségi jogi normák fejlesztésében. A súlyos ipari balesetek megelőzésével kapcsolatos Seveso II. Irányelvet felülvizsgálták és megfogalmazódtak az újításával kapcsolatos tagállami igények. Bár a Seveso III. Irányelvet előreláthatóan csak 2015-ben léptetik hatályba, kidolgozása mégis Magyarország felügyelete alatt kezdődhetett meg. A dolgozatban bemutatásra kerülnek a Seveso irányelvek, valamint ezek beépülése a magyar jogrendbe. A szerzők ismertetik a 1999. évi LXXIV. Törvényt, annak változásait, és a 2006. évi VIII. törvényt, majd ezek figyelembevételével következtetéseket fogalmaznak meg.

Kulcsszavak: súlyos ipari balesetek, nemzetközi és hazai szabályzó rendszer, Seveso Irányelvek, major industrial accidents, internacional and domestic regulation system, Seveso Directives

BEVEZETŐ

Barry Buzan szerint a biztonság egy komplex rendszerként értelmezhető, melynek öt dimenziója van: környezeti, gazdasági, politikai, katonai és társadalmi. A bipoláris világrend megszűnése megnövelte a biztonság nem katonai tényezőinek jelentőségét. A társadalmi biztonság meghatározza és garantálja a társadalmi cselekvés feltételrendszerét.³ Ám ahhoz, hogy a társadalmi biztonság megvalósuljon, biztosítani kell a környezeti, gazdasági, politikai és a katonai biztonsági tényezők feltételeit is, vagyis az egyes elemek közt szoros kölcsönhatás érvényesül. A társadalmi biztonságot számtalan esemény, folyamat (fenyegeti) fenyegetheti, mint például az ún. új típusú kihívások (intenzív globalizáció, alacsony intenzitású konfliktusok, helyi háborúk, információs korszak),

³ Gondolatok és vélemények a biztonságunkról – A biztonságkultúra kérdései, TIT HABE, Budapest 2008., Dr. Vámosi Zoltán: A biztonság, biztonságpolitika és biztonságkultúra összefüggései, 11. oldal

melyek a bipoláris rendszer összeomlásával jelentek meg, kerültek felszínre. Ilyen fenyegetéseket jelentenek még a társadalmi biztonság gazdasági veszélyforrásai (a mélyszegénység, a társadalmon belüli nagy anyagi különbségek, melyek konfliktusok kialakulásához vezethetnek) vagy a környezeti problémákból fakadó veszélyek, környezeti katasztrófák. Az ilyen fenyegetések veszélyeztetik a polgárok testi épségét, környezetét, illetve vagyonát, tehát polgári veszélyhelyzetet idézhetnek elő. „Napjaink permanens változásai kapcsán átértékelődött a Biztonság, mint érték kategória. „A Nemzeti Biztonsági Stratégia összefoglalta mindazon tényezőket, amelyek a biztonságunkat fenyegetik, és kijelölte a kereteket, irányokat, amelyek mentén az ország, a lakosság biztonságát szavatolni lehet és kell.”⁴ A katasztrófák kiemelten fenyegetik a társadalom biztonságát, ezért nagy gondot kell fordítanunk megelőzésükre: „Katasztrófaveszély: olyan folyamat, vagy állapot, amely közvetlenül és súlyosan veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot, ha számolni lehet a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével.”⁵

Az iparosodás óta már nem csak természeti, hanem civilizációs katasztrófákkal is szembe kell néznie az emberiségnek. Ilyen civilizációs katasztrófa egy olyan ipari baleset is, mint a 2010. október 4-én bekövetkezett ajkai timföldgyár zagy-tárolójának katasztrófája. Az ipari üzemek tevékenysége veszélyt jelenthet az emberi életre, egészségre, az anyagi javakra és a természeti környezetre. A hatások megelőzésére, mérséklésére több hazai és nemzetközi szabályozás létezik. Természetesen ezek a területek szoros kapcsolatban állnak egymással, de bizonyos tekintetben elkülönülnek, például a veszélyes ipari üzemek tevékenységével is foglalkozó Európai Unió környezetvédelmi politikában külön csoportban (Ipari tevékenységből származó kockázat), azon belül is külön pontban fejtik ki a jelentős baleseti kockázattal járó ipari tevékenységek témáját.⁶

A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéstről szóló 1999. évi LXXIV. Törvény első fejezet 3. § v) és w) pontjai pontosan megfogalmazzák, mit érthetünk veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetnek, illetve, mi a veszélyes ipari üzem:

„**Veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos baleset:** olyan mértékű veszélyes anyag kibocsátásával, tűzzel vagy robbanással járó rendkívüli esemény, amely a veszélyes ipari

⁴ Dr. Hornyacsek Júlia: A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében, „Biztonságunk érdekében” Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület Budapest, 2011. 3. o.

⁵ Pellérdi Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet, 466. o.

⁶ Bándi Gyula: Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása, 1999. Budapest, 425-426. oldal

üzem működése során befolyásolhatatlan folyamatként megy végbe, és amely az üzemen belül, illetőleg azon kívül közvetlenül vagy lassan hatóan súlyosan veszélyezteteti vagy károsítja az emberi egészséget, illetőleg a környezetet.”

„**Veszélyes ipari üzem:** egy adott üzemeltető irányítása alatt álló azon terület egésze, ahol egy vagy több veszélyes létesítményben – ideértve a közös vagy kapcsolódó infrastruktúrát is – veszélyes anyagok vannak jelen a törvény végrehajtására kiadott jogszabályban meghatározott küszöbértéket elérő mennyiségben (tekintet nélkül az üzem ipari, mezőgazdasági vagy egyéb besorolására).” Ezek a definíciók, egyéb szabályozásonként (EU Irányelvek, ENSZ szabályozások) módosulhatnak, de a dolgot ezeket tartom mérvadónak. A súlyos ipari baleseti kockázati tényezőkkel érdemben először az 1982-es 82/501/EGK (Európai Gazdasági Közösség) Tanácsi Irányelv (azaz Seveso I. Direktíva) foglalkozott, melynek hatályát három mellékletben határozták meg. Egyes veszélyes anyagokra azonban külön szabályok is érvényesek: ilyen szabály a 67/548/EGK Tanácsi Irányelv, mely alapanyagokra és kész termékekre egyaránt vonatkozik, ha az robbanás veszélyes, irritatív, maró hatású, oxidáló, tűzveszélyes, mérgező, vagy egészségre ártalmas. A két terület szorosan kapcsolódik egymáshoz, ám átfedések nincsenek köztük, hiszen utóbbi a veszélyes anyagok osztályozására, csomagolására és jelölésére vonatkozik, míg az előbbi a baleseti kockázat csökkentése érdekében betartandó felhasználási előírásokat tartalmazza.⁷ Az 1982-es Seveso I. Direktívát azóta már módosították, elnevezése Seveso II. Direktíva lett, és ma is érvényben van. 2004-es csatlakozásunkat követően a legtöbb Európai Unió környezetvédelmi szabályt integráltuk a magyar jogrendbe, annak érdekében, hogy az Unió egységes környezetpolitikájának részévé váljunk, és ebből kifolyólag egy biztonságosabb Európát teremtsünk.

1. A Seveso irányelvek rendszere

Az ún. **Seveso irányelvek** egy olasz városról kapták nevüket, ahol 1976 júliusában egy súlyos baleset következtében 2 kg dioxin⁸ jutott a levegőbe bizonyos veszélyes

⁷ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31967L0548:HU:HTML> (2011.03.20.)

⁸ Viktor Juscenko ukrán elnököt 2004-ben megmérgezték dioxinnal. Ennek következtében bőre az egész testén eltorzult. Ilyen elváltozásokat tapasztaltak az érintetteken a sevesoi katasztrófa után is. Juscenko orvosa kiderítette, hogy az elváltozást nem közvetlenül a mérge, hanem a test védekező mechanizmusa okozza. A professzor megállapította, hogy a bőr alatt "kis májak" keletkeztek, amelyek végül elnyelték a mérget és megtisztították a testet. (1. ábra)

anyagok tökéletlen égése miatt. Ennek következtében 2000 ember szenvedett dioxinmérgezést, 600 embert kellett kitelepíteni otthonából.

1. ábra Viktor Juscenko a mérgezés előtt és utána, forrás:
http://biokemia.blog.hu/2009/08/07/victor_yushchenko_es_a_dioxinos_leves (2011.04.27.)

Megközelítőleg 10 négyzetmérföldnyi területet ért a mérgező anyag, így a felső talajréteget eltávolították és megsemmisítették. A helyben termesztett élelmiszerekből hónapokig nem fogyaszthattak az emberek, valamint elvesztették használatuk 100%-át (meg kellett semmisíteni a mérgezés miatt).⁹

2. ábra A sevesoi üzem maradványai, Forrás:
<http://www.katasztofak.abbcenter.com/?id=39198&cim=1> (2011.04.25.)

http://tudomany.ma.hu/tart/cikk/h/0/15802/1/tudomany/Juscenko_megmergezese_folytan_elorehaladtak_a_dioxinnal_kapcsolatos_kutatasok (2011.04.27.)

⁹ Forrás: Dr. Varga Imre nyá. mk. pv. ezredes, Seveso Irányelvek című előadása (ppt) (2010.10.22.)

Idáig két ilyen Irányelv készült az ipari tevékenységekből eredő súlyos balesetek megelőzésére és azok emberre és környezetre gyakorolt hatásaik korlátozására. Az Unió környezetvédelmi joganyagán belül az Ipari szennyezés és kockázatkezelés csoportjában található „Súlyos balesetek elleni védekezés” pont tartalmazza a jelenleg is érvényben lévő Seveso II. Irányelvet, amely 1997-ben váltotta az addig hatályos Seveso I. Irányelvet. A legutóbb 2003-ban módosított II. irányelvhez kapcsolódóan a tavalyi évben már megfogalmazódtak módosítási igények. Az újabb módosítás, melyen jelenleg is dolgoznak a szakemberek, átfogóbb változtatásokat eszközölhet a lakossági tájékoztatás, és az ún. küszöb alatti üzemek szabályozása terén.¹⁰

1.1 Seveso I. Irányelv

A 82/501/EGK Tanácsi Irányelv célja, hogy szigorúbb ellenőrzés bevezetésével csökkentse az ipari balesetek bekövetkezésének kockázatát, illetve védelmi intézkedések bevezetésével redukálja annak környezeti hatásait, a veszélyes anyagokat előállító, feldolgozó, valamint tároló üzemekben. Az Irányelv ugyan már nincs hatályban, mégis ez volt az alapja a későbbi Európai Unió, illetve az ENSZ vonatkozó nemzetközi egyezményeinek. Az Irányelv előírta a tagállamoknak, hogy legkésőbb 1986. január 8-áig illesszék be belső jogrendjükbe az ott megfogalmazottakat.¹¹

A Seveso I. Irányelv az elsők között hivatkozik az Európai Közösség 1973. és 1977. évi Környezetvédelmi Akcióprogramjaira. Előbbi, az Európai Közösség Környezeti politikájának alapkövének tekinthető, utóbbi annak folytatása. A két fő részre tagolható első dokumentum nemcsak környezetvédelmi alapelveket állapít meg, hanem konkrét cselekvési tervet is meghatároz 1975-ig. A Seveso I. Irányelv az Akcióprogramok környezetszennyezéssel kapcsolatos alapelveire utal, melyek szerint a szennyezést és a környezeti ártalmakat meg kell előzni, csökkenteni, és amennyire csak lehetséges megszüntetni, illetve olyan technikai fejlődést kell elérni, mely tekintettel van a környezetvédelemre.¹²

1996-ban a Bizottság úgy döntött, az Irányelvet újra kell fogalmazni, ami december 9-ére meg is történt.

¹⁰ Forrás: <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?language=HU&body=ENVI> (2011.04.06.)

¹¹ Forrás: Az Irányelv eredeti szövege: <http://www.ess.co.at/HITERM/REGULATIONS/82-501-eec.html> (2011.04.06.)

¹² Forrás: Bándi Gyula: Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása 33-36. oldal

1.2. Seveso II. Irányelv és módosításai

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK Tanácsi Irányelv 1997. február 3-án lépett hatályba és jelenleg is érvényben van. Az Irányelvvel kapcsolatos eddigi tapasztalatok, az egyre fejlődő technológia és a megváltozott politikai és gazdasági helyzet is közrejátszott a Seveso I. Irányelv újrafogalmazásában. A hatálybalépéstől számítva két évet kaptak a Tagok a nemzeti törvények megalkotására, azok alkalmazására és egyidejűleg a Seveso I. Irányelv visszavonására.

A súlyos ipari balesetek kockázatát minimalizálni kívánó Tagállamok megegyeztek abban, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos információkat minél szélesebb körben kell megismertetni a lakossággal, vagyis nagyobb hangsúlyt fektettek a nyilvánosság tájékoztatására. Egyetértettek továbbá abban is, hogy az új létesítmények (üzemrészek) telepítésének ellenőrzésén szigorítani kell, azok nem kerülhetnek túl közel lakott területekhez és egyéb objektumokhoz. A hatékonyabb megelőzés, felkészülés elősegítésére pedig egy egységes közösségi információs rendszert működtetnének, mely összegyűjtené az eddigi tapasztalatokat, illetve elemezné azokat.

Az új Irányelv hatálya kiszélesedett: „Ezt az irányelvet azokra az üzemekre kell alkalmazni, ahol veszélyes anyagok olyan mennyiségben vannak jelen, amely egyenlő vagy meghaladja a (...) felsorolt mennyiségeket.”¹³ A veszélyes anyagok listája viszont lerövidült, de több osztályba sorolták azokat, pontosan meghatározva az egyes osztályok kritériumait. Nőtt az általános vezetési rendszer hatékonysága, mert az Irányelv kiegészítette azt a létesítményekben működő biztonsági védelmi rendszerekkel. A 16. cikk értelmében a Tagállamoknak illetékes hatóságokat kell kijelölni, melyek elvégzik az Irányelvben meghatározott általános vezetési feladatokat (ellenőrzés, felülvizsgálás, biztonsági jelentések fogadása, értékelése) és szükség esetén segítséget tudnak nyújtani az üzemeltetőnek műszaki, tudományos téren. Magyarországon ezt a feladatot az Országos, illetve Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok látják el. E felett áll az Illetékes Hatóságok Bizottsága,¹⁴ melynek jogában áll az Irányelvvel kapcsolatos döntéseket hozni, illetve, melynek a Tagállamok kötelesek jelentést küldeni meghatározott esetekben (súlyos baleset bekövetkeztekor). A Bizottság feladata továbbá a már említett egységes

¹³ Forrás: Az Irányelv hivatalos fordításának szövege: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:02:31996L0082:HU:PDF> (2010.12.05.)

¹⁴ Forrás: Seveso II. Irányelv 21; 22. cikk

információs rendszer kidolgozása és felállítása, mely már megtörtént az olaszországi Isprában, a Polgári Védelmi és Biztonsági Intézetben¹⁵ működő Közös Kutatóközpont Súlyos Baleseti Veszélyek Irodájának létrehozásával.^{16 17}

Seveso II. Irányelv módosítására 2003-ban került sor, miután Európa újabb, óriási anyagi károkat okozó és egyre több emberéletet követelő, súlyos ipari baleseteket vészelt át. Ilyen baleset volt például, a 2000-ben bekövetkezett hollandiai (Enschede¹⁸), a 2001-es franciaországi (Toulouse¹⁹) és a szintén 2000-ben történt romániai cián-szennyezés is. 2003. december 31-én hatályba lépett tehát a 2003/105/EK Irányelv. Ez Magyarországon 2006-ban történt meg a 18/2006. Kormányrendelet hatályba lépésével.

3. ábra Az enschedei tűzijátékgyár felrobbanása, forrás: <http://www.radarheinrich.de/disaster/06-enschede/3-explosion/11.jpg> (2011.04.25.)

Az új Irányelv kiszélesítette a Seveso II. hatályát a veszélyes anyagok tekintetében, illetve a bányászati tárolási és feldolgozási tevékenységekre (a 2000-ben történt tiszai

¹⁵ Angol elnevezés: Institute for the Protection and the Security of the Citizen, IPSC

¹⁶ Jelenleg összesen 8 hasonló, EU által finanszírozott Kutatóközpont van, egységes elnevezésük: Joint Research Center, rövidítve: JRC

¹⁷ Forrás: <http://ipsc.jrc.ec.europa.eu/about.php?id=1> (2011.04.06.)

¹⁸ A hollandiai Enschedében található tűzijáték raktárban 2000. május 13-án kb. 100 tonna tűzijáték és petárda robbant fel. A robbanássorozatban 22 ember meghalt, és csaknem ezren megsérültek. Forrás: <http://www.origo.hu/nagyvilag/20020402enyhe.html> (2011.04.07.)

¹⁹ A toulouse-i AZote Fertilisant (AZF) műtrágyaipari alapanyagot gyártó üzem 221-es raktárában 2001. szeptember 21-én 300 tonna ammónium-nitrát robbant fel. A robbanássorozatban 30 ember meghalt és 2500 megsérültek. Forrás: http://hirszerzo.hu/kulfold/98916_megkezdodott_a_2001es_toulousei_robbanas_mi (2011.04.07.)

cianid-szennyezés hatására), valamint egyes hulladéklerakókra is. Némileg bővült a biztonsági jelentések tartalma, melyben eztán szerepelnie kellett a kidolgozásában résztvevő szervezeteket is. Az Irányelv módosítása kitért a terület felhasználás problémájára is, vagyis meghatározta, hogy új létesítmény építése, illetve egy régebbi bővítése csakis úgy lehetséges, hogy az ne növelje az embereket érintő kockázatot. Ezzel a kitéttel az Irányelv a társadalmi biztonság egy magasabb lépcsőfokára ugrott, részben megakadályozva a súlyos ipari balesetek emberekre gyakorolt hatásának kifejtését. Ennek érdekében a Bizottság is új feladatokat kapott, melyek szerint 2006. végéig felül kellett vizsgálniuk (szorosán együttműködve a Tagállamokkal) a biztonsági jelentések kritériumait, tartalmát, illetve ki kellett dolgozni az üzemek és egyéb területek számára egy műszaki adatbázist, melynek a kockázati adatokat, forgatókönyveket kellett tartalmaznia.²⁰

2010. decemberében az Irányelvet felülvizsgáló bizottság javaslatot nyújtott be a Seveso II. Irányelv újabb módosítására. A tervezet tárgyalása a magyar elnökség alatt kezdődött meg Brüsszelben. Az új módosítást valószínűleg már Seveso III. Irányelvnék fogják nevezni. A Seveso II. Irányelv bevezetése óta hozzávetőlegesen 20%-kal csökkent²¹ a súlyos balesetek száma, mely bizonyítja az Irányelv eredményességét. Azonban a tapasztalatok azt mutatták, hogy összhangba kell hozni az Irányelvet az ENSZ EGB Aarhusi Egyezményével,²² valamint az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 2008/1272/EK rendelettel. Az új tervezet kiemeli a Seveso II. Irányelv 1. mellékletének összehangolását a 2008/1272/EK rendelettel, melyben a különböző veszélyek besorolása (fizikai, egészségügyi és környezeti veszély) és azok tartalma pontosabban van kidolgozva. Az Aarhusi Egyezmény alapelveihez is igazodik a tervezet, megjelenik benne a nyilvánosság döntéshozatalban való részvétele, a nyilvános konzultáció, illetve az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosítása is. A nyilvánosság tájékoztatására a Seveso III. tervezetében megjelent egy új eszközrendszer: az elektronikus információszolgáltatás, mely egy gyorsabb és hatékonyabb tájékoztatási formát biztosít a

²⁰ Forrás: <http://www.epy.it/hu/normativak/pdf/2003.105.EKhu.pdf> (2011.04.10.)

²¹ Katasztrófavédelem folyóirat LIII. Évfolyam 2. szám, 2011. február, 26. o. Dr. Vass Gyula t.ü. Ezredes főosztályvezető – Előkészületben a Seveso III. Irányelv c. cikke, 2. bekezdés

²² Az Aarhusi Egyezményt 1998-ban hozta létre az ENSZ EGB az európai civil környezetvédő szervezetek együttműködésével. Az Egyezményt Magyarország is ratifikálta és hatálybalépését követően (2001.10.30.) a 2001. évi LXXXI. törvénnyel integrálta a belső jogrendbe. Három fő alapelvét: "a környezeti információhoz való hozzájutás", "a nyilvánosság döntéshozatalban való részvétele" és "az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés" az Európai Unió is beépítette saját jogrendjébe Irányelvek formájában (2003/4/EK, 2003/35/EK). Forrás: http://civilkontroll.gyor.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=363:miert-pont-aarhus-&catid=10:aarhusi-egyezmey&Itemid=12 (2011.04.10.)

hatóságoknak. Az Irányelv területét is kiszélesítenék, a földalatti gáztározók, valamint újabb veszélyes anyagok és keverékek kerülnének a hatálya alá. A tervezet pontosítja egyebek mellett a dominóhatásról szóló rendelkezéseket, és az illetékes hatóság kijelölésére vonatkozó pontokat. Újdonságként körvonalazódik a tervezetben egy, a Bizottság által összehívott fórum, melynek tagjai a tagállamok illetékes hatóságainak képviselői lennének, és feladata egy szankcionálási mechanizmus kidolgozása lenne. A tervezet előreláthatóan 2015. június 1-jén lépne hatályba.²³

2. ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának Egyezménye az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól (1992.)

Az 1947-ben létrehozott, ma már 56 taggal rendelkező ENSZ EGB az ENSZ egyik regionális bizottsága, melynek fő feladata a gazdaság régióon belüli erősítése, illetve a régióon kívüli gazdasági kapcsolatok fenntartása, létesítése. A bizottság a Gazdasági és Szociális Tanácsnak köteles jelenteni. Tevékenysége nem csak a gazdasági területekre korlátozódik, céljai közt szerepel a nemzetközi kereskedelem fejlesztése, az országok közti kapcsolatok erősítése, és többek között a környezet megvédése is. A szervezet szabályrendszereit, egyezményeit ennek fényében hozzák létre, melyek betartását azokról az országokról várják el, melyek ratifikálták azokat.²⁴

Az 1992 márciusában, Helsinkiben elfogadott nemzetközi egyezmény célja az ipari balesetek országhatárokon túli hatásainak megelőzése, azokra való felkészülése, elhárítása, valamint az ipari balesetet szenvedett részes felek kérésre történő műszaki segítség, tanácsadás nyújtása.²⁵ Az Egyezmény sok tekintetben támaszkodik a Seveso. I Irányelv pontjaira, valamint a Seveso II. Irányelvet előkészítő dokumentumokra, hatálybalépésekor (2000.) az EU-ban már a Seveso II. Direktíva volt érvényben. Magyarországon az Egyezményt a 128/2001. (VII. 13.) Kormányrendelet hirdette ki, melyben megtalálható az Egyezmény hiteles magyar fordítása is. Ahogy azt már említettem, az Egyezmény sok tekintetben támaszkodik a Seveso I. Irányelv elemeire, ám az Egyezményben is megfogalmazott ipari baleset definíciója eltér az Irányelvben meghatározottól.

²³ Forrás: Katasztrófavédelem folyóirat LIII. Évfolyam 2. szám, 2011. február, 26-27. o.. Dr. Vass Gyula t. Ezredes főosztályvezető – Előkészületben a Seveso III.. Irányelv c. cikke

²⁴ Forrás: <http://www.unece.org/about/about.htm> (2011.04.10.)

²⁵ Pellérdi Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet, 766. o.

„**Ipari baleset:** olyan esemény, amely veszélyes anyagokkal folytatott bármilyen tevékenység során bekövetkezett ellenőrizhetetlen folyamat eredménye, akár valamely létesítményben, például gyártás, felhasználás, tárolás, kezelés vagy ártalmatlanítás közben, vagy szállítás során” bizonyos speciális feltételek függvényében. Ebbe beletartozik a közlekedési balesetek során kialakult veszélyhelyzet elhárítása, illetve kezelése is, ami a Seveso Irányelvekben nincs benne.

Az Egyezmény célja is eltér lényegében a Seveso Irányelv céljaitól. Az Egyezmény fő feladatának a nemzetközi együttműködés erősítését, a közös felkészülés lehetőségének megalapozását tekinti, melynek tárgyát képezi a súlyos ipari balesetekre való felkészülés, és az ezzel kapcsolatos információcsere. Elsődleges szempontja a társadalom biztonságának erősítése, az emberek és a környezet védelme, de a nemzetközi politikai szintéren is rendkívüli kényelmetlenségeket okozhatnak a súlyos ipari balesetek, amennyiben hatásai áttejednek egy másik ország területére.

3. A Seveso irányelvek beépülése a magyar jogrendbe

Az európai integráció feltétele volt az Uniós szabályozások jogharmonizációja, mely természetesen a Seveso II. Irányelvre is vonatkozott. Magyarországon ez a folyamat sikeresen lezajlott és 2004-óta az Európai Unió tagjai vagyunk. Magyarországon érdemben a következő rendelkezések foglalkoznak az irányelvekkel: 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről, a 2006. évi VIII. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény módosításáról, illetve a 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről, valamint a 2/2001. (I. 17.) Kormányrendelet.

3.1. 1999. évi LXXIV. Törvény és a 2006. évi VIII. Törvény

A katasztrófavédelem megreformálására már a rendszerváltás előtt is megfogalmazódott az igény. Az első átfogó törvényt azonban csak 1999-ben fogadta el az Országgyűlés, 2000. január 1-jei hatálybalépéssel. A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni

védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény elsődlegesen a katasztrófavédelemben résztvevő szervek munkáját hangolja össze, pontosan meghatározva feladatkörüket a védekezésre való felkészülésben, irányításban, valamint tisztázza az ezzel kapcsolatos alapfogalmakat is.

A hatékonyság érdekében a törvény alapján jött létre az Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság (továbbiakban OKF), és a Kormányzati Koordinációs Bizottság (továbbiakban KKB) is. Ezek a szervezetek a törvény értelmében kötelesek együttműködni a polgári védelmi szervezetekkel, katasztrófavédelmi szervezetekkel, az önkormányzati tűzoltóságokkal, gazdálkodó szervezetekkel és természetesen a Magyar Honvédséggel.²⁶

Megjegyezzük, hogy a sorkatonaság felfüggesztésével a Magyar Honvédség katasztrófák elleni védekezésben, illetve következményeinek felszámolásában meghatározott szerepe és feladata nem szűnt meg. Az évente jelentkező árvizek alkalmával a lakosság számíthat segítségükre, de példaértékűnek tekintendők az ajkai vörösiszap-katasztrófa során végrehajtott tevékenységük is.

4. ábra Torna-patak új hídja, forrás: http://www.naplo-online.hu/fooldal-nap_temai/20101102_hid (2011.04.18.)

²⁶ Pellérdi Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet 491. oldal

A 4. ábrán a Torna-patakra épített ideiglenes híd látható, melyet cölöpözéssel egy hét alatt megépítettek a katonák. A híd megépítésére azért volt szükség, mert a Kolontáriak sűrűn használták elődjét, melyet azonban a vörös áradat lerombolt.²⁷

Nem csak a különböző szintű szervezeteknek vannak feladataik, kötelességeik a katasztrófavédelemben, hiszen a törvény kimondja, hogy minden állampolgárnak jeleznie kell a közelgő (vagy már bekövetkezett) katasztrófát és segítenie kell a védekezési munkálatokat: 1§ (2) „Minden állampolgárnak (...) joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.” /Katasztrófavédelmi törvény/

Az Értelmező rendelkezésekben meghatározott definíciókat először ebben a törvényben összegezték Magyarországon. Elsők közt fogalmazták meg (e. pontban) a katasztrófa definícióját, melyben az is szerepel, hogy egy esetleges katasztrófa bekövetkeztekor a kormány szükségállapotot, illetve veszélyhelyzetet rendelhet el az egész ország, vagy egy régió területén.²⁸ Az októberi vörösiszap-katasztrófánál is ez történt: a Kormány Veszprém megye, Győr-Moson-Sopron megye és Vas megye területére veszélyhelyzetet hirdetett ki, melyet Veszprém megye esetében meg is hosszabbított.

A törvény hatálya alá nem tartozó nukleáris létesítmények szabályozására külön törvény vonatkozik, ahogyan a bányászati tevékenységekre, hulladéklerakókra és a veszélyes anyagok szállítására is. Jelen törvény módosítására 2006-ban került sor, miután az Európai Unió módosította a súlyos ipari balesetek elleni védekezéstről szóló Irányelvét (96/82/EK Direktíva) a 2003/105/EK Irányelvvel, illetve, miután Magyarország EU tag lett. Így a Kat. kiegészült a 2003/105/EK Irányelv már említett módosításaival, illetve pontosították a törvényben meghatározott definíciókat.²⁹

A Katasztrófavédelmi törvény ismételt módosítása illetve új katasztrófa törvény megalkotása már 2010 végén szóba került. A szakemberek szerint ugyanis a 10 éves tapasztalat azt mutatja, hogy szükséges az egyes definíciók pontosítása, és nem utolsósorban a törvény összehangolása a technológiai fejlődéssel.

A vörösiszap-katasztrófa kapcsán növekedett az igény a törvény módosítására. Az év elején publikált szabályozási koncepcióban leszögezik, hogy a katasztrófavédelmi szervezetek működése megfelelő, és az évek során igazolhatóan jó. Ugyanez vonatkozik a tervezési és irányítási rendszerekre is.

²⁷ Forrás: http://www.naplo-online.hu/fooldal-nap_temai/20101102_hid (2011.04.18.)

²⁸ Pellérdi Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet 492. oldal

²⁹ Pellérdi Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet 660. oldal

Az igényelt, főként eszköz-fejlesztések listája azonban egyre nő. A dokumentum szerint fontos lenne az úgy nevezett küszöb alatti³⁰ üzemek szigorúbb ellenőrzése, ugyanis az elmúlt években leginkább ilyen típusú üzemek okoztak balesetet (a vörösiszap-katasztrófát okozó üzem is ilyen típusú).

5. ábra Kolontár 2010.10.05-én, forrás:

http://www.boston.com/bigpicture/2010/10/a_flood_of_toxic_sludge.html (2010.10.07.)

A dokumentum kitér továbbá a katasztrófa-alap létrehozására, a lakosság hatékonyabb felkészítésére és egyéb mellett a veszélyes anyagok közúti szállításának problémáira is.³¹ A fentiekben jelzett változtatási koncepció manifesztálódott a 2011 szeptemberében az Országgyűlés által elfogadott 2011. évi CXXVIII. törvényben.

3. 2. A 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

Az Országgyűlés, a lakosság biztonságának és biztonságérzetének növelése céljából, a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés hatékonyságának fokozása, a katasztrófavédelmi szervezetrendszer erősítése, a katasztrófavédelmi

³⁰ Seveso II. szabályrendszer csak alsó és felső küszöbértékű üzemekre vonatkozik, a veszélyes anyagokat felhasználó, de nem az Irányelv hatálya alá tartozó üzemeket nevezzük küszöb alattinak.

³¹ Forrás: http://www.katasztrofavedelem.hu/letoltes/jogszabalyok/katasztrofavedelmi_koncepcio.pdf (2011.04.10.)

intézkedések eredményességének növelése érdekében az Alaptörvény végrehajtására, az Alaptörvény XXXI. cikk (5) és (6) bekezdése, 53. cikke és 54. cikke alapján a megalkotta a 2011. évi CXXVIII. törvényt a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. A törvényben, hasonlóan az előző 1999. évi LXXIV. Törvényhez, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos szabályozás a törvény IV. fejezetében kapott helyet. Részletesen szabályozza a veszélyes üzemek létesítésével, üzemeltetésével kapcsolatos engedélyezési eljárásokat, meghatározza a technológiában bekövetkezett változásokról való jelentési kötelezettséget.

A jogszabály bevezeti a katasztrófavédelmi bírság fogalmát, kiszabásának rendjét, szigorítja az ellenőrzéseket. A tervezéssel kapcsolatban rögzíti, hogy a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek következményeinek csökkentésére az üzemeltetőnek a belső védelmi tervben, míg az érintett állami és önkormányzati szervek veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek kívüli feladatait a külső védelmi tervben kell meghatározni. Új elemként jelenik meg a törvényben a küszöbérték alatti üzemekre vonatkozó szabályozás

KÖVETKEZTETÉSEK

A súlyos ipari balesetek megakadályozásának szabályozása több fórumon, több szinten zajlik. A Seveso I. EK Irányelvnek köszönhetően megindult egy folyamatos fejlődési tendencia az újdonságok jogszabályokba integrálásának érdekében a súlyos ipari balesetek megelőzése kapcsán. Ez a tendencia más szervezetekre is kihatott, hiszen nem csak az Európai Unió, hanem az Egyesült Nemzetek Szervezete is kialakította saját jogi szabályrendszerét ezen a területen. A Seveso Irányelvektől lényegesen megkülönbözteti az ENSZ EGB Helsinkii Egyezményét, hogy utóbbi a súlyos ipari balesetek országhatáron túli hatásaival foglalkozik valamint az Irányelvektől eltérően, magába foglalja a közlekedési balesetekkel kapcsolatos veszélyhelyzet-kezelési intézkedéseket is.

Magyarország mind az Uniós, mind pedig az ENSZ EGB szabályrendszerét integrálta belső jogrendjébe. Így a súlyos ipari balesetek megelőzésének, és hatásainak csökkentése érdekében hozott szabályok tekintetében hazánk egy szerteágazó rendszer része, melynek fejlesztése és megújítása az EU soros elnökség posztjából fakadóan fontos feladatává vált. Az új katasztrófavédelmi törvényben jelentős szerepet kapott a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezés szabályozásának szigorítása, melynek fő iniciálója a tavalyi vörösiszap katasztrófa volt.

A jogszabályalkotás természetesen folytatódik. A törvényi felhatalmazás alapján a közeljövőben megjelenő kormány és miniszteri rendeletekkel megtörténik a szakterület részletes szabályozása.

HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK

- 82/501/EGK Tanácsi Irányelv az egyes ipari tevékenységekkel járó súlyos baleset kockázatáról (Seveso I.)
- 96/82/EK Tanácsi Irányelv a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről (Seveso II.)
- 2003/105/EK Irányelv a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről szóló 96/82/EK tanácsi irányelv módosításáról
- 2008/127/EK Irányelv a 91/414/EGK tanácsi irányelv egyes hatóanyagok felvétele céljából történő módosításáról
- ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának Egyezménye az ipari balesetek országhatárokon túli hatásairól (1992.)
- 1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 2006. évi VIII. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 1999. évi LXXIV. törvény módosításáról
- 2/2001. (I. 17.) Kormányrendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 128/2001. (VII. 13.) Kormányrendelet az Egyesült Nemzetek Szervezetének Európai Gazdasági Bizottsága keretében létrejött, az Ipari Balesetek Országhatáron Túli Hatásairól szóló, Helsinkiben, 1992. március 17-én kelt Egyezmény kihirdetéséről
- 18/2006. (I. 26.) Korm. rendelet a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről
- 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Gondolatok és vélemények a biztonságunkról – A biztonságkultúra kérdései, TIT HABE, Budapest 2008., Dr. VÁMOSI Zoltán: A biztonság, biztonságpolitika és biztonságkultúra összefüggései, 11. oldal
- Dr. HORNYACSEK Júlia: A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében, A települések katasztrófa-elhárítási feladatai, a végrehajtáshoz szükséges helyi védelmi képesség alapvető területei, azok kialakításának folyamata. „Biztonságunk érdekében” Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület Budapest, 2011. ISBN: 978-963-08-2606-8
- PELLÉRDI Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet, 466. o.
- BÁNDI Gyula: Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása, 1999. Budapest, 425-426. oldal
- Dr. VARGA Imre nyá. mk. pv. ezredes, Seveso Irányelvek című előadása (ppt) (2010.10.22.)
- BÁNDI Gyula: Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása 33-36. oldal
- PELLÉRDI Rezső- Halász László- Földi László: Katasztrófavédelem I. Egyetemi jegyzet, 766. o

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

Petró Tibor ny. pv. alezredes

A települési önkormányzatok árvízvédelmi feladatai,

lehetőségei az árvízi védekezés során

The local government's water damage relief tasks, and

theirs opportunity in the flood control

Budapest, 2011. november 10.

Absztrakt

Napjainkban, amikor a föld népessége átlépte a hétmilliárd főt, egyre nagyobb felelőséggel kell, hogy viseltessünk vízkészletünkkel szemben. A mindennapi életünk természetes velejárója, hogy körülvesz minket az éltető víz. Ugyanakkor nem szabad megfeledkeznünk pusztító mivoltáról sem.

A mai Magyarország egyik legnagyobb kihívása a vízzel való komplex gazdálkodás a fenntartható fejlődés figyelembevételével. A klímaváltozás hatásaként, a természet szeszélyes megnyilvánulása egyre többször ébreszt rá bennünket, milyen gyors és kegyetlen pusztítást okozhat a hirtelen lezúduló nagymennyiségű csapadék, vagy a vízgyűjtő területeken található hó készlet hirtelen, nagymértékű olvadása. A települések védekezésnek megszervezése az állam feladatrendszerén túl az önkormányzatokra is komoly feladatokat ró. A települések szinte mindegyike folytat védekezést a vizek károsító hatásával szemben.

A tanulmány célja, hogy bemutassa, hogy jelenleg hogyan épül fel a vizek pusztító hatása elleni védelem rendszere, milyen védelmi feladatokkal kell számolni, és milyen lehetőségek vannak az önkormányzatok kezében különböző időszakokban a védekezésre.

Today, when the earth's population has crossed the seven billion people, more and more accountable for that care against the use of water. A natural part of everyday life that surrounds us in life-giving water. However we must not forget our destructive nature of either In today's Hungary is one of the biggest challenges for the complex water-management for sustainable development into account. The impact of climate change as a manifestation of the increasingly unpredictable nature it awakens us to how quick and brutal destruction could cause large amounts of a sudden torrential rain or snow in the catchment areas set of sudden, large-scale melting. The municipalities should organize-defence of the state of tasks beyond the local government also imposes serious responsibilities. Almost all the settlements continue to protect against the damaging effect of the water. The article writing is to show how it is made up of water against the devastating impact protection system, what opportunities there are in the hands of local governments at different times.

Kulcsszavak: árvíz elleni védelem, vízkár elhárítási feladatok, árvízvédelem eszközei

Keywords: flood control, water damage relief tasks, flood protection assets

1. Bevezetés

Az önkormányzatiság „modern kori” húsz éve alatt, a globális klímaváltozás okozta veszélyhelyzetek rámutattak a települések önvédelmi képességeinek főbb hiányosságaira. Napjainkban a települési önkormányzatok átalakuló feladatrendszerében sem szabad megfeledkeznünk az ár- és belvíz vagy a helyi vízkár okozta problémák kezeléséről. Egyre többször figyelhető meg olyan rendkívüli helyzet, ami a vizek kártételeihez köthető és az önkormányzattól közvetlen beavatkozást igényel. A szakszerű, nagy erővel végrehajtott védelmi tevékenység sok esetben hátrított már el a veszélyhelyzeteket. Azonban az elmúlt néhány év, évtized történései rossz példákkal is tudnak szolgálni, ahol emberi életek, anyagi javak pusztultak a vizek károsító hatása miatt. A védekezés hatékonyságának növelése érdekében folyamatos feladatot kell, hogy jelentsen a veszélyeztetett területen lévő lakosság részére a „békeidőszaki” felkészítés rendszerének fejlesztése, a védművek állapotának megóvása és fejlesztése, az önkormányzat és állam ilyen irányú tevékenységének tervezése szervezése, összehangolása. Egy közepes szintű védelmi feladat is komoly szervező munka elé állítja a védelmi tevékenységet irányító szervezeti egységet. A védekezés során a technika, technológia széles körét kell alkalmazni egy-egy ilyen esetben. Ehhez jönnek még a védelemi igazgatás feladatai, a személyi állomány irányítási, ellátási feladatai. Így könnyen belátható, hogy az vizek kártételei elleni védelem kihívásainak csak egy jól felkészült, a helyi viszonyokat és az alkalmazható technológiát jól ismerő szervezet képes megfelelni. A kockázatok felmérése után komoly áldozatot kell hozni a védelemi igazgatás minden szintjén – az egyéntől az államig. Ez nem csak a pénzeszközökön keresztül, a védelem megszervezéséhez szükséges eszközbeszerzést jelenti, hanem a személyi állomány képzésének ösztönzését, és végrehajtását, új technológiák megismerésének, bevezetésének ösztönzését is. Szerencsére, ha baj van, az emberek összefognak, végzik a számukra meghatározott feladatokat, vagy civil szervezetek által kezdeményezett gyűjtésekkel támogatják a bajban lévőket. Ugyanakkor - mint az élet egyéb más területein is - a megelőzés a legjobb védekezés.[1]

A védekezés megszervezésekor a megelőzésre, a kialakuló káros vizek elleni fellépésre, valamint az elöntések folytán szétterült vizeknek a vízfolyásokba és csatornába történő visszavezetésére, a károk gyors felszámolására kell terveznünk, feladatot végrehajtanunk. Tisztában kell lennünk azzal, hogy vízügyi-műszaki védelmi eszközökkel csupán mérsékelni tudjuk a károkat, nem pedig megakadályozni azt.

2. Az árvízi védelem története, kialakulása és fejlődése hazánkban

A folyók kártételei elleni védelem a védművek állékonyságának fenntartása, illetve folyamatos megújítása mellett a hozzá kapcsolódó igazgatási feladatokat is magába foglalja. E tevékenység jelentőségét jól példázza, hogy az ország 23%-át érinti az árvízi veszélyeztetés, ahol nem lehetne termelő tevékenységet végezni, ahol az élet- és anyagi javak védelmét nehéz garantálni.

A folyók, patakok árvízi védelme a társadalmi- gazdasági viszonyok mentén, a földrajzi hidrológiai viszonyok függvényében alakult a történelem folyamán. Az elmúlt évszázadokban elsősorban a helyi védelem alakult ki, ekkor még nehéz egységes szerkezetű védelmi tevékenységről beszélni. A települések önmagukat védték, vagy lecsapolással termőterületeket kívántak maguk részére előállítani. Első írásos emlékeink már említést tesznek a Csallóköz ármentesítési munkálatairól. Töltések és elzárások építésével kezdték meg a települések kezdeti ármentesítési munkálatait. A XV-XVI. szd. írásos emlékei utalnak arra, hogy királyi rendelet írta elő egy-egy település, térség kötelező árvízvédelmi munkálatait[2]. A XVII. században több rendelkezés is foglalkozott kisebb nagyok folyók árvízi szabályozásával, mint a Rába egy szakasza, a Vág, vagy a győri Duna ág. Ebben az időben már a Tisza mentén is megjelentek hasonló jellegű szabályozók. A problémát azonban ebben a korban az jelentette, hogy átfogó rendelkezésekkel nem találkozhattunk. Még a XVIII. században is a vizek kártételei elleni védekezésnek a helyi módszereit alkalmazták. A magyarországi nagy folyók átfogó szabályozásának hiányában a közmunkával kialakított árvízvédelmi töltésépítések hatékonysága alacsony fokú maradt. A két nagy folyónk mentén a szervezett védelmi tevékenységek és a folyószabályozási munkák csak a XIX. szd. elejére tehetőek, amikor az első szervezett társulási formák megalakultak. A folyószabályozás megvalósulásának alapját II Józsefnek és udvarának az a szemlélete adta, hogy folyóinkon a hajózást fejleszteni kell. A hajózás feltételrendszerének megteremtése ebben az időszakban közfeladatnak számított, melynek tervezése már a századfordulón megindult.

Az első összefüggő gátszakasz a Duna mentén 1820-1825. között épült meg. Ez a fejlesztés a 1840-es évekre már elérte a 464 km-t a Duna mentén, míg a Tiszánál ebben az időszakban már 328 km volt. Az árvízvédelmi töltések ebben az időszakban már mintegy 345 000 ha árvízmentesítését biztosították. A folyószabályozás, lecsapolás és vízrendezés serkentőleg hatott a tervszerű ármentesítési munkálatokra is. A pénzügyi fedezetet az

Udvar a só hatósági árának megemeléseével érte el, melyet egy ún. „Só-alapban” helyezett el. Ez az alap, mint az első elkülönített állami pénzalap teremtette meg a szükséges források egy részét. A kor gazdasági kényszerei, mint a mezőgazdasági termelés növekedése, a kereskedelem, ezen belül a vízi utak használata, a települések közös árvízi védelmének rendezése természetesen tovább erősítette ezt a folyamatot. Emellett Pest 1838-as jéges árvízi pusztulása különösen nagy visszhangot kapott. Ezen törekvések és kényszerek hatására, a fokozatosan kialakuló vízügyi program mentén Gróf Széchenyi István vette kezébe a folyószabályozások alakítását. Széchenyi munkásságának legnagyobb erénye az a felismerés volt, hogy a vízszabályozás és vízmentesítés tájalakító szerepe a gazdaság fejlődésének elkerülhetetlen motorja, az élet szinte minden területére hatással van. A Tisza szabályzásának kialakításában, a vízügyi program alapjainak meghatározásában elévülhetetlen része volt. Közreműködésével létrejött a Tisza-völgyi Társulat, és 1846-ban megindult a magyar történelem egyik legjelentősebb ármentesítési munkálata, melynek lebonyolításával Vásárhelyi Pált bízták meg. A Duna mentén az ármentesítő munkálatok néhány évtizeddel a Tiszán megkezdett munkálatok után indultak meg. Míg a Dunai Ármentesítő Társulat már 1837-ben megalakult, addig a munkálatok megkezdésére 1870-ig várni kellett. Ezen munkálatok kisebb-nagyobb megszakítások mellett egészen az 1930-as évekig tartottak és az ország szinte valamennyi folyóját érintették. Az elkészült árvízvédelmi gátak képesek voltak az ország árterületének a zömét védeni egy esetleges, a közepesnél nagyobb árvíz ellen. Ezen töltések adják a mai védelmi rendszernek a gerincét.

A szocializmus térnyerésével az árvízvédelem rendszere is megváltozott. A termelőeszközök ezen belül a védekezéshez használt eszközök állami tulajdonba kerültek, ami alapvetően átalakította a védelemigazgatás rendszerét is. Míg korábban az ármentesítő társulatok önkéntes vagy társulati formában végezték munkájukat, addig 1945 után az állam vette magához ezt a feladatot, biztosította a szükséges anyagi forrásokat, szaktudást. Megalakult az egységes vízügyi szolgálat (Országos Vízgazdálkodási Hivatal), mely az állami védekezés alapját képezte. 1953 óta szinte azonos területi feladatokat látnak el a vízügyi igazgatóságok [3]. A rendszerváltást követően az ország gazdasági lehetőségének függvényében alakult az ármentesítés rendszere. A vízügyi igazgatóságok létszáma folyamatosan csökkent, míg az önkormányzatiság rendszerében a feladatok egy része átkerült az önkormányzatok hatáskörébe. Többek között az 1995-ben megjelent LVII. tv. a vízgazdálkodásról, mely a hozzá kapcsolódó alacsonyabb rangú jogszabályokkal együtt

határozták meg az önkormányzatok ezen irányú feladatait. Ezt egészítette ki az 1996. évi XXXVII. tv. a Polgári védelemlről és 1999-ben a LXXIV. tv. a katasztrófavédelemlről, mely a védekezés általános rendszerén keresztül adott feladatot az önkormányzatok és vezetői részére. A 2002-es dunai árvíz pusztítása után a kormány 2003-ban döntött a Wesselényi Miklós Ár- és Belvízvédelmi Kártalanítási Alap létrehozásáról. Az alap célja az ár- és belvízkárok megtérítésében való önkéntes részvételre ösztönző elkülönített állami pénzalap létrehozása volt, amelybe a Magyarország területén a veszélyeztetett területeken lakóingatlan tulajdonnal rendelkező természetes személyek szerződés alapján befizetést teljesíthetnek, ezáltal jogosulttá válnak a káresemények utáni kártalanításra. Ezután 2003. végén a 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet a magyarországi településeket ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon besorolta, melynek alapját a legveszélyeztetettebb településrész határozza meg. Ezek alapján a települések az alábbi kategóriákon keresztül kerültek besorolásra:

- a) *erősen veszélyeztetett* „A” kategóriába tartozik, ha a hullámtéren lakóingatlannal rendelkezik, illetőleg, amelyet a védmű nélküli folyók és egyéb vízfolyások mederből kilépő árvize szabadon elönthet;
- b) *közepesen veszélyeztetett* „B” kategóriába tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren fekszik, és amelyet nem az előírt biztonságban kiépített védmű véd;
- c) *enyhén veszélyeztetett* „C” kategóriába tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren helyezkedik el, és előírt biztonságban kiépített védművel rendelkezik [4].

3. Az árvizek elleni védelem szabályozása

A védelmi tevékenységek számbavétele előtt érdemes néhány fogalmat tisztázni, melyeket az alábbi jogszabályok fogalmazznak meg:

A vizek kártételei elleni védekezés szabályairól szóló 232/1996. (XII.26.) Korm. rendelet értelmező rendelkezése szerint:

- a. *védekezés*: az élet- és vagyonbiztonság érdekében, az árvíz, a belvíz kártételeinek megelőzését, elhárítását, illetőleg mérséklését szolgáló műszaki és államigazgatási feladatok végrehajtása,
- b. *védekezés műszaki feladatai*: az árvizek, a belvizek időszakában a védőműveken és/vagy azok mentén, a védőművek védő-, illetőleg működőképességének megőrzése,
- c. *védekezés államigazgatási feladatai*: a védekezéssel összefüggő rendvédelmi, szociális és egészségügyi hatósági, továbbá a műszaki feladatok ellátásához

- szükséges munkaerő, eszköz, anyag, felszerelés rendelkezésre állása, valamint a vizek kártételei által fenyegetett területeken az élet- és vagyonbiztonság érdekében végzendő megelőző és operatív feladatok,
- d. *helyi vízkárelhárítás*: az árvíz-, belvízvédekezés céljából kiépített védőművek hiányában a fellépő káros vizek elleni védekezés, továbbá az előntések folytán a területen szétterült vizeknek a vízfolyásokba, csatornákba vezetése,
 - e. *védekezési készség*: a veszély mértéke szerint meghatározott, a biztonság érdekében szükséges intézkedések megtételének intézményes kerete,
 - f. *védekezési készség fokozatai*: I., II., III. és rendkívüli védekezési készség
 - g. *veszélyhelyzet*: a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Pvtv.) 2. §-a (2) bekezdésének g) és j) pontja szerinti állapot. [5]

A Vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény alapján:

- a. *vízgazdálkodás*: a vizek hasznosítása, hasznosítási lehetőségeik megőrzése, a vizek kártételei elleni védelem és védekezés (vízkár-elhárítás),
- b. *vízkár-elhárítás*: a károsan sok vagy kevés víz elleni szervezett tevékenység,
- c. *Csatorna*: egy v. egyidejűleg több vízgazdálkodási feladat (vízáteresztés, vízpótlás, belvízelvezetés, mezőgazdasági és egyéb vízszolgáltatás) ellátására alkalmas vízi-létesítmény,
- d. *Vízfolyás*: minden olyan természetes vagy mesterséges terepalakulat, amelyben állandóan v. időszakosan víz áramlik,
- e. *Meder*: a vízfolyást v. állóvizet magába foglaló természetes mélyedés v. kiépített terepalakulat, melyet meghatározott partvonalig a víz rendszeresen elborít
- f. *Védmű*: a vizek kártételei elleni védekezéshez szükséges vízi-létesítmény. [6]

A vizek többletéből eredő kockázattal érintett területek meghatározásáról szóló

178/2010. (V. 13.) Korm. Rendelet alapján:

- a. *vizek többlete*: az árvíz és a belvíz;
- b. *árvíz*: a rendes körülmények között vízzel nem borított földterületnek a folyókból vagy kis vízfolyásokból származó ideiglenes víz alá kerülése (előntése);
- c. *belvíz*: a rendes körülmények között vízzel nem borított földterületnek a talajvízből származó vagy a csapadékvízből összegyülekező víz alá kerülése (előntése);
- d. *vizek többletéből eredő kockázat*: az árvízi, belvízi esemény valószínűségének és az árvízi, belvízi esemény által az emberi egészségben, emberi javakban, a környezetben, a kulturális örökségben és a gazdaság vonatkozásában okozott lehetséges káros következményeknek az együttese;
- e. *nem szerkezeti jellegű intézkedések*: azok a beavatkozások, módszerek, eljárások, szabályok, amelyek az árvizek károkozása elleni védelmet és védekezést létesítmények nélkül segítik, így különösen: védelmi szervezet, előrejelzés, fenntartás, jogszabályok, védelmi- és lokalizációs tervek, hírközlés, adatátvitel. [7]

A védekezés szabályozása a jelenlegi magyarországi jogi környezetben jól szabályozott. Magyarország területe vízrajzi szempontok alapján 12 környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságra (Alsó-Duna- völgyi, Alsó-Tisza vidéki, Dél-dunántúli, Észak-dunántúli, Észak-magyarországi, Felső-Tisza vidéki, Körös-vidéki, Közép-Duna- völgyi, Közép-dunántúli, Közép-Tisza, Nyugat-Dunántúli; Tiszántúli) oszlik. A vízügyi igazgatóságok az önkormányzatokkal közösen kell, hogy megszervezzék védelmi tevékenységüket. Az állami védvonalak mentén a vízügyi igazgatóságok, míg az önkormányzati területeken az önkormányzat vezetője látja el a védelem-vezetői feladatokat. Itt az önkormányzatok saját hatáskörben, vagy víziközmű-társulatok segítségével kell, hogy biztosítsák lakóik részére a biztonságot.

4. A vízkár-elhárítás fontosabb feladatai

Megelőző védelmi feladatként az önkormányzatoknak saját hatáskörben kell gondoskodniuk a tulajdonukban lévő vízfolyások, belvízcsatornák és belterületi vízrendezési művek vízkár-elhárítási, karbantartási és üzemeltetési feladatairól. E feladat eredményes elvégzése érdekében az önkormányzatnak rendelkeznie kell megbízható közműtérképpel, amely mérethelyesen rögzíti a csapadékvíz, szennyvíz, út, víz, gáz, telefonvezetékek nyomvonalát, magassági elhelyezkedését. E térképek segítségével végezhetőek el a bel- és külterületi vízfolyások, medrek megfelelő karbantartása, melyek nagyban megkönnyítik a védekezési tevékenység eredményes végrehajtását. Gondoskodniuk kell az önkormányzatoknak a tulajdonukban lévő medrek felújításáról, azok áteresztő képességének felülvizsgálatáról is. E feladatok elvégzésére vízi közmű társulatokat hozhatnak létre, akik ezt a feladatot, mint szakemberek átvállalják. [8]

A felkészülés időszakának következő fő eleme, hogy a védekezésre kötelezett szervezetnek ár- ill. belvíz-védekezési, lokalizációs, jeges ár elleni védekezési tervet kell készíteniük. A védelmi terveknek tartalmazniuk kell mindazon dokumentumokat, adatokat, nyilvántartásokat és egyéb tervelemeket, amelyek az eredményes védekezéshez szükségesek. A védelmi tevékenységre felkészülés során a védelmi művek, felszerelések, eszközök, gépek és anyagok meglétének, használhatóságának ellenőrzése, az információs és kommunikációs eszközök próbája évente kötelező feladat. A felmerült hiányosságok pótlásáról a védekezésre kötelezett köteles gondoskodni.

A védekezésre történő felkészítés keretei között védekezési és vezetési gyakorlatot lehet tartani. A gyakorlatokat az önkormányzatoknál általában a polgári védelmi

felkészítés keretei között hajtják végre. Szakmai gyakorlatot a Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságoknál legalább kétévenként, a víztársulatoknál négyévenként tartanak, melyeket érdemes a védelmi bizottsági gyakorlattal összehangolni a védekezésben közreműködő szervek felkészítése érdekében.

5. Önkormányzatok főbb védelmi tervei árvízvédelemre felkészülés jegyében

A „békeidőszaki” tervezés során a települési önkormányzatok az alábbi főbb védelmi terveket készítik el, amely a vizek károkozása elleni védelem jegyében születnek:

- a) riasztási tervek,
- b) polgári védelmi szervezetek megalakítási tervei,
- c) általános polgári védelmi terv,
- d) rendkívüli időjárás feladatterve,
- e) a település veszély-elhárítási terve (egy-egy veszélyforrás elleni védelem részterve),
- f) villamos energia korlátozás terve,
- g) kitelepítési, befogadási terv.
- h) helyi vízkár-elhárítási terv.

E tervnek az alábbi információkon kell alapulnia:

- megismerhető legyen belőle azon károk nagysága, melyeket a különböző nagyságú és tartósságú árvizek okoztak, a védekezésben használható és elérhető műszaki technológia tartalma,
- a védelemirányítás meghatározta-e az árvízvédelmi elemek összetételét, felhasználási módját, egymásra épülését,
- hogyan alakul a védelem megvalósulásának költséghatékony kialakítása, a nem védhető anyagi javak köre.

A vízkár-elhárítási terv tartalmi követelményeit alapvetően a 10/1997. (VII.17.) KHVM rendelet írja elő. Ennek főbb tartalmi elemei a következők:

- veszélyeztetett terület leírása, árvízi, hidrológia jellemzők,
- korábbi védelmi tapasztalatok,
- védelemirányítás rendje, településen, ill. annak környezetében található erőforrások, amelyek a védekezés során felhasználhatóak,
- az önkormányzat rendelkezésére álló erők eszközök,
- védekezési fokozatok a hozzá kapcsolódó mértékadó vízállások,
- a védekezés során végrehajtandó feladatok,
- információs rendszer és működése,
- ellátás, rendfenntartás rendje,
- kitelepítés, befogadás rendje,
- helyreállítás feladatai.

A terv tartalmi részén túl csatolni kell a vízkár-elhárítási tervhez a következőket:

- Különböző iratminták, határozatminták, táblázatok,
- Védekezéshez szükséges anyagok beszerzési lehetőségei,
- Veszélyeztetett ingatlanok, korábbi elöntések tapasztalatai,
- A védekezésbe bevonható szervezetek, személyek jegyzéke,
- A védekezés során használandó települési, elöntési térképek.

6. Az árvízvédelmi készülség tartalmi elemei

A védekezés megszervezése a 10/1997. (VII.17.) KHVM Rendelet 7.§-a alapján történik. Védekezéskor a védelmet ellátó szervezetek elsősorban saját erővel (munkaerő, anyag, felszerelés, gép és eszköz) kötelesek tevékenységet végezni. Azonban ha a védekezés műszaki feladatainak ellátásához a rendelkezésre álló saját erő már nem elegendő, akkor a vízügyi igazgatóság szakemberei nyújthatnak segítséget. Az önkormányzatok vízügyi felkérésre szintén biztosítanak kiegészítő személyzetet, technikai eszközt lehetőségeik függvényében [9]. Az árvízvédelmi készülség fokozatait (I-III. rendkívüli készenlét) ill. a hozzá kapcsolódó intézkedések végrehajtását akkor kell elrendelni, amennyiben az adott fokozatra mértékadó vízállást elérte az áradó víz mértéke, valamint további áradás várható. Amennyiben jeges árvíz veszélye áll fenn, a heves vízjárású folyók gyors áradása várható, továbbá, ha a védművek állapota ezt indokolja, a mértékadó vízállástól függetlenül magasabb készülségi fokozat is elrendelhető. A gyors lefolyású patakok elleni védekezés során azonban nem mindig van idő a megfelelő védelmi fokozat elrendelésére, de mindenképpen törekedni a helyes készenléti szint kihirdetésére, melynek főbb feladatai a következők.

Az I. fokú készülség elrendelésekor a szakasz-védelemvezetőnek a védelmi szakaszt be kell járnia, és a védőművek, zsilipek és egyéb műtárgyak állapotát meg kell vizsgálnia. A készülség ideje alatt 12 órás nappali őrszolgálatot kell tartani. A vízállásokat szükség szerint, de naponta legalább 6 és 18 órakor kell leolvasni, feljegyezni és jelenteni.

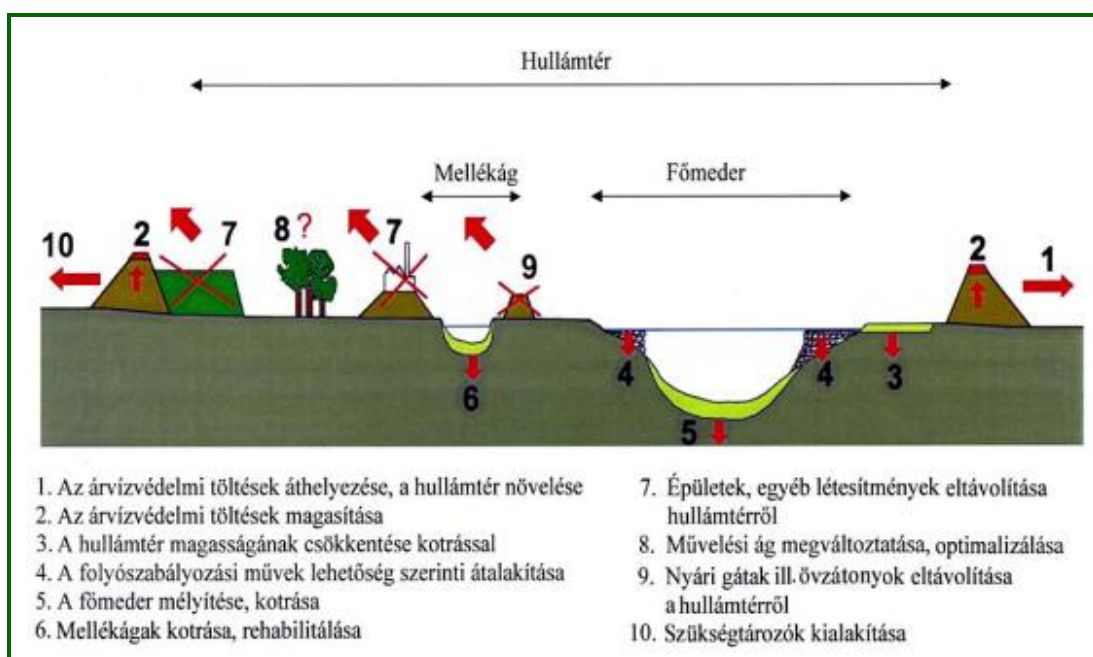
A II. fokú készülség tartama alatt éjjel-nappali őrszolgálatot kell tartani. A vízállásokat naponta 6, 12, 18, 24 órakor kell leolvasni, feljegyezni és jelenteni. A vízügyi igazgató a készülség elrendelésekor - ha további jelentős áradástól kell tartani - mozgósíthatja a védelmi osztagát vagy az osztag egyes részlegeit.

A III. fokú készütség beálltakor vészöröket kell állítani a védmű olyan pontjaihoz és műtárgyaihoz, ahol az állékonyságot súlyosan veszélyeztető jelenséget észlelnek, vagy az árvíz-védekezési terv szerint arra számítani lehet. A vízállásokat kétóránként (páros órákban) kell leolvasni, feljegyezni és jelenteni. A tetőző árvízszintek rögzítéséről és beméréséről, a vízhozam-mérésről, továbbá - szükség szerint - a légi megfigyelésről gondoskodni kell. Azt a helyet, ahol a védvonal meghiúsulhat, a védekezési készletben rendszeresített jelzőzászló-készletből a fehér színűvel kell megjelölni. A megjelölt helyek felülvizsgálata alapján a fokozott megfigyelés alatt tartandó helyeket sárga, az azonnali beavatkozást igénylő helyeket piros zászlóval kell ellátni.

Rendkívüli készütségben a védelemvezető, ill. vízügyi igazgató köteles gátszakadás veszélye esetén a lokalizációs tevékenység megkezdését elrendelni, és szükség esetén új lokalizációs mű kiépítése iránt a miniszternek javaslatot tenni. A veszély mértékének megfelelő számú, de legalább két árvízvédelmi osztagot, továbbá - szükség szerint - a töltések és a műtárgyak vizsgálatára különleges felszerelésű csoportokat a Törzs útján igényelni és a helyszínen készenlétben tartani. A vízügyi igazgató javaslatot tehet a védelmi bizottságnak: a védvonalak fegyveres őrzésére, járőrszolgálat megszervezésére, a veszélyeztetett védvonalszakaszok megvilágítására; a védvonalon a védekezést ellátók kimentéséhez szükséges szállítóeszközök és mentőfelszerelés helyszíni készenlétben tartására; a veszélyeztetett területről a lakosság és az anyagi javak kimenekítésére. Azokon a területeken, ahol a patakok, folyók töltéssel védettek, könnyebb helyzetben vannak a védekezők. A töltés, ill. magas part vonala, még ha egy-egy csúcsemény kezelésére kevésbé alkalmas, akkor is támpontot ad a hagyományos védelmi tevékenység elvégzéséhez. Ilyen védelmi tevékenység lehet pl. a nyúlgátépítés, töltésmagasítás, bordás megtámasztás, ellen nyomó medence kialakítása [10].

A magyarországi árvízvédelmi létesítmények nagy része földgát. Ezen földgátak mentén kialakítandó védvonalaknál végrehajtandó védekezési munkálatokat nagyban a földgátnál kialakuló árvízi jelenségek típusai szabják meg. A problémák okainak nagy részét alapvetően a gát építése, fejlesztése és elöregedése miatt kialakuló árvízi jelenségek adják. Gyakran előfordul, hogy a gát építése során nem a megfelelő anyagok kerülnek beépítésre, nem megfelelő technológiát választottak az építés, felújítás során. Ezen kívül különböző állapotok is rombolhatják magát a gáttestet. A földgátaknál kialakuló jelenségek nagyban függenek a vízmagasságtól és annak tartósságától [11].

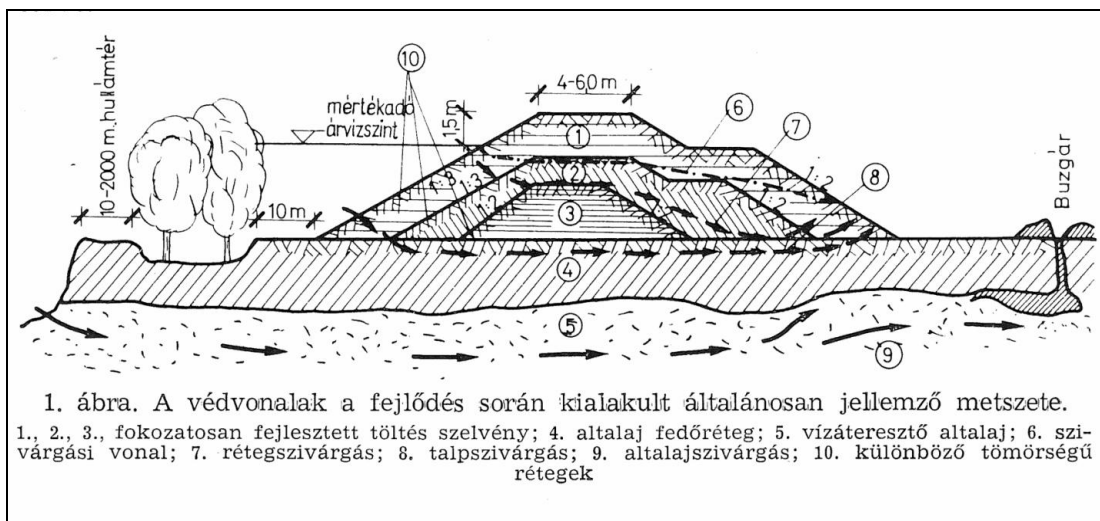

1. számú ábra Az árvízvédelem feladatainak összefoglalása

(Forrás: Dr. Halász László, Dr. Pellérdi Rezső, Dr. Földi László: Katasztrófavédelem I. ZMNE 2009.)

Ezen jelenségek csoportosítása az alábbiak szerint történhet:

1. A véd töltés felszínén mozgó víz hatására kialakuló jelenségek:
 - a. az átbukó víz megbontja a töltéskoronát és a mentett oldalt. Itt hátrarágódásos eróziót okoz.
 - b. vízoldali elhabozásos erózió
2. A töltéstestbe került víz mozgásának hatására kialakuló jelenségek:
 - a. csurgás
 - b. átázás
 - c. rézsúcsúszás
 - d. járatos erózió
3. Altalajon keresztül mozgó víz hatására kialakuló jelenségek:
 - a. mentett oldali felpuhulás
 - b. buzgár
 - c. altalaj folyósódás
 - d. mentett oldalon fedőréteg felszakadás.

2. számú ábra: A védvonalak a fejlődés során kialakult általánosan jellemző metszete

(Forrás: Török Imre György: Az árvízi jelenségek osztályozása, 2003., *in*: Szerkesztette: Nagy László, dr. Szilávik Lajos: Árvízvédekezés a gyakorlatban. Közlekedési Dokumentációs Kft. Budapest 2003. 137-140.)

Ezen jelenségek időbeni felismerése nagy jártasságot követel a járőröktől, így a képzésük és tapasztalatuk megkerülhetetlen. A legnehezebben felismerhető és legalattomosabb az altalajon keresztül mozgó víz által kialakított jelenségek időbeni felismerése, és a veszély jellegéhez igazított védelmi lépések megtétele.

7. Összefoglalás

A folyók, patakok árvízi tevékenységével napjainkban is együtt kell élnünk, azonban folyamatosan fel kell készülnünk az árvíz pusztító hatásai elleni leghatékonyabb védelemre. Az árvizek és belvizek elleni védelem eredményes végzéséhez azonban az önkormányzati oldalról is rendelkezni kell egy jól működő védelmi intézményrendszerrel, mely magába foglalja azokat a bevonható erőket, eszközöket, amelyek a rendelkezésre álló erőforrásokat hatékonyan használják. [12] Ennek megvalósítása érdekében a településeknek el kell végezniük a védelmi feladataikat, melyek célja, az adott közigazgatási területen a biztonság növelése, a lakosság életének megóvása, valamint az anyagi javak védelme, az új kihívásokkal, az adott területre jellemző katasztrófák pusztító hatásaival szemben.[13] Ehhez kapcsolódhat az a civil szervezetekből, egyénekből álló önkéntesi kör, aki kiegészíti azt a jól képzett, a megfelelő eszközökkel felszerelt csoportot, aki a védelmi tevékenység irányítását és az árvízvédelmi szaktevékenység végrehajtását megkezdi. Ahhoz, hogy a település lakói közül minél többen részt vegyenek a képzésekben

és a szakalegységekben – önmagában a kötelezés kevés. Szükséges egy olyan motivációs rendszer kialakítása, mely a személy társadalmi megbecsülésén túl, megfelelő anyagi motiváló erővel is bír. Ilyen eszköz lehet pl. az adókedvezmény, vagy egyéb helyi kedvezmények kidolgozása. A képzési rendszer kidolgozása során a hagyományos technológiák megismertetése mellett fontos az új, korszerű védelmi rendszerek használati lehetőségeit is kiemelni. A lakosság önvédelmének fejlődésével, a kézi erő háttérbe szorulásával, ezen technológiák létjogosultsága folyamatosan nő, ugyanakkor hátrányait is érdemes megemlíteni. Az képzési rendszerben szükségessé válik az elmélet és a gyakorlat helyes arányának meghatározása, ami biztosítja a beavatkozások során a gyors és szakszerű végrehajtást. Napjaink talán egyik legnagyobb problémája az önkormányzati árvízvédelmi tevékenység során, hogy a védelemvezető - aki sok esetben maga a polgármester – nem elég részletesen ismeri a törvények, jogszabályok előírásait, az alkalmazható technológiában rejlő lehetőségeket, nem tudja, milyen feladatot kinek kell elvégeznie. Ezen a rendszeren igyekeznek javítani a 2012.-től életbe lépő katasztrófavédelmi törvény [14].

Irodalomjegyzék:

- [1] Hankó Márta - Földi László „Divatos” gondolatok a klímaváltozásról Hadmérnök III. Évfolyam 1. szám - 2008. március (20-26.o.)
- [2] Dr.Goda László, Dr. Szlávik Lajos: Árvízvédelmi rendszerek fejlesztése, Vizdok Nyomda, Budapest 1983. ISBN 9636022658
- [3] Fehér László: Árvizek és belvizek szorításában Groll Nyomda, Budapest 1997. ISBN9630499177
- [4] 10/1997. (VII.17.) KHVM Rendelet az ár és belvízvédekezésről
- [5] 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet
- [6] 232/1996. (XII. 26.) korm. rendelet. A vizek kártételei elleni védekezés szabályairól
- [7] 1995. évi LVII. törvény A vízgazdálkodásról
- [8] 178/2010. (V. 13.) korm. rendelet A vizek többletéből eredő kockázattal érintett területek meghatározásáról, a veszély- és kockázati térképek, valamint a kockázatkezelési tervek készítéséről, tartalmáról
- [9] Tunyogi Dóra - Földi László 2006. évi magyarországi árvíz során végzett elhárítási munkálatok elemzése, különös tekintettel a Magyar Honvédség szerepvállalására Hadmérnök II. Évfolyam 2. szám - 2007. június (50-61.o.)
- [10] Dr. Halász László, Dr. Pellérdi Rezső, Dr. Földi László: Katasztrófavédelem I. ZMNE e-jegyzet 2009.)
- [11] Török Imre György: Az árvízi jelenségek osztályozása, 2003., in: Szerkesztette: Nagy László, dr. Szlávik Lajos: Árvízvédekezés a gyakorlatban. Közlekedési Dokumentációs Kft. Budapest 2003. 137-140. oldal ISBN: 9635523815
- [12] Hornyacsek Júlia-Szternák György: Árvízvédelem, 2006. Polgári Védelemi Szemle 2007/1-2. sz. MPVSZ, Budapest: 2007. pp. 23-39. ISSN: 17 88-2168
- [13] Dr. Hornyacsek Júlia: A települési védelmi képességek a katasztrófa-kihívások tükrében. A települések katasztrófa elhárítási feladatai, a végrehajtásához szükséges helyi védelmi képesség alapvető területei, azok kialakításának folyamata. „Biztonságunk érdekében” Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület Budapest, 2011. június 45. oldal ISBN: 978-963-08-2606-8
- [14] 2011. évi CXXXVIII. törvény A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

Sáfár Brigitta, Dr. Hornyacsek Júlia

**A VÖRÖSKERESZT ÉS VÖRÖSFÉLHOLD TÁRSASÁGOK NEMZETKÖZI
SZÖVETSÉGÉNEK PSZICHO-SZOCIÁLIS TÁMOGATÓ PROGRAMJA**

**THE PSYCHOSOCIAL SUPPORT PROGRAMME OF THE INTERNATIONAL
FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES**

Budapest, 2011. november 10.

Absztrakt

A világban egyre súlyosabb és egyre nagyobb számú katasztrófa történik. Rengeteg írás foglalkozik a katasztrófák utáni helyreállítással, a mentési munkálatokkal, a sérültek, betegek ellátásával, de a katasztrófák által érintett lakosság és a védelmi erők átfogó pszicho-szociális támogatásával és ellátásával kapcsolatosan világszerte és hazánkban is, kevés tanulmány látott napvilágot. Még kevesebb olyan kutatás van, amely a civil szervezetek szerepvállalását elemzi ebben a feladatban. Ez a tanulmány a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének nemzetközi tevékenységét - így a katasztrófa sújtotta területeken való szerepvállalását is - elemzi a pszicho-szociális segítségnyújtás szempontjából. A szerzők igazolják, hogy a pszicho-szociális támogató program módszereinek katasztrófhelyzetekben való alkalmazása szükségszerű, nagymértékben megkönnyíti a mentésben részt vevő szakemberek munkáját, továbbá, hogy a Vöröskereszt erői, eszközei, valamint az aktivisták felkészültsége alkalmassá teszi a Szervezetet arra, hogy a katasztrófa fajtájától, intenzitásától és helyétől függetlenül minden helyzetben hathatós fizikai és pszichés segítséget nyújtson.

Kulcsszavak: katasztrófa, Vöröskereszt, pszichológia, segítségnyújtás, lakosság, lelki támogatás.

BEVEZETÉS

Egyre több országban válik nyilvánvalóvá, hogy a katasztrófák felszámolása során az állami szerveknek jó segítséget nyújtanak a civil szervezetek. A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége nagy múltra tekint vissza, már hazai és nemzetközi szinten is bizonyította, hogy a bajba jutott állampolgárok megsegítésében kiemelkedő szerepet tud vállalni. Csapatai az elsők között települnek a helyszínre egy-egy pusztító katasztrófa után, hogy a lakosság életfeltételeit biztosítsák: kimentsék és ellássák a sérülteket, tiszta ivóvizet, élelmiszert, hajlékot biztosítsanak számukra, segítsenek megkeresni az eltűnteket, azonosítani az elhunytakat, és lelki támaszt biztosítani a túlélőknek. A katasztrófák a fizikai rombolás mellett komoly pszichés terhet jelentenek az érintetteknek. A szervezet ezen esetekben a lakosságra gyakorolt pszichológiai hatást is segít leküzdeni, melyhez jó alapot szolgáltat a Nemzetközi Szövetség pszicho-szociális támogató programja. Felmerül a kérdés, hogyan épül fel ez a támogató rendszer, milyen

elvek alapján működik, milyen képességekkel rendelkeznek ahhoz, hogy mindannyiunknak segítséget tudjon nyújtani, ha rendkívüli helyzetbe kerülünk.

Tanulmányunkban célul tűztük ki, hogy bemutadjuk a Szövetség segítségnyújtó tevékenységének alapelveit, a végrehajtáshoz szükséges képességeket, elemezzük a háttértámogató programot. A célok elérése érdekében tanulmányoztuk a fellelhető írott és elektronikus irodalmat, a Vöröskereszt iratanyagát, szakutasításait, interjút készítettünk a munkákban résztvevő szakemberekkel.

1. A PSZICHOLÓGIAI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS SZEREPE, JELENTŐSÉGE, ELVEI

A fizikai segítségnyújtás napi rutinfeladata a védelmi rendszereknek. A pszichológiai segítségnyújtás szerepe azonban csak az elmúlt évtizedekben értékelődött fel. Minden katasztrófa más és más, de a katasztrófa-eseményeket vizsgálva beazonosítható néhány kísérő jelenség, amivel mindig számolni kell ezeken a területeken. A teljesség igénye nélkül ezek a következők:

- Fokozott félelem, rémület, pánik, sérülés, erős fizikai, szellemi megterhelés;
- Rendkívüli élethelyzetbe kényszerítés: zárt helyen való kényszerű tartózkodás elzárkózottság miatt, az otthon elhagyása, közösségbe kényszerítés kitélepítéskor;
- Az élelem, ivóvíz, gyógyszer átmeneti hiánya;
- Az alapvető szükségletek kielégítésének akadályoztatása;
- A saját-, valamint a társaik vesztesége miatti helytállás;
- A mentésben való részvétel kényszerűsége és felelőssége;
- túlmotivált környezet (hangok, fények, szagok, sérültek, leszakadt testrészek, a pusztulás és esetleg halottak látványa stb.);
- Tartós fizikai igénybevétel, folyamatos erőfeszítés;
- Az érintettek és a mentők saját reakcióinak megváltozása, melyet nem tudnak értelmezni és kezelni (agresszió, dühkitörés stb.).³²

Mindezek hozzájárulnak ahhoz, hogy a katasztrófa-kárterületen tartózkodók sajátos pszichés reakciókat és vonásokat mutatnak. A pszichológiai segítségnyújtás ezért nagyon fontos szegmense mind a katasztrófa-válaszadásnak, mind pedig a katasztrófa-

³² Dr. Hornyacsek Júlia: A tömegkatasztrófák pszichés következményei, és az ellenük való védekezés lehetőségei

Bolyai Szemle 2010.XIX. évfolyam 4. sz. , ZMNE Budapest: 2010. 9. oldal ISSN: 1416-1443

készenlétnek. A „*készenléten*” van a hangsúly, hiszen készenlét nélkül nincsen megfelelő válaszadás sem. A pszichológiai segítségnyújtás esetében nem elég, ha összegyűjtjük az önként vállalkozó pszichológusokat, pszichoterapeutákat, egy tömeges katasztrófa esetén ugyanis ők nem tudnak a rengeteg rémült ember mellett ott állni. Szerepük ezekben az esetekben a valóban traumatizált emberek ellátása. Ahhoz pedig, hogy legyen, aki felismeri, hogy ki szorul szakember segítségére, kell, hogy legyen egy erre kiképzett önkéntes „tömeg”. Minden országban más- és más módon kapcsolják be a segítőt a védelem rendszerébe, másként képzik ki a segítőt. Nemzetközi viszonylatban a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége már komoly eredményeket tud felmutatni ezen a területen.³³ Az egyes országok Nemzeti Társaságai – kiváltképp a katasztrófák által komolyabban veszélyeztetett területeken – rendszeresen tartanak képzéseket laikus segítségnyújtók részére, hogy egy súlyos esemény bekövetkeztekor legyenek megfelelő ismeretekkel rendelkező lelki segítségnyújtók. A mentális segítségnyújtókra ugyanaz a Magatartási Kódex vonatkozik, amely minden – a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalom égisze alatt beavatkozóra – katasztrófa elhárítás esetén. A szervezet támogató programot is kialakított.

A Nemzetközi Szövetség pszicho-szociális támogató programjának létjogosultságát meghatározza az a tény, hogy a katasztrófák, fegyveres konfliktusok és egészségügyi krízisek súlyos pszicho-szociális következményekkel járnak. Az érzelmi sebek talán kevésbé láthatóak a fizikai sérülésekhez képest, de gyakran sokkal hosszabb ideig tart feldolgozni az érzelmi és pszichológiai hatásokat, mint leküzdeni az anyagi természetű veszteségeket. A pszicho-szociális szükségletek minden szempontból meghatározzák a humanitárius munkát: meghatározzák a menekültellátás, az élelmiszersegélyezés és az egészségügyi ellátás rendszerét is.³⁴ A hagyományos segélyezés itt nem elég. Az elhanyagolt érzelmi reakciók a túlélőknél később súlyos pszichés tünet-együttesként jelentkezhetnek. A korai és megfelelő pszicho-szociális támogatás megakadályozhatja, hogy a lelki fájdalom és szenvedés valami súlyosabb kórképpé fejlődjön, és érintett embereknek segít jobban megbirkózni a krízissel, és visszatérni a mindennapi életbe.

A „pszicho-szociális” kifejezés az egyén és bármilyen társas entitás közötti szoros kapcsolatra utal, melyek kölcsönösen befolyást gyakorolnak egymásra. A pszichológiai

³³ International Federation of Red Cross. Enhancing psychological support. IFRC. Geneva, 2007.

³⁴ Committee on Disaster Research in the Social Sciences: Future Challenges and Opportunities, National Research Council (NRC), Facing hazards and disasters: understanding human dimensions. United States National Academies Press, 2006. ISBN 9780309101783

hatásokat olyan események, tapasztalatok okozzák, melyek hatással vannak az egyén érzelmeire, viselkedésére, gondolataira, memóriájára, befogadóképességére; míg a szociális hatások az olyan megrázó eseményekkel kapcsolatos közös tapasztalatok, melyek hatást gyakorolnak az emberi kapcsolatokra.³⁵ A társadalmi hatásoknak van egy közös, gazdasági és politikai dimenziója is, hiszen egyszerre sok ember szenved el tartós következményeket a katasztrófák vagy a fegyveres konfliktusok során.

A Nemzetközi Szövetség pszichológiai irányelvei

A Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége által nyújtott szolgáltatásoknak mindig is részét képezte a pszichológiai segítségnyújtás, akár az egészségügyi szolgáltatásokat, akár a menekültekkel kapcsolatos teendőket vizsgáljuk. A pszichológiai irányelveket ezért a többi tevékenységhez kötődő irányelvekkel - szociális, fejlesztési, önkéntes, ifjúság, veszélyhelyzeti, katasztrófa felkészítés- és válaszadás, adománygyűjtés - kell értelmezni. Ezeket az irányelveket 2003-ban hagyta jóvá a Nemzetközi Szövetség Közgyűlése. A nemzetközi humanitárius segítségnyújtás kulcsfontosságú tényezője lett a krízisek által érintett lakosság pszichológiai szükségleteinek pontos feltérképezése.

A szükségességet az a tény fogalmazta meg, amit számos – katasztrófák utáni – jelentésben leírtak a Nemzetközi Szövetség illetve a Nemzeti Társaságok munkatársai, hogy az érintett lakosság ki van téve a pszichés zavarok kockázatának, amennyiben nem kapnak megfelelő segítséget a leküzdésükre. A Nemzetközi Szövetség önmagára nézve három olyan célcsoportot határozott meg, akik számára fontos a megfelelő felvilágosítás a mentális zavarokkal illetve a pszichológiai támogatással kapcsolatban³⁶:

- a katasztrófák által érintett lakosság,
- hivatásos és önkéntes vöröskeresztes segítők, akik részt vesznek a lakosságfelkészítésben és a lakosság pszicho-szociális támogatásában,
- külföldi delegáltak (segítő csoportok).

A pszichológiai támogatás fontos része a Szervezet katasztrófa-készenléttel- és válaszadással, elsősegélynyújtással, egészségneveléssel és szociális jóléttel kapcsolatos humanitárius munkájának. A pszichológiai támogatásról szóló irányelvek tulajdonképpen a

³⁵ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies Psychological support : best practices from Red Cross and Red Crescent programmes. IFRC. Geneva, 2001

³⁶International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies: Managing stress in the field.Geneva.IFRC, 2001.

„Stratégia 2010-en”, illetve a Nemzetközi Szövetség által meghatározott egészségügyi politikán alapszik.³⁷ Ennek alapján:

- Az egészség nem csupán betegség nélküli állapot, hanem az egyén testi, szellemi és társadalmi jóléti állapota (WHO 1948), ami minden ember elidegeníthetetlen joga, vallástól, bőrszíntől, nemzetiségtől, nemtől vagy származástól függetlenül.
- A pszicho-szociális segítségnyújtást az igényekhez és a helyzet sajátos körülményeihez kell formálni, igazodva a lakosság testi és lelki szükségleteihez. A hivatásos és önkéntes munkatársak feladata, hogy segítsék a lakosságot a körülmények okozta pszichés megrázkódtatást feldolgozni.³⁸
- A pszicho-szociális segítségnyújtással kapcsolatban mindig meg kell vizsgálni a körülményeket ahhoz, hogy eredményes legyen a munka. Ilyen körülmények a helyi humán erőforrás, a kapacitásépítés, a rugalmasság, az önkéntes-hálózat, a támogatás, illetve a más szervezetekkel való együttműködési lehetőségekkel kapcsolatos kérdések.

Ezek az irányelvek részét képezik a Vöröskereszt sürgősségi beavatkozási politikájának és a hosszútávú fejlesztési politikának egyaránt. Az irányelvek minden olyan lelki támasz-tevékenységre vonatkoznak, amelyeket Nemzetközi Szövetség vagy Nemzeti Társaságok munkatársai, önkéntesei hajtanak végre.

Ezen elvek mentén a szervezet évtizedek óta jelentős támogató tevékenységet folytat és kidolgozta a pszicho-szociális háttértámogató programot.

2. A PSZICHO-SZOCIÁLIS HÁTTÉRTÁMOGATÓ PROGRAM

A Nemzetközi Szövetség Pszichológiai Támogató Programja az 1990-es évek elejétől indult fejlődésnek, amikor a Nemzeti Társaságok felől folyamatosan olyan visszajelzések érkeztek, hogy a katasztrófák és fegyveres konfliktusok olyan mértékű testi és lelki problémákhoz vezettek, hogy a szociális és egészségügyi ellátás sok esetben már nem bizonyult elegendőnek.

³⁷ International Federation of Red Cross. Red Cross Red Crescent successes in global health. Geneva. IFRC, 2008.

³⁸ WHO: Mental Health in Emergencies - Mental and Social Aspects of Health of Populations Exposed to Extreme Stressors. Department of Mental Health and Substance Dependence. World Health Organization Geneva, 2003.

1991-ben a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége elindította Pszichológiai Támogató Programját (PSP) az „Egészség és gondoskodás” program részeként. 1993-ban a közgyűlés javasolta a Nemzetközi Szövetségnek, hogy prioritásként kezelje a lelkitámazó-programokat, és támogassa a programok implementációját a Nemzeti Társaságok esetében megfelelő tárgyi és humán erőforrással. Ezen események hatására az 1993-as év végére megalakult a Pszichológiai Támogatásért Felelős Tájékoztató Központ.

Az 1990-es évek közepére széleskörű elégedetlenség alakult ki a meglévő pszichológiai segítségnyújtási hagyományokkal kapcsolatban, hiszen a katasztrófák áldozatainak speciális mentális támogatásra volt szükségük, ám ekkor még hiányzott a megfelelő módszer. A szakértők elkezdtek egy olyan módszer megvalósítását, ami elsősorban a katasztrófák lelki utóhatásaként jelentkező poszt-traumás lelki zavart képes hosszútávon kezelni. Számos szakembert vontak bele a programba, minden egyéni véleményt és elképzelést meghallgattak, mire közösen kialakítottak egy egységes, célzott programot a katasztrófák által érintett lakosság mentális támogatására.

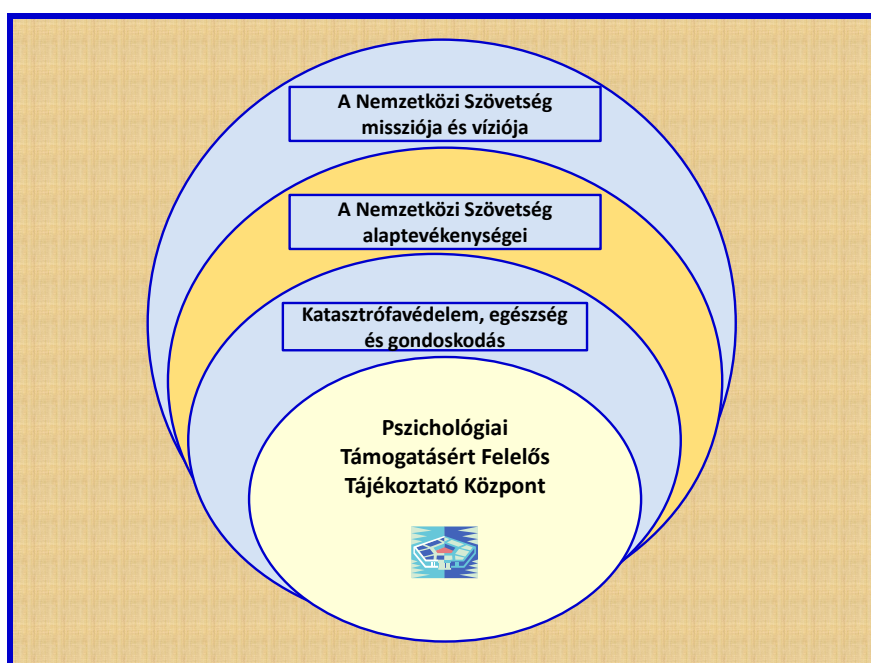
A tapasztalat azt mutatta, hogy a katasztrófák során nem feltétlenül jelentkezett tömegesen akut pszichiátriai probléma. Amíg néhány egyénnek egyéni bánásmódra volt szüksége, mert olyan komoly zavart okozott a lelkében a katasztrófa, addig a többségnek csak pontos információra és gyakorlati, szociális és lelki szükségleteinek kielégítésére volt szüksége. Ez az általános támogatás a többség számára elég volt ahhoz, hogy túllépjen az őt ért megpróbáltatásokon, másokat pedig pszichológus szakemberhez irányítottak a segítők. Nyilvánvalóvá vált, hogy a segítők felkészítése, kiképzése is kulcsfontosságú. Mivel az alkalmazott módszerük működőképesnek bizonyult, ezért ennek nyomán kezdték képezni a hivatásos és önkéntes segítőt. ³⁹

Ezeket a kiképzett segítőt sikerrel alkalmazták a rendkívüli helyzetek során mind a lakosság, mind a mentőerők vonatkozásában. A kiképzésük rendszerét modul-szerűen alakították ki, koncentrikusan bővítve az ismereteket, emelve a követelményeket. A bevált módszereket egyre több országban vezették be, és kialakították a nemzeti sajátosságoknak, lehetőségeknek megfelelő formákat.

³⁹International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies : Psychological support: best practices from Red Cross and Red Crescent programmes. IFRC. Geneva, 2001.

3. A PSZICHOLÓGIAI TÁMOGATÁSÉRT FELELŐS TÁJÉKOZTATÓ KÖZPONT

A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének missziója, hogy: „Az emberiesség erejének mozgósításával tegyük jobbá a rászorulókat életét!” – világosan rámutat a Nemzetközi Szövetség alaptevékenységeire. Az alaptevékenységeknek - mind a katasztrófavédelemnek, mind pedig az egészség és gondoskodásnak - része a pszicho-szociális segítségnyújtási program, melynek nyomán létrejött a Pszicho-szociális Támogatásért Felelős Tájékoztató Központ (továbbiakban PS Központ). (1. számú ábra)

1. ábra: A pszichológiai Támogatásért Felelős Központ szerepe a Nemzetközi Szövetség stratégiájában. Készítette: Sáfár Brigitta

A Központ azért jött létre, hogy ismertesse és koordinálja a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége által kidolgozott pszicho-szociális támogató programot, melyet a Nemzeti Társaságok globálisan alkalmaznak. Elsődleges feladata az, hogy folyamatosan fejlessze azokat a gyakorlati módszereket, melyeket a Nemzetközi Szövetség és a Nemzeti Társaságok egyaránt használhatnak a katasztrófa-beavatkozások során. A Nemzetközi Szövetség 2003. májusában elfogadta a **Pszichológiai Támogatási Politika** dokumentumát, mely lefekteti a Vöröskereszt pszicho-szociális támogató szerepét veszélyhelyzetekben, valamint a szervezetépítés és a programfejlesztés folyamatában. Ezen felül azt is meghatározták, hogy igény esetén a PS Központ pszicho-

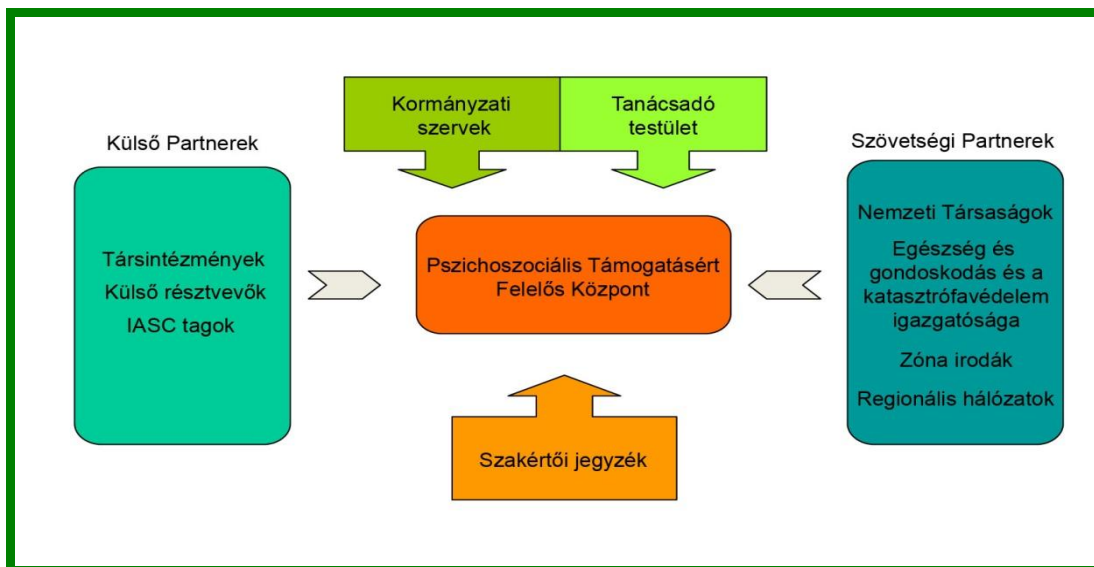
szociális támogatást nyújt a Nemzeti Társaságok részére. 2007. márciusában azt is eldöntötték, hogy a Központ képzésekkel, szakmai konferenciákkal és kiadványokkal segíti a Nemzeti Társaságokat, hogy azok kiképezhessék saját munkatársaikat.

A Nemzetközi Szövetség Pszichológiai Támogató Programjának *fő célja*, hogy segítse a Vöröskereszt és Vörösfélhold Mozgalmat, hogy megfelelően tudjon reagálni a katasztrófák vagy fegyveres konfliktusok hatására kialakult lelki problémákra. Programjával gördülékenyebbé teszi a lakosság pszicho-szociális ellátását, megismerteti a társadalommal a katasztrófák után kialakuló pszichés zavarokat és a velük való megbirkózás formáit. Elősegíti a közösségi szerveződések létrejöttét, a segítő csoportok munkáját és a mentális támogatás megszervezését. Ezen felül a PS Központ gondoskodik arról is, hogy a segítők – hivatásos és önkéntes munkatársak – folyamatos pszichológiai „ellenőrzés” alatt legyenek, tréningeket szervez, tájékoztató anyagokat készít számukra. A hosszú távú elképzelés az, hogy a PS Központ a közösség alapú pszichológiai támogatás világszerte elismert bázisává váljon. Az egyre több áldozatot követelő katasztrófák és a nyomukban bekövetkező emberi szenvedés az 1990-es években megkövetelte, hogy a humanitárius segítségnyújtás új elemmel: a pszicho-szociális támogatással bővüljön.⁴⁰ A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége szerepet vállalt ebben a fontos feladatban és globális programmá fejlesztette a kezdeményezést. A Dán Vöröskereszt szárnyai alatt létrejött, és ott helyet kapott PS Központ mára már közel az egész világot lefedi a Nemzeti Társaságok számára adaptált programok segítségével. A „Stratégia 2008-2010” ennek a globális lefedettségnek a tökéletesítését célozza meg.

A PS Központ működése

A Központ tulajdonképpen a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének kihelyezett szervezete, melynek a Dán Vöröskereszt Koppenhágai központja ad helyet. Mint a **2. számú ábrán** is látszik, a központ irányítása a Nemzetközi Szövetség „Egészség és gondoskodás” osztályának vezetői illetve a Dán Vöröskereszt szakembereinek kezében összpontosul, valamint mindehhez tartozik egy tanácsadó testület is, mely szakértőkből és külső partnerekből áll.

⁴⁰ International Committee of the Red Cross. Coping with stress. ICRC. Geneva, 1994.

2. ábra: A Pszichológiai Támogatásért Felelős Központ működését segítő partnerek
Készítette: Sáfár Brigitta 2009.

Az együttműködő partnerek kutatóintézetek, vagy egyéb – a pszicho-szociális ellátásban nagy tapasztalattal rendelkező – szervezetek, illetve létezik egy szakértőkből álló jegyzék is, melyen a terület szaktektélyei szerepelnek. Cserébe a Dán Vöröskereszt által nyújtott szolgáltatásokért, a központ fenntartását a Nemzetközi Szövetség finanszírozza. A központ irányításával és finanszírozásával kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket a Nemzetközi Szövetség és a Dán Vöröskereszt együttműködési megállapodásban fektette le. A megállapodás célja, hogy létrehozzanak egy megfelelő irányítással és szilárd pénzügyi alapokkal rendelkező PS Központot, amely kiemelkedően magas színvonalú programokat és szolgáltatásokat nyújt minden Nemzeti Társaságnak.

A PS Központ egy nemzetközi – a mentálhigiéné és a krízispszichológia területén – hatalmas tapasztalattal rendelkező csapattal dolgozik. A tagok általában valamelyik Nemzeti Társasághoz vagy valamelyik partnerszervezethez tartoznak és szolgálataikat ingyen, azaz önkéntes munkában látják el. Fő feladataik közé tartoznak a különböző felmérések, értékelések elkészítése, valamint a Nemzeti Társaságok számára tartott gyakorlati képzések lebonyolítása.

Mivel a munkakörülmények egy komoly katasztrófa vagy válság utóhatásait tükrözik, ezért a segítők esetében fontos kritérium a rugalmasság, a politikai és társadalmi dimenziókhoz való alkalmazkodóképesség és a helyi kultúrák ismerete. Egy átlagos küldetés 1-2 hetet vesz igénybe, ezért fontos a stabil háttér, hiszen az önkéntesek állandó munkahelyüket hagyják el erre az időszakra a küldetés sikeréért. Az utazás és a szállás, ellátás költségeit rendszerint a Nemzetközi Szövetség vagy a Nemzeti Társaság állja, ám a munkahelyről való távollét díját nem. A PS Központjának szaknévsorába a Nemzeti Társaságok ajánlásával, szakmai elismerésekkel lehet bekerülni. Az angol nyelv pontos ismerete szóban és írásban egyaránt elengedhetetlen feltétel, valamint még egy nyelv – leginkább arab, spanyol vagy francia – ismerete is szükséges. A Központ adatbázisa napról napra bővül, folyamatosan várják – különösen a fejlődő országokból – az olyan, pszichológiai tapasztalattal rendelkező önkéntesek jelentkezését, akik meghatározott időtartamra bekapcsolódnak a munkába: szervezetfejlesztési- vagy felkészítő tréningekbe, értékelő vagy elemző munkába. A PS Központ évente, másfél évente találkozókat rendez a szakértők számára, ahol megvitatják a legaktuálisabb szakmai kérdéseket, felméréseket, és értékelik az elmúlt időszak munkáját.

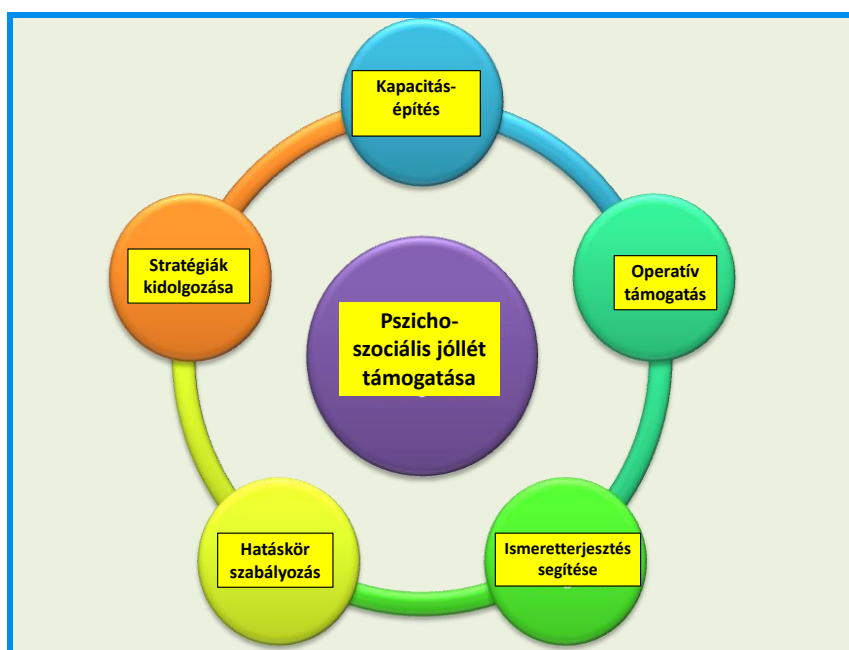
A Pszicho-szociális Támogató Program működésének kritériumai

A katasztrófák és fegyveres konfliktusok tehát olyan súlyos lelki következményekkel jártak közösségek egészei számára, hogy a hagyományos humanitárius segítségnyújtás már nem volt elég, ezért a Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége megalkotta pszicho-szociális segítségnyújtó programját, amelyet azóta is használnak a Nemzeti Társaságok a felállított kritériumoknak megfelelően. Ezek a kritériumok a következők:

- A beavatkozások közösségalapúak;
- Az alapvető igények – mint a biztonság – elsődleges szempontként számítanak a beavatkozás során;
- Biztosítani kell a tevékenységhez tartozó pontos információkhoz való hozzáférést ;
- Az értékeléseket a helyi közösségekkel együttműködve kell végrehajtani, hogy azok a helyi sebezhetőségeket tükrözzék vissza;
- A kulturális különbségeket figyelembe kell venni a programok tervezésénél és megvalósításánál;
- A humanitárius intervenció során külön kell koordinálni a pszicho-szociális támogató tevékenységet is;
- A beavatkozások során a legsebezhetőbb személyek élveznek prioritást.

A PS Központ a fejlődés és a fejlesztés útján

A PS Központ, a Nemzetközi Szövetség veszélyhelyzeti-, készenléti- és válaszadó rendszerének része. A PS Központ pszicho-szociális támogató programok, stratégiák kidolgozásával, segítők képzésével, hatásköri szabályozásokkal, ismeretek terjesztésével, és a munkatársaknak tartott tréningekkel járul hozzá a Nemzetközi Szövetség veszélyhelyzeti reagáló tevékenységéhez. Részt vesz a FACT (Field Assessment and Coordination Team) operatív tevékenységével kapcsolatos missziókban.⁴¹ **(3. számú ábra)**

3. sz. ábra: A Pszichológiai Támogatásért Felelős Központ alapvető és kiegészítő feladatai, Készítette: Sáfár Brigitta 2009.

A PS Központ szakmai segítséget biztosít nem csupán a Nemzeti Társaságok, de a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának programjaihoz is. Kutatásaik alapul szolgálnak egyéb módszertani kutatásokhoz, minőségi fejlesztésekhez, tudományos értekezésekhez stb. Magas színvonalú, külső – pl. szervezeti – pszichológiai programokban is részt vállal, kérésre kutatásokat, értékeléseket végez, felméréseket, programterveket készít, tréningeket szervez meghatározott összeg fejében, amely összeget a kutatások fejlesztésére fordítják.

A PS Központ mostanra javarészt túl van a Nemzeti Társaságokkal kapcsolatos tréningek, kapacitásfejlesztő tevékenységek kidolgozásán. A Nemzeti Társaságok több mint fele már részt vett a Központ által kidolgozott és realizált tréningeken, de a teljes

⁴¹ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies: Managing stress in the field. IFRC. Geneva, 2001.

lefedettséghez még sok hiányzik. A pszicho-szociális támogatás metodikája a tréningek során egyre kifinomultabbá válik, ahogyan egyre több ország ismeri fel a lakosság pszicho-szociális támogatásának létjogosultságát a humanitárius segítő rendszerben világszerte. A PS Központ rendszerint olyan pszichológusoknak, mentálhigiénés szakembereknek tart képzéseket, tréningeket, akik a későbbiekben képesek lesznek továbbadni az ott megszerzett ismereteket és újabb pszicho-szociális segítőket képezni. A központ célja az, hogy a Nemzeti Társaságok és a Zóna Irodák szakembereit olyan ismeretekkel lássa el, hogy képesek legyenek reagálni a különböző sebezhető csoportok pszicho-szociális igényeire, valamint az átadott anyagok alapján további segítőket tudjanak képezni. Viszonylag kevés Nemzeti Társaság kér segítséget a Nemzetközi Szövetségtől a mindennapi tevékenységekhez. Általában alkalmazkodnak a rendelkezésükre álló eszközökhöz, lehetőségekhez illetve erőforrásokhoz, és azok segítségével működnek. A Zóna Irodák felügyelik a fejlődést és ők biztosítják azt is, hogy mindenhová eljusson a megfelelő pszicho-szociális kapacitás. Ezek a területi hálózatok biztosítják azt, hogy a Nemzeti Társaságok bevonódjanak a pszicho-szociális tréning-programokba. A PS Központ folyamatos kapcsolatban áll ezekkel a hálózatokkal és – igény szerint – támogatást nyújt részükre. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy a PS Központ küldetése a Nemzeti Társaságok, a regionális hálózatok és a Zóna Irodák felkérésre történő támogatása: pszicho-szociális tréningekkel, a hozzá kapcsolódó dokumentumokkal, anyagokkal, minőségbiztosítással- és fejlesztéssel. A Központ különösen támogatja az egyes Nemzeti Társaságok között létrejövő kölcsönös pszicho-szociális támogatáson alapuló együttműködést is. Jelentős segítséget nyújt a hivatásos és önkéntes segítők képzésében.

4. A PROGRAM HIVATÁSOS ÉS ÖNKÉNTES SEGÍTŐINEK KÉPZÉSE, A MÓDSZER NÉPSZERŰSÍTÉSE

Az 1990-es években a pszicho-szociális segítségnyújtással kapcsolatos tréningek nem épültek szilárd alapokra, sokkal inkább ad hoc jellegűek voltak. Az egyre sürgetőbb igények hatására a Központ munkatársai összhangba hozták a korábban alkalmazott módszereket és – egy hosszú folyamat eredményeként – végül egységes szakmai programot dolgoztak ki belőlük. A cél az, hogy a Nemzetközi Szövetség minden kapcsolódó képzése magas szinten tartalmazza az abban lefektetett program egyes moduljait: alapvető információkat a pszicho-szociális támogatásról, egyén- és

csoporttámogatási tréningeket, értékelő stratégiákat, szükséglet-felmérési technikákat stb. Kiemelt fontosságú továbbá a Nemzetközi Szövetség és a Nemzeti Társaságok segítőinek feszültségoldó, ún. „burn-out” tréningeken való rendszeres részvétele.

Azoknak a hivatásos és önkéntes segítőknak, akik közvetlenül érintettek a támogató tevékenységben, és egy katasztrófa vagy fegyveres konfliktus után a legsebezhetőbb emberek között dolgoznak, speciális pszicho-szociális képzésre van szükségük. A képzések során a résztvevők olyan pszicho-szociális ismeretekkel, készségekkel gazdagodnak, amelyek segítik őket abban, hogy megfelelően tudjanak reagálni a rászorulóknak igényeire, és jobban tudjanak vigyázni a saját lelki egészségükre. A Nemzetközi Szövetség fontos feladata, hogy a PS Központ munkája, a pszicho-szociális támogatás fogalma, célja és várt hatása beépüljön a köztudatba, mint a humanitárius segítségnyújtás része. Fel kell kelteni a lakosság és a döntéshozók, törvényalkotók figyelmét, növelni kell a közösségekben a mentális egészséggel kapcsolatos tudatosságot. Ennek megfelelően a Nemzetközi Szövetség konferenciákat, szimpóziumokat szervez, folyóiratokat, kiadványokat és hírleveleket terjeszt. Napjainkban – az internet korában – világszerte hatalmas mennyiségű anyag áll az emberek rendelkezésére a pszicho-szociális támogatással kapcsolatban. A múltban a katasztrófák, konfliktusok pszichés hatásait nem dokumentálták, nem gyűjtötték csokorba, nem írtak róla tanulmányokat, így a PS Központ munkatársai számára nehéz volt felkutatni azt a néhány létező anyagot, amelyekből levonhattak bizonyos következtetéseket a további kutatásaikhoz. A program kidolgozását végül a résztvevő szakemberek saját ismereteiből valósították meg, ezekből a tapasztalatokból született meg a jelenlegi módszer, a Nemzetközi Szövetség által alkalmazott pszicho-szociális támogatás.

A PS Központ pszicho-szociális programja, a támogatással kapcsolatos tudnivalók – a közösségek lelki egészség-tudatos gondolkodásának fejlesztése érdekében – mindenki számára elérhetőek, nyilvánosak. Elsősorban munkaműhelyeket, konferenciákat szerveznek különböző témákban, mint a pl. a speciális igényekkel rendelkező csoportok pszicho-szociális támogatása vagy éppen a poszt-traumás tünetegyüttes felismerése. A nyomtatott dokumentumokat vagy elektronikusan elérhető információhordozókat tartalom szerint állítják össze: programtípusok, célcsoportok, humanitárius helyzetek stb. Olyan információs anyagokat adnak ki, amelyek segítségével a rászorulóknak igényére hatékony válaszadással lehet reagálni, akár laikus segítők alkalmazásával is. Mivel a módszer

lényege az önkéntes segítségnyújtók bevonása a pszicho-szociális támogatásba, ezért kulcsfontosságú az átlagemberek számára „fogyasztható” információs anyagok elkészítése.

Összegezve megállapítható, hogy a Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének politikája különös figyelmet fordít a pszicho-szociális támogatáshoz kapcsolódó programokra és a Nemzeti Társaságok felé irányuló pszicho-szociális projektek megvalósítására. A siker érdekében minden – a Nemzetközi Szövetség tevékenységéhez kapcsolódó – irányelvnek kell pszicho-szociális aspektust is tartalmaznia, minden alaptevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatal előtt megvizsgálják a következmények pszicho-szociális hatásait is. A PS Központ, mint az IASC – Inter Agency Standing Committee tagja részt vett a „Mentális egészség és pszicho-szociális támogatás veszélyhelyzetekben” című program kidolgozásában és továbbra is azon dolgozik, hogy folytassa az IASC albizottsági munkáját a különböző referenciacsoportokkal.

A program egyik legfontosabb vívmánya az ún. intervenciós piramis kidolgozása, amely meghatározó eleme lett a pszicho-szociális segítségnyújtás módszertanának. A Nemzetközi Szövetség kiemelt feladatának tekinti, hogy a PS Központ, az IASC csoportban való részvételével még szélesebb körökhöz juttassa el a pszicho-szociális támogatással kapcsolatos információkat, és így globálisan felhívja a figyelmet a szellemi egészség fontosságára.⁴²

A pszicho-szociális támogató program, illetve a Tájékoztató központ működését elemezve megállapítható, hogy a pszichológiai támogatás mennyire fontos és hasznos eleme a Vöröskereszt mindennapos alaptevékenységeinek. Kijelenthetjük, hogy a módszer katasztrófahelyzetekben való alkalmazása pedig különösen szükségeszerű, és nagy mértékben megkönnyíti minden – mentésben részt vevő – szakember munkáját.

⁴² IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. Inter-Agency Standing Committee. Geneva, 2007.

Felhasznált irodalom:

1. International Federation of Red Cross. Enhancing psychological support. IFRC. Geneva, 2007.
2. Committee on Disaster Research in the Social Sciences: Future Challenges and Opportunities, National Research Council (NRC), Facing hazards and disasters: understanding human dimensions. United States National Academies Press, 2006. ISBN 9780309101783
3. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies Psychological support: best practices from Red Cross and Red Crescent programmes. IFRC. Geneva, 2001. 2008.
4. WHO: Mental Health in Emergencies - Mental and Social Aspects of Health of Populations Exposed to Extreme Stressors. Department of Mental Health and Substance Dependence. World Health Organization Geneva, 2003.
5. International Committee of the Red Cross. Coping with stress. ICRC. Geneva, 1994.
6. IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Settings. Inter-Agency Standing Committee. Geneva, 2007.
7. Dr. Hornyacsek Júlia: A tömegkatasztrófák pszichés következményei, és az ellenük való védekezés lehetőségei Bolyai Szemle 2010. XIX. évfolyam 4. sz. , ZMNE Budapest: 2010. 9. oldal ISSN: 1416-1443

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

Veres Viktória:

**Bűnözés katasztrófák idején: az áldozatok és adományozók pénzügyi
megkárosítása**

Disaster fraud: financial crime committed against disaster

Victims and donators

Budapest, 2011. november 10.

Abstract

Az elmúlt évek katasztrófái során megtapasztalhattuk a katasztrófák pusztításának egyre erőteljesebb következményeit, kevés szó esik azonban a katasztrófák utáni időszakokban megjelenő újabb és újabb bűnözői csoportokról és a megkárosítás módszereiről. Nemcsak a katasztrófák áldozatainak kiszolgáltatott helyzete ad számos lehetőséget bűnözőknek és csalóknak, hanem a társadalmi felelősséget érző emberek segítőkészsége és adományozó készsége, valamint az egyre szaporodó non-profit szervezetek működése is.

A szerző ebben a tanulmányban vizsgálja a katasztrófák áldozatainak és az adományozók pénzügyi megkárosításának lehetőségeit, úgy mint a személyes- és pénzügyi adatok eltulajdonítása és felhasználása, hamis vagy tisztességtelen szerződések kötése, pénzösszegek kicsalása interneten terjesztett vagy személyes megkeresésen alapuló, nem létező vagy az adományokat nem megfelelő módon felhasználó non-profit szervezetek nevében, valamint az adományozás felhasználása pénzmosás, terrorizmus finanszírozás vagy adókerülés céljára. A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy katasztrófák után segítséget elfogadni elkerülhetetlen, a pénzügyi adakozás és segítségnyújtás pedig az egyik meghatározó eleme a felkészülésnek, mentésnek és újjáépítésnek, ugyanakkor fontos, hogy megtanuljunk, hogyan kerülhetjük el, hogy csalók áldozatává váljunk vagy akaratlanul is támogassuk a bűnözést, és hogy adományaink a legjobban rászorulókhöz jussanak.

Kulcsszavak: katasztrófa, bűnözés, pénzügyi csalás, adományozás, non-profit szervezetek

Keywords: disaster, crime, financial fraud, donation, charities.

INTRODUCTION

We all learned, saw or experienced how disasters destroy human life and property all over the world. Experts do significant efforts to reduce vulnerability and losses in the 4 main phases of the disaster management (mitigation, preparedness, response and recovery). This article outlines a specific problem that occurs mainly at disaster response and recovery while drawing attention to the importance to raise public awareness as part of disaster mitigation and preparedness programs. Just like the growing frequency and intensity of disasters, the complexity, occurrence and volume of fraud and crime committed during disaster time is increasing. This article examines the main types of financial abuse, fraud and crime committed in connection with disasters and gives examples from worldwide and why can people be victimized easier during and after disasters.

Disasters may cause unforeseen physical danger, psychological trauma and losses⁴³ to the people affected along with short and long term financial needs for recovery afterwards. As a result victims are more vulnerable to be abused by criminals. On the other hand people who were not directly affected by disasters, but would like to help disaster victims by making various donations can also fall victim to criminals. Moreover, disaster related matters can open ways for supporting Money Laundering and Terrorist Financing or Tax Evasion.

Hurricane Katrina, earthquakes in Haiti and Pakistan, Oil Spills at Deepwater Horizon and the Tsunami in Japan⁴⁴ all required advanced collaboration from governments, national and local institutions to investigate fraud, waste, abuse, or mismanagement and take necessary actions. As an example, in the U.S. after Katrina a record number of possible fraud was reported and investigated: `The command center, now known as the National Center for Disaster Fraud (NCDF), has received and screened more than 46,000 complaints of disaster fraud and referred more than 30,000 of those to law enforcement for investigation.`⁴⁵ and that `the Department of Justice has charged more

⁴³ Dr. Hornyacsek Júlia: A tömegkatasztrófák pszichés következményei, és az ellentük való védekezés lehetőségei, in: Bolyai Szemle 2010.XIX. évfolyam 4. sz. ZMNE Budapest: 2010. 5. oldal. ISSN: 1416-1443

⁴⁴ Interesting addiction that according to some news providers in Japan after the tsunami even a crime group has delivered donations to the victims: http://articles.businessinsider.com/2011-03-18/news/30056980_1_kai-crime-group-supplies (4/11/2011)

⁴⁵ <http://www.fbi.gov/birmingham/press-releases/2011/national-disaster-fraud-hotline-available-to-report-storm-related-fraud> National Disaster Fraud Hotline Available to Report Storm Related Fraud FBI U.S. Attorney`s Office (2/9/2011)

than 1,300 defendants in 47 judicial districts throughout the country for disaster fraud related to Hurricanes Katrina, Rita, and Wilma, the Gulf Coast oil spill, and other disasters.⁴⁶

There are plenty of ways to fraud people; we can categorize crime committed in time of disasters various ways. For the purpose of this article considering the limited space and the complexity of the topic (taken only the funds related abuse) the categorization is according to the target group and participants of the disaster crime:

1. Fraud/Crime committed against disaster victims and their properties (Identity or/and Financial Information Theft, Credit Fraud, Contractor Frauds and Government Loans, etc)
2. Fraud/Crime committed against people who would like help disaster victims (False Donations, Credit Fraud, Identity or/and Financial Information Theft, etc)
3. Fraud/Crime committed using and abusing charity organizations (Money Laundering, Tax Evasion, etc)
4. Fraud/Crime other than the above (False Damage Claims, etc) that is subject of further examination

Raising awareness to report disaster fraud

Poster: http://www.dhs.gov/xoig/assets/DHS_OIG_Hotline_Fraud.pdf

⁴⁶ Same as above

1. ABUSE OF DISASTER VICTIMS

1.1 Identity Theft and Related Financial Fraud

During and shortly after disasters there are plenty of opportunities for thefts to enter into abandoned properties and access personal items that can be abused in various ways. Ad hoc fraudsters take advantage of unsecured homes and businesses, and more and more often they do it planned and organized. Their goal is to access personal information, identity documents, utility bills, credit cards, electronic banking information, signature samples and numerous other kinds of proofs that will help them to impersonalize disaster victims.

Having these details can lead among other to:

1. *Unauthorized credit transactions*, such as criminals taking money from the found credit card or electronic banking transactions of the victims,
2. Taking commercial *loans in the name of the victim*,
3. Using the *victim`s details, pictures to collect donations*,
4. Using victims details to *access government funds*, loans or other donations⁴⁷,
5. Other.

During and after disasters many time victims need to give their personal details to rescue organizations, reconstruction and home repair companies, insurance agencies, therefore criminals can retrieve personal information not only by entering into unsecured properties during disasters but by acting as members of these organizations. Whenever it is possible, giving personal information shall be only after we are sure that a legit person and organization is requesting and using it. When governmental and insurance scam artists appear at victims` houses to collect personal, banking, insurance information, social security number it is hard to identify scams.⁴⁸

A good indicator of fraud can be that real organizations never `push` to answer, never express the disadvantages of not giving information to them, never ask for credit

⁴⁷ <http://www.fbi.gov/birmingham/press-releases/2011/federal-grand-jury-returns-three-disaster-fraud-indictments> Federal Grand Jury Returns Three Disaster Fraud Indictments FBI (4/11/2011)

⁴⁸ <http://www.fema.gov/news/newsrelease.fema?id=55070> Arkansans Warned To Watch Out For Scam Artists. FEMA (4/11/2011)

card and banking passwords, never refuse or tell excuses of not having their identity document with them and never promises that by providing details they can arrange quicker disaster assistance and more financial help for disaster victims. If there is no option to check the organization or the person requesting information, when giving sensitive details it can be useful to ***keep record of when, where, what information has been provided.***

Attempts of scamming though the Internet and emails are part of our everyday life. Even in normal situations many fall victim to these abuses. Along disasters the number of these attempts can multiple and so can be the number of victims who answer to these emails and give their personal and financial details.

It is recommended that disaster victims as soon as possible:

- Check their personal and financial documents (ID, utility bills, chequebooks, credit cards, any kind of contract that contains sensitive information), if missing report it immediately to the relevant authorities
- Review their financial history⁴⁹ (credit cards, bank, eWallet statements) as soon as possible in order to be aware the earliest if they have been abused, at most of the banks and other financial institutions chargeback can be performed if the transaction is proven to be unauthorized. Further actions such as fraud alerts, credit freezes can differ based on the country law and the financial institutions rules.⁵⁰
- Check if their names and details appear on the internet site collecting donations to `help them`, if it does report it immediately to the relevant authorities
- When governmental loans and other returnable financial help is available after disasters, check with these organizations weather an unauthorized loan was taken using their details

⁴⁹ <http://texashelp.tamu.edu/011-disaster-by-stage/recovery/ER-034-Preventing-Fraud-Following-Disasters.php> Preventing fraud following disasters. Texas Extension Disaster Education Network (4/11/2011)

⁵⁰ <http://www.ftc.gov/bcp/edu/microsites/idtheft/consumers/defend.html> Defend: recover from identity theft Fighting back against identity theft. Federal Trade Commission (4/11/2011)

It is extremely important that payment institutions, online services and Shops *examine transactions and orders with due diligence* where the residential address of the buyer is in the disaster affected area. Especially transactions with no economic sense (does not meet rescue or recovery needs) in an emergency situation, shall draw the attention of responsible companies that identity theft and unauthorized transaction might have taken place. Hurricane victims ordering expensive jewelry with the shortest delivery date or making online high risk investments is likely to be fraud using stolen or hacked funds. By being suspicious during and after disasters *companies can help credit fraud victims* and also to reduce their own credit risks and losses of chargebacks.

1.2 Scammers asking for cash advance or fee for the services

Scam artist who arrive to disaster victims` houses may not only seek for information that will allow them to use the victim`s identity but also may act as government agents, insurance agents, lawyers, accountants to ask for cash advance payment or service fee for the assistance. The rules can be different country by country, organization by organization but *government officers and insurance agents usually don't accept cash* and mainly they verify the damage only. It is recommended not to pay any fee in our house and to check if the service is free or there is indeed a fee for it. If the fee and the amount are proven from reliable source it is still advised to go to the official office of the organization and pay there.

1.3 Price Gouging, Unfair Contracts, Fake Contractors

People seek quick recovery of their lives after disasters therefore they welcome contractors that shortly offer services after disasters without appropriate due diligence. Disaster victims shall not only be aware of fake contractors, but also legit contractors who abuse disaster victims by **setting unfair prices or contract conditions**. Many governmental websites all over the world warn people from engaging to contracts and giving any personal information before having second or third opinion, price quote and reliable references. The Federal Emergency Management Agency U.S. Department of Homeland security (FEMA) website not even calls for due diligence but states that `Damage visible from the street also can bring out fake contractors who come to your

home offering to make repairs. Refuse any offer like that. Most legitimate contractors will have more work than they can handle after a disaster.⁵¹ Also the Interpol raises the possibility of fraud after disasters, lists examples how to avoid fraud constructors and advises not to go into verbal contracts, high loans, not to pay any advance fees before the work has started and to check the contractor`s identity, registration at the company registrar and/or professional associations.⁵²

2. ABUSE OF PEOPLE SUPPORTING DISASTER VICTIMS OR DISASTER PREPAREDNESS PROJECTS

2.1 Risks of donating, purpose and methods of criminals

Not only disaster victims can be abused at the times of disasters, but also responsible people who feel solidarity for the victims and would like to help with any form of donations such as goods or financial help are also a target group of criminals. As the Interpol explains criminals are *Counting on an individual's willingness to help*, and recognizing the difficulties for private citizens to differentiate criminals from legitimate collectors, increasing numbers of criminals are trying to collect donations for their own purposes while impersonating officials of charity organizations.⁵³

The purpose of criminals targeting donators may be among other the following: (a) collecting donations for false use by not using the donated funds for the purpose that was communicated to the donator or is unlawful, (b) credit fraud, a fake non-profit organization or a scam artist simply takes donators funds without any non-profit activity (c) identity or/and financial information fraud, collecting information for future abuse or sale.

The risks of donating and the exposure to fraudulent fund raisers, fake organizations or criminals is determined by the combinations of many factors, such as the subject of the donation (goods or funds), the way and means of donating (traditional personal or electronic), the type of transactions (cash, offline or real time), the frequency and volume of the donations (ad hoc or ongoing, one installment or more installments), use of middle service providers, country regulations, awareness of the donators and non-profit organizations on how to identify suspicious situations, etc. People are likely more

⁵¹ <http://www.fema.gov/news/newsrelease.fema?id=55070> Arkansans Warned To Watch Out For Scam Artists May 14, 2011. FEMA (4/11/2011)

⁵² <https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/FinancialFraud/ReconstructionFraud20050107.asp> Fraudulent reconstruction tenders and advance fee fraud following natural disasters. Interpol (4/11/2011)

⁵³ <https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/FinancialFraud/DisasterCharityFraud200501.asp> Disaster Charity Fraud. Interpol (4/11/2011)

vulnerable to fraud if their donations are done using electronic means of *payments over the internet*.⁵⁴ On one hand internet or phone based donations using eWallets or Credit Cards are the quickest way to help others all over the world and these transactions may ensure the *anonymity* of the donator. On the other hand these real time online transactions may increase multiple risks of the abuse of personal and financial information and/or that the funds will not reach the intended purpose. Also we tend to fall easier to fraud by doing *ad hoc donations*, seeing and clicking on a banner from our social network or receiving an email with a story of a victim compared to the traditional way when we plan our donations and personally go to the relevant non-profit organization. Incoming e-mails telling stories of victims, asking for donations may also contain viruses and cookies that will track financial info later⁵⁵. The FBI advises us that `Precautions to take include: don't respond to unsolicited incoming e-mails and don't click on links contained within them, as they may contain computer viruses; be wary of people representing themselves as members of charitable organizations and asking for donations via e-mail or social networking sites; make donations directly to known organizations, rather than relying on others to make the donation on your behalf.`⁵⁶

Selling goods (books, leaflets, calendars, etc`) to help disaster victims is also an alternative way of fraud: `An increasing use of the Internet has been noted, whereby offenders promise to donate money from the proceeds made through the normal sale of goods or through *Internet auctions*. Such promises may incite customers to buy even though any donation actually made by the seller may be impossible to confirm.`⁵⁷ Anytime when engaging in charity auctions due diligence shall be performed and references of the work of that specific organizer shall be reviewed and confirmed from reliable source.

Fundraisers phoning or coming directly to our house to collect charities or donations can also fraud us using they personal influence, convincing skills and may push us to do immediate decisions, instead of us making our own due diligence on the matter and organization that approached us. Cash payments and Cheques payable to individuals or

⁵⁴ http://www.fbi.gov/news/stories/2005/january/tsunami_scam010505 Tsunami Disaster Relief Fraud Alert! Don't be Scammed. FBI 1/5/2005

⁵⁵ <http://www.fbi.gov/scams-safety/e-scams/e-scams> Haitian Earthquake Relief Fraud Alert. FBI (2/11/2011)

⁵⁶ <http://www.fbi.gov/birmingham/press-releases/2011/national-disaster-fraud-hotline-available-to-report-storm-related-fraud> National Disaster Fraud Hotline Available to Report Storm-Related Fraud. FBI U.S. Attorney's Office May 10, 2011 (4/11/2011)

⁵⁷ <https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/FinancialFraud/DisasterCharityFraud200501.asp> Financial Crime Disaster Charity Fraud. Interpol (4/11/2011)

without name handed over are less track-able for the authorities; therefore it is not recommended to donate by these means.⁵⁸

2.2 Risk of middle systems

Some websites offer **setup systems to receive donations** in 10 minutes⁵⁹ without any fee or service charge others offer complex solutions for non-profit organizations⁶⁰ in order to help charities to start their fund raising activity as soon as possible and to provide professional assistance. Donators not only shall make sure they know the non-profit organization they are about to support, but also take into consideration the middle-services (payment and security providers, webhosters, etc.) they use, as these service providers may also offer the free service to collect personal or financial information.

2.3 Unfair Insurance Contracts

After disasters people hit or not hit but *influenced by the phenomenon may be easier to be pushed to sign new life-, medical- or property insurance contracts*. Many people influenced by what happened with them or their beloved may sign new contracts with less economic sense or worse conditions than they would do without this experience. Scam artists or unethical insurance agents can take advantage of these fresh bad experiences, losses and fears.

3. ABUSING CHARITIES FOR MONEY LAUNDERING AND TERRORIST FINANCING OR TAX EVASION

Regulation of charities⁶¹ is different all over the world, some countries have well defined definitions and strong legal environment, others does not have unified concept on the definition of non-profit organizations or charities but all include the fact that charities have public benefit purpose, not seeking profit and dedicate their activity to charity and help. In most OECD countries (Organization For Economic Co-Operation And Development Centre For Tax Policy And Administration) fund-raisers and their donators

⁵⁸ <http://www.ic3.gov/media/2010/100118.aspx> National Center for Disaster Fraud to Coordinate Haitian Fraud Complaints. U.S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation 18/1/2010 (4/11/2011)

⁵⁹ Example of middle service provider: <http://www.online.donation.events.org/>

⁶⁰ Example of complex middle service provider: http://www.donate.net/html2/wwwroot/about_us.asp

⁶¹ Definitions of charity organizations can be found in <http://www.oecd.org/dataoecd/30/20/42232037.pdf> Report On Abuse Of Charities For Money-Laundering And Tax Evasion. Organisation For Economic Co-Operation And Development Centre For Tax Policy And Administration (22/10/2011)

have tax or other benefits upon meeting specific conditions⁶² in order to encourage donations.

Because of the nature of these organizations, and especially in disaster times or disaster related matters charity organizations can be abused for fraud. The OECD draws our attention to the fact that `Tax evasion and tax fraud through the abuse of charities is a serious and increasing risk in many countries although its impact is variable...The abuse of charities is becoming more organised and more sophisticated.`⁶³

Charity organizations can *willingly or unknowingly* (by not knowing that they are used for fraud) *participate in fraud*, such as collecting funds with the purpose to make profit, misusing funds for prohibited activities, issuing receipts that are not based on real donations or issuing fake receipts, giving service or goods in return to the donator, being a `subsidiary` of any profit organization to commit tax or money laundering fraud for the benefit of its members or donators, using charity to collect or transfer fund for terrorist financing purposes. `The abuse of charities occurs when the sanctioned government status of a charitable organization is abused either by the charitable organization, by taxpayers and donors, or third parties, such as fraudsters who pose as charitable organizations or tax return preparers who falsify tax returns to defraud the government.`⁶⁴ Donating and social participation at disasters are two key elements for a successful recovery and preparedness. Helping victims must be appreciated and acknowledged by both the public and governments all over the world. `This underlines the importance of knowing that money sent with best intentions is not inadvertently finding its way into the wrong hands.`⁶⁵ The fact that charity may open doors for criminals and criminal activity should not dissuade anyone from any sides from this important contribution, especially in disaster times when quick and intensive relief is needed. Even in a very well regulated environment the *responsibility of all sides* is required: (a) the *charity organizations*, (b) the *donors*, (c) *the government and (d) companies, banks or payment institutions* in order to avoid criminal activity, some examples will be given below. With proper planning and due diligence a balanced decision can be made so that funds intended to help will reach people in need.

⁶² <http://www.oecd.org/dataoecd/30/20/42232037.pdf> Report On Abuse Of Charities For Money-Laundering And Tax Evasion, Organisation For Economic Co-Operation And Development Centre For Tax Policy And Administration (22/10/2011)

⁶³ Same as above

⁶⁴ Same as above

⁶⁵ <http://www.hmrc.gov.uk/mlr/news/pakistan-floods-disaster.htm> Pakistan floods disaster - guidance on transmitting money. HM Revenue & Customs (29/10/2011)

(a) When donating as an individual minimum the following must be seek and considered⁶⁶:

1. Evidence of the existence of the charity (official registrars, visit in the office of the charity, speak to people who already donated, ask for reference)
2. Purpose and geographical spectrum of the organization; local charities with transparent local activity or worldwide well known charities may be easier to observe or account and therefore safer to support than less known charities with far geographical reach.
3. Identifying information on the members and its officers; check government registrars or enquire more information on the membership in National Charity Organization Commission
4. Other publicly available information, such as the organization`s website, other reliable sources, e.g. governmental websites, national charity commissions
5. Type, mean, frequency and volume of the donation; preferable use track able methods, such as bank transfers or through reputable service providers, eg. text donation through a well known phone company.
6. Middle service providers

(b) When accepting donations as a charity organization

1. Seek for the origin of the funds wherever it is possible, especially at international transactions or transactions from/to high risk countries⁶⁷, analyze transactions as per the recommendations of the FATF or any other reputable jurisdiction⁶⁸
2. Perform additional due diligence at big cash (above national thresholds where exists) or anonymous transactions using online payment methods, accepting donations is not a must therefore if the transactions are suspicious deny it and inform the relevant authorities
3. Be suspicious with donations that have terms by the donator, such as saying who or which other organization must be the beneficiary of the donated funds. Report if funds arrived with any other purpose than only charity support, such as anyone

⁶⁶ Further recommendations can be fund under:

http://www.justice.gov/usao/mow/news2011/disaster_fraud_tips.pdf Tips for Identifying or Avoiding Becoming a Victim of Disaster Fraud. FBI (21/10/2011)

⁶⁷ Updated list of high risk countries for Money Laundering and Terrorist Financing can be found on the website of the Financial Action Task Force www.fatf-gafi.org

⁶⁸ Example list to identify suspicious transactions can be found under

<http://www.cysec.gov.cy/Downloads/Directives/InvestmentFirms/DI144-2007-08.pdf>

willing to send money with the condition that part of the funds shall be refunded, while the rest can be kept by the charity organization.

4. Never respond to requests to issue a tax or other receipt on any different amount than indeed donated. Be aware that some payment methods can be charged back meaning that the donator might reverse the payment even 6-12 months after receiving the receipt to get benefits.
5. Educate employees to identify suspicious transactions and introduce measures and monitoring procedures to prohibit engagement in cooperation with any criminals.

The HM Revenue & Customs gives a useful tip for charity organizations to build and increase the trust and confidence of their donators: `Report back to your community so they are reassured that the money has reached the good cause. You may wish to put notices in shops/post offices, or let your local paper know how much you raised and thank people for their support.`⁶⁹

(c) Governments shall take minimum these steps to avoid the abuse of charities

1. Have a dedicated task force to monitor charity activity, donations and operate additional contacts for reporting possible fraud, have on site visits in the charities offices and/or their activity
2. Introduce regulations and set tax advantages and administrative rules in a way that charities and donations are hard to abuse for money laundering and terrorist financing or tax evasion
3. Ask for specific annual reports and review charity organizations and their donators seeking for specific suspicious patterns, such as sudden high cash donations from a donator that has no history of giving funds to charities
4. Have a registrar of charity organizations, their activity and their members publicly available
5. Educate members of the charity organizations and the public to be conscious when dealing with charity and to be able to identify possible fraud and the ways of reporting it, ensure anonymity of these reports

(d) Other, such as banks and payment services, companies shall do minimum the following when having charities as Clients:

⁶⁹ http://www.charitycommission.gov.uk/RSS/News/pr_pakistan_scam.aspx Be aware of possible Pakistan appeal scams, says Charity Commission. Charity Commission (29/10/2011)

1. Know Your Client: review non-profit clients on a frequent basis, have enough information on the owners, members of the charity and the purpose and geographical outreach of the organization.
2. Perform due diligence on incoming or outgoing transactions that are high in amount and volume and are unusual to the transaction history or geographical outreach of the organization, eg. if the charity that is specialized to support local medical help for children after disasters sends funds to a high risk country for non-medical purposes or seek for explanation when any funds are sent back by the charity to the same source they came from
3. Examine over the counter donations
4. Educate employees to identify suspicious transactions and introduce measures to avoid employees cooperating with fraud

SUMMARY

Criminals can approach disaster victims, donors, charities in various ways upon disasters some abusing the victims vulnerability, some the society's willingness to help, others the tax advantages that governments give to charities. The responsibility to fight fraud is not only on national institutions, police, tax authorities, etc but it relies on all members of charities, donors and also disaster victims. People and companies must not only be thought how to help others in need after disasters but also to be aware for the possible abuse they can face in connection with disaster fraud.

This way we can prepare to be conscious on what due diligence to perform before engaging in any activity in any situation connected to disasters from giving personal information, through donations to signing insurance contracts. Invested efforts in raising public awareness on possible scams and fraud as part of the disaster preparation projects and assisting victims after disasters to take deliberate decisions shall return shortly.

INDEX OF REFERENCES*

Dr. Hornyacsek Júlia: A tömegkatasztrófák pszichés következményei, és az ellenük való védekezés lehetőségei, in: Bolyai Szemle 2010.XIX. évfolyam 4. sz. ZMNE Budapest: 2010. 5. oldal. ISSN: 1416-1443

<http://www.fbi.gov/birmingham/press-releases/2011/national-disaster-fraud-hotline-available-to-report-storm-related-fraud> National Disaster Fraud Hotline Available to Report Storm Related Fraud FBI U.S. Attorney`s Office (2/9/2011)

<http://www.fbi.gov/birmingham/press-releases/2011/federal-grand-jury-returns-three-disaster-fraud-indictments> Federal Grand Jury Returns Three Disaster Fraud Indictments. FBI (4/11/2011)

<http://www.fema.gov/news/newsrelease.fema?id=55070> Arkansans Warned To Watch Out For Scam Artists. FEMA (4/11/2011)

<http://texashelp.tamu.edu/011-disaster-by-stage/recovery/ER-034-Preventing-Fraud-Following-Disasters.php> Preventing fraud following disasters. Texas Extension Disaster Education Network (4/11/2011)

<http://www.ftc.gov/bcp/edu/microsites/idtheft/consumers/defend.html> Defend: recover from identity theft Fighting back against identity theft. Federal Trade Commission (4/11/2011)

<https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/FinancialFraud/ReconstructionFraud20050107.asp> Fraudulent reconstruction tenders and advance fee fraud following natural disasters. Interpol (4/11/2011)

<https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/FinancialFraud/DisasterCharityFraud200501.asp> Disaster Charity Fraud. Interpol (4/11/2011)

http://www.fbi.gov/news/stories/2005/january/tsunami_scam010505 Tsunami Disaster Relief Fraud Alert! Don't be Scammed. FBI 1/5/2005

<http://www.fbi.gov/scams-safety/e-scams/e-scams> Haitian Earthquake Relief Fraud Alert. FBI (2/11/2011)

<http://www.fbi.gov/birmingham/press-releases/2011/national-disaster-fraud-hotline-available-to-report-storm-related-fraud> National Disaster Fraud Hotline Available to Report Storm-Related Fraud. FBI U.S. Attorney`s Office May 10, 2011 (4/11/2011)

<https://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/FinancialFraud/DisasterCharityFraud200501.asp> Financial Crime Disaster Charity Fraud. Interpol (4/11/2011)

<http://www.ic3.gov/media/2010/100118.aspx> National Center for Disaster Fraud to Coordinate Haitian Fraud Complaints. U.S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation 18/1/2010 (4/11/2011)

<http://www.online.donation.events.org/> Example of middle service provider (4/11/2011)

http://www.donate.net/html2/wwwroot/about_us.asp Donate.net Example of complex middle service provider (4/11/2011)

<http://www.oecd.org/dataoecd/30/20/42232037.pdf> Report On Abuse Of Charities For Money-Laundering And Tax Evasion. Organisation For Economic Co-Operation And Development Centre For Tax Policy And Administration (22/10/2011)

<http://www.hmrc.gov.uk/mlr/news/pakistan-floods-disaster.htm> Pakistan floods disaster - guidance on transmitting money. HM Revenue & Customs (29/10/2011)

http://www.justice.gov/usao/mow/news2011/disaster_fraud_tips.pdf Tips for Identifying or Avoiding Becoming a Victim of Disaster Fraud. FBI (21/10/2011)

www.fatf-gafi.org Financial Action Task Force

<http://www.cysec.gov.cy/Downloads/Directives/InvestmentFirms/DI144-2007-08.pdf> Cyprus Securities and Exchange Commission Example list to identify suspicious transactions

http://www.charitycommission.gov.uk/RSS/News/pr_pakistan_scam.aspx Be aware of possible Pakistan appeal scams, says Charity Commission. Charity Commission (29/10/2011)

*in the order of occurrence in the text. x

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

Dr. Komjáthy László

KÖZÉPMAGAS ÉS MAGAS ÉPÜLETEK TŰZVÉDELMI SAJÁTÓSÁGAI

Budapest, 2011. november 10.

Absztrakt

A tűzoltók mindennapi munkájának egyik legnagyobb nehézsége, hogy tüzesetek mindegyike más és más jellegzetességgel bír, így azok oltásának módszerei is eltérőek. Ez a tény gyakran nem csak fizikai kihívást, hanem pszichés terhet is jelent a mentőerőkre nézve. A szomszédos országokban, így az osztrák támogatási rendszerben nem „csak” a katasztrófák által sújtott állampolgárokra, hanem a beavatkozó erők szükségleteinek beazonosítására is figyelmet fordítanak.[1]

Az ellátásuk, váltásuk, képességek szerinti differenciált beosztásuk stb. mellett, a legfontosabb a feladatra való teljeskörű felkészítésük, melynek eredményeképp csökkenhet a feladat váratlanságától, ismeretlenségétől való stressz. Fontos az állomány képzése, továbbképzése során olyan ismeretek közvetítése, amelyek segítségével átfogó képet kapnak egy adott típusú épület szerkezetéről, építészeti sajátosságairól, melynek ismeretében szakszerűbben és gyorsabban tudják végezni a feladataikat.

Ebben a tanulmányban a szerző a középmagas és magas épületek műszaki-technikai sajátosságainak bemutatásával kíván átfogó képet adni az ilyen jellegű épületek építésének tűzvédelmi szabályairól, a tüzek megelőzésének lehetőségeiről, továbbá tüzesetek során az építészeti, gépészeti sajátosságokhoz igazodó, lehetséges tűzoltási technikákról.

Kulcsszavak: tűz, füst, középmagas, magas épület, tűzoltás, műszaki mentés, épületgépészet.

Bevezető

A korábban önkormányzati kézben lévő épületek fenntartása lakásszövetkezetek kezébe vagy önálló kézbe került. A tulajdonosi változások és az egyéb körülmények miatt az épületek egy részének állapota elhanyagolt, karbantartásuk hiányos, előregedett fűtési, elektromos rendszerekkel találkozhatunk. A szellőzőrendszereknek rossz a tervezése, tisztításuk nem megoldott, így ez komoly problémát jelent tűzvédelmi szempontból.

Célom a középmagas és magas épületek tűzvédelmi sajátosságainak bemutatása, valamint a tűzoltási és műszaki mentési feladatok és az ott tapasztalható problémák elemzése.

1. Általános jellemzők

Hazánkban 1969 és 1992 között 507 ezer úgynevezett panellakás épült, mellyel az akkori államforma, gyorsan és viszonylag olcsón megoldotta a lakosság lakásproblémáját.

A középmagas és magas épületek létesítéséről elterjedt építési módozatoknál három fő típust különböztetünk meg:

- **Larsen-Nielsen** (dán) típusú lakóépületek: középfolyosós elrendezésű épületek. Egy vagy két lépcsőházzal építették. A szintenkénti lakások száma ettől függően változó. A közművezeték elrendezése a földszinttől a padlásig, illetve födémszintig egybenyló és függőleges. Leszakaszolása nem megoldott, így a tűz gyors terjedését függőleges irányban nagyban elősegíti. A folyosók éghető anyaggal történő burkolása nagy és gyors tűzterhelést okoz. A felszabaduló bomlási termékek (sósav, kénsav, mérgező gázok) a tűzoltásban résztvevőket nagyban veszélyezteti.
- **Sáv házak**: az épületek több lépcsőházzal készülnek, de ezek csak a tetőn létesített átmenő folyosókon keresztül vannak összeköttetésben. A folyosókat sok esetben ráccsal, lakattal zárták le. A lépcsőház két emeletszint között ablakkal van ellátva, azonban az ablak párkányszintje magasan van, és a leszerelése is nehézkes. Tűz esetén a füstelvezetés nem megfelelő határfokú, ezért könnyen alakul ki nagy hőterhelés és nagy mennyiségű füst. A függőleges födém áttörések nem megfelelően kivitelezettek, a tűz gyors terjedését nagyban elősegíti a konyhai és a vizesblokkzellőző.
- **Pontház**: Az ilyen típusú épületekben egy vagy több lépcsőház található. A lépcsőház mindig az épület közepén van a liftaknával együtt. E köré épül a körfolyosó, amelyből lakások nyílnak. A lépcsőházak általában füstmentesek és olyan nyílászárókkal vannak ellátva, amelyek tűz esetén nem engedik át a füstöt [1a].

A vonatkozó jogszabály szerint: „középmagas épület: amelyben a legfelső építményszint szintmagassága 13, 65 m és 30 m között van. Magas épület: amelyben legfelső építményszint szintmagassága a 30 m-t meghaladja.” [2]. A középmagas és magas épületek nem csak a tűzvédelmi szempontból, hanem a beavatkozás szempontjából is fokozott problémát jelentenek. A tűzoltási és a mentési feladatoknál fellépő problémákat azért szeretném bemutatni, hogy ráirányítsam a figyelmet a problémák összetettségére, az esetleges hiányosságok felismerésére és arra, hogy a beavatkozó állománynak nagyobb helyismeretre, több gyakorlatra van szüksége ahhoz, hogy a feladataikat a lehető leghatékonyabban, legbiztonságosabban hajtsák végre. A

középmagas és magas épületek tűzvédelmi sajátosságaival a jogszabályok közül a módosított 9/2008.(II.22.) ÖTM rendelet (Országos Tűzvédelmi Szabályzat), a tűzoltás taktikájával az 1/2003. (I. 9.) BM rendelet Tűzoltási Szabályzatának 6. fejezete foglalkozik.

1.1. Épületek kialakítása

A falszerkezetek panelos kivitelűek, tűzállósági határértékük 0,2-3 óra között van. A födém szerkezetek határértéke nagyon különböző, mivel a födémre éghető anyaggal építik meg a padozatokat. A válaszfalak tűzállósági határértékük 0,5 óra. Az épületeken padlás nincs kialakítva, ezért ezeken a szinteken kerül elhelyezésre a gépészeti szint és itt találhatóak a közműrendszerekhez csatlakozó berendezések is, (pl.: elszívó és szellőző berendezések, liftgépház). A nem megfelelően kialakított közmű, liftakna, szemétdobó, szellőztető berendezés miatt nagy számban fordul elő födém áttörés. Tűz esetén a nyílászáró szerkezetek meghibásodása komoly befolyásoló tényező [3].

1.2. Épületgépészeti berendezések

Magas épületnél kétoldali betáplálás szükséges a biztonsági berendezések számára. Ilyen biztonsági berendezések a biztonsági felvonó, kiürítési útvonalak megvilágítása, gépi füstelszívó, füstelvezetők nyílászárói, nyomásfokozó szivattyú, tűzjelzés és továbbítás, levegő túlnyomás, ezek megvilágítása. A villamos berendezéseknél a feszültség-megszakító- szakaszoló berendezések főhálózatról történő leválasztása tűzszakaszonként lehetséges. A villamos berendezések helyiségeinek nyílászáróinak tűzállósági határértéke 0,5 óra. Az emeleteken elhelyezett szakaszoló kapcsoló szekrényeket tartós felirattal kell ellátni. A kiürítési útvonalak biztonsági világítását külön áramforrás biztosítja, ami automatikusan átkapcsol. A szellőző berendezések úgy legyenek kialakítva, hogy ne tegye lehetővé a tűz és füst továbbterjedését az emeletek, tűzszakaszok között. A csatornák és az abban lévő szigetelések, ne legyenek éghető anyagúak. A födémeken átvezetett vezetékek nyílásának tömítése 0,65 óra tűzállósági határértékű legyen, hogy a tűz, füst függőleges irányú gyors továbbterjedését ne segítse. A mechanikus szellőző berendezések csatornái hőre, füstre automatikusan záródnak. A szellőzőnyílásokon lévő rácsszerkezet, ne legyen éghető anyagú.

Középmagas épületekben a tűzjelzés céljára, távbeszélő állomást kell létesíteni 200 lakásonként, valamint önálló épületnél. Tartós feliratot kell elhelyezni az előterekbe, illetve

azok közelébe, mely tartalmazza a legközelebbi távbeszélő helyét és tűzoltóság hívószámát. Magas épületek földszintjén tűzjelző telefonállomást kell létesíteni, ami a nap bármely időszakában hozzáférhető. A húsz szintnél magasabb épületekben, olyan riasztójelzést továbbító rendszert kell kiépíteni, ami egyértelműen jelzi a tüzet. Tűzszakaszonként minimum egy biztonsági felvonót kell létesíteni: Középmagas épületnél kórházak esetében és a magas épületeknél a lakóépületeket kivéve [3].

1.3 Füstmentes lépcsőházak

A magyar tűzvédelmi előírások, a kiürítés biztonsága érdekében preferálják, ha az épületben egy vagy több füstmentes lépcsőház [2] található. A hazai gyakorlatban a nagyobb tűzszakasz területét, és a mentésre alkalmas nyílászárók csökkentett számát azzal ellensúlyozzák, hogy a nagyobb befogadóképességű többszintes létesítmények szinte valamennyi lépcsőháza túlnyomásos füstmentes lépcsőház. A füstmentesség érdekében az előtér nélküli füstmentes lépcsőházba olyan ventilátort alkalmaznak, mely biztosítani tudja a csukott nyílászárók mellett a részveszteségek figyelembevételével a 25 Pa-75 Pa közötti túlnyomást. Az előtérrel kialakított füstmentes lépcsőházak, többszintes és középmagas épületben, olyan ventilátort kell alkalmazni, ami biztosítja a 25 Pa túlnyomást, a lépcsőház és előtér, az előtér és közlekedőtér légveszteségeit is figyelembe véve. A füstmentes lépcsőházak nyílászárói automatikusan működjenek hő és füst esetén jó, ha a túlnyomást a beépített ventilátorok biztosítják, amik szintenként vagy tűzszakaszonként vannak telepítve. Az ajtóknak tűzgátló, legalább 0,5 óra tűzállósági határértékűnek kell lennie. A füstmentes lépcsőházak kivételével füstelvezetőt kell kialakítani a zárt lépcsőház legfelső szintjén, vagy a tetőfödémén füstelvezető felületet kell kialakítani. Ennek nagysága vízszintes helyzetű, füstelvezető esetén a lépcsőházi alaprajzi vetület 5%, azonban ez a felület 1 m²-nél kisebb nem lehet. Nyitása üzembiztos szerkezet legyen, ami a füstgázok akadálytalan szabadba vezetését teszi lehetővé.

Működtetését (automatikus vagy kézi indítás) hozzáférhető helyen kell elhelyezni:

- középmagas épületekben, földszintre és közbeeső szintre,
- magas épületben valamennyi emeletre.

A működtetési helyeket, jól látható módon is jelölni kell. Ezek hiányában a füstelvezetést, légtechnikai berendezésekkel kell megoldani. Biztonsági lépcsőházaknál, a lépcsőházak között megvilágító kapcsolatot kell létesíteni. Középmagas épületeknél, a legfelső szinten és a tetőn, magas épületnél a 30 méteres szinten és a tűz gátló födémmel határolt

szakaszonként. Az átjárónál lévő ajtók félig vagy teljesen üvegezettek legyenek, a burkolatok, járófelületek, ne legyenek éghető anyagúak. A településeken található, régebbi építésű középmagas és magas épületek jelentős része nem felel meg az előírásoknak.

1.4 Vízszerzési helyek

Az épületek oltóvíz ellátását, a tűzoltó egységek beavatkozását biztosító, az épületek környezetében található tűzcsapok és az épületeken belüli fali tűzcsapok képezik. Vízszerzési hely telepítése kötelező középmagas épületnél 100 méterenként, magas épületnél 50 méterenként. Az épületekbe beépített felszálló vezeték lehet száraz vagy nedves. A felvonulási területnél minimum két tűzcsap kötelező, aminek hozzáférhetősége mindig biztosítva legyen, láthatóságát jelzőtáblával jelölni kell. A vízvezeték-hálózat méretezése egy irányú táplálás esetén 100 NA, körvezeték esetén 80 NA, amit az oltóvíz mennyiség, nyomásigény és a közműrendszer határoz meg. A középmagas és magas lakóépületekre vonatkozó szabványt felváltó 9/2008.(II.22.) ÖTM rendelet-változtatás nélkül, továbbra is kötelezően előírja a középmagas lakóépületekben a száraz felszálló vezetékrendszert, míg a magas épületekben nedves felszálló vezetékrendszer kiépítését

1.4.1. Száraz felszálló:

Középmagas épületekben jellemzően száraz felszálló vezeték került kiépítésre, melynek célja a tűzoltói beavatkozás idejének csökkentése. A vezetékben nincs víz, így a lakók számára nem használható. A kivonuló tűzoltó egységek is csak úgy tudják alkalmazni, ha a tűzoltó gépjármű szivattyúját csatlakoztatják a rendszerhez. Az utcára nyíló csatlakozó csonkon keresztül kell megtáplálni a rendszert, majd az adott szinten a tűzoltók által hozott tömlő segítségével történhet a beavatkozás. Elsődleges jelentősége, hogy tűz esetén nem kell kiépíteni és felhúzni a tömlőket a tűzeset szintjéig.

Száraz felszálló vezetékeknél a betáplálási helyen a fali tűzcsap szekrényt jól láthatóan meg kell jelölni. Az épületben szintenként a vezeték leágaztatásánál zárókupakkal ellátott fali tűzcsap kerül. A vezeték és a legtávolabbi helyiség közötti távolság nem lehet több, mint 50 méter. Hátránya, hogy a hálózat felülvizsgálatát, időszakos nyomáspróbáját nem végeztetik el, mert karbantartása nehezen megoldható. A lakók a berendezést nem igazán ismerik, ezért nem törődnek annak védelmével.

1. számú kép. Száraz felszálló. Készítette: Mazák Viktor 2010.

1.4.2. Nedves felszálló:

Egyes középmagas- és a magas épületekben nyomás alatti nedves fali tűzcsap hálózat került kiépítésre, mellyel bármelyik lakó - szükség esetén - megkezdheti a kezdeti tűz oltását. Az épület magasságától, és a vízmű nyomásviszonyaitól függően az oltóvíz-hálózatához csatlakozhat nyomásfokozó szivattyú is. A víznyomást a legfelső szinten a vízvezetékbe létesített nyomásmérő műszer mutatja, így ellenőrizhető a nyomás. Létesítése költséges, ezért nem terjedt el a középmagas épületekben. Ha a rendszer nyomásfokozó szivattyúval van ellátva, akkor az 4-6 bar nyomást biztosít a legfelső szinten is.

2. számú kép. Száraz felszálló. Készítette: Mazák Viktor 2010

1.5 Nyomásfokozó szivattyú:

Akkor kell létesíteni a jogszabályban előírtak szerint, ha a hálózati nyomás nem biztosítja a megfelelő vízmennyiséget, nyomást a fali tűzcsapokban.

A biztonságos működtetésére kétoldali elektromos betáplálást kell létesíteni. Indítása történhet kézzel vagy automatikusan. Kézi indításnál a kapcsolót, úgy kell elhelyezni, hogy illetéktelen személy ne férjen hozzá. Az indítás helyét jól láthatóan kell megjelölni.

MOST ÉPÜLŐ KÖZÉPMAGAS ÉS MAGAS ÉPÜLETEK TŰZVÉDELMI MEGOLDÁSAINAK LEHETŐSÉGEI

2. Épületgépészet

2.1. Elektromos kábelek tűzvédelme

A kábelek és kábelkötegek, olyanok, mint a gyújtózsín, elősegíti a tűz gyors terjedését, miközben sűrű füst és nagy mennyiségű sósavgáz szabadul fel, amely rendkívüli károkat okozhat. Hogyan lehet ezt megakadályozni?

Az éghetőség csökkentése megoldható, tűzálló kábelek alkalmazásával, tűzgátló kábelbevonatokkal, tűzálló burkolatokkal és védett téren kívüli vezeték elvezetésével. Tűz esetén meghatározott ideig működőképesnek kell lennie azoknak az elektromos rendszerek vezetékeinek, ami a biztonsági rendszereket működtetik. A biztonságot szolgáló berendezések telepítése értelmetlen, ha folyamatos energiaellátás- és vezérlés nem biztosított. Az épületek biztonsági rendszereinél a kábelek szigetelőanyaga, PVC vagy polietilén, melyeknek több hátrányos tulajdonsága is van tűz esetén:

- Jelentős mennyiségű veszélyes égéstermékek jelentkeznek, sósavgáz, melyek a levegő nedvességével keveredve agresszív oldatot hoz létre, ami rendkívül veszélyes az emberi életre, és az elektromos berendezéseket is tönkreteszi. (CO, hidrogén-cianid, furán, dioxin).
- A gyors és nagy füstfejlődés miatt az emberek nem vállalják a menekülés kockázatát,
- A kábelcsatornák rossz hőelvezetése során fellépő hő-akkumuláció miatt nagy a hőfelszabadulás és az égést továbbító tulajdonság.
- Zárlat vagy szakadás, az elégtő szigetelés, a sprinkler rendszerből kiáramló víz, leomló vagy beszakadó szerkezetek miatt [3].

2. 1.1. A tűz továbbterjedését akadályozó kábelbevonatok

Kémiai módszerekkel a legtöbb műanyag éghetősége csökkenthető bizonyos elemek beépítésével, illetve felületi védelmével. Ha az égésgátló elemeket a műanyag előállításakor keverjük az anyagba, akkor reaktív égésgátlásról beszélünk. (ilyen anyagok a halogének és a foszfor tartalmú szerves vegyületek). Előnye, hogy már viszonylag kis

menyiségben is rendkívül hatásos és hatása tartós. Ha az égésgátló adalékot a feldolgozáskor visszük be az anyagba additív égésgátlásról, beszélünk. (Ilyenek: klórozott parafin, brómozott gyűrűsvegyületek). Előnye, hogy könnyen bevihetők az anyagba, kevésbé változtatják meg az anyag eredeti szerkezetét. Az adalékoknak azonban nagy hátránya, hogy az égésgázokban több a mérgező anyag és nagyobb a füstképzés. Az adalékok elsősorban az égés terjedését gátolják, nem változtatják meg lényegesen az eredeti primer gyulladás hőmérsékletét és égéshőjét. *Felületi védelem* a tűzvédelemnek egyre gyakrabban alkalmazott módja. Hő hatására a műanyag felületén habképződés megy végbe, a habosodó anyagok zárt pórusú szénhabbá duzzadnak fel, így megakadályozzák, hogy az éghető anyag felületére diffundálódjon az oxigén.[4].

2.1.2 Tűzálló kábelek

A jelenlegi hazai gyakorlatban az épületek biztonsági rendszereinek kábelezésekor a vezetékek tűzállóságára kevés figyelmet fordítanak. A jogszabályok, szabványok ugyanis nem definiálják pontosan egy adott alkalmazáshoz szükséges vezetékek paramétereit. Ugyanakkor a nagyobb biztonságú vezetékek ára is magasabb, ami előnytelen helyzetbe hozhatja az ezeket alkalmazni kívánó tervezőt, kivitelezőt. A kábelgyártók elsősorban a kábelek tűzállóságát igyekeztek növelni, de ennek eredményeként sikerült a kábelköpeny füst kibocsátásban és a savas illetve mérgező gázok kibocsátásában is áttörést elérni. Előnyük, hogy a kábelköpenynek kisebb a füst és a savas illetve mérgező gáz kibocsátása. Alkalmazásuk javasolt minden olyan rendszernél, ahol tűz esetén a biztonsági rendszereket kiszolgáló vezetékek meghibásodhatnak, ezért emberi életek, nagy értékű berendezések kerülhetnek veszélybe.

Nagyobb igényként merülnek fel az alábbi létesítményeknél, rendszereknél: kórházak, iskolák, tűzjelző, oltó, vészvilágítási, hő- és füstelvezető, menekülést segítő és irányító, hangosító, kommunikációs rendszerek.

MIC kábelek:

Az ásványi szigetelésű réz-köpenyű kábeleknél az erek szervesen szigetelőanyagokba vannak ágyazva (erősen tömörített magnézium-oxid), melyet végig egy réz-köpeny borít. Tűz során a kábel egészen a réz olvadáspontján (1083 °C) működőképes marad, és mivel sem a réz, sem a magnézium-oxid nem bocsát ki füstöt, sem savas vagy mérgező gázokat, így a kábel a környezetre is veszélytelen. Így kaphat még egy plusz külső köpenyt, egy alacsony füst-halogén kibocsátású speciális termoplasztikus (hőre

lágyló, megnyúló), polimerből készült műanyag köpenyt. (MIC). Nagy hibájuk, hogy az ereket körülvevő szigetelés nedvesség hatására tönkremegy, ezért minden egyes csatlakozási pontnál a kábelt, speciális szerszámokkal kell kifejtetni, speciális szerelvényekkel ellátni és nedvesség ellen tömíteni kell a csatlakozási pontokat. Ezek után minden egyes kifejtési pontnál ellenőrizni kell a szigetelési ellenállást, ezért a szerelés lassú és drága [5].

Szilikonos tűzálló kábelek:

A vezető ereket közvetlenül tűzálló szilikon gumival vagy szőtt üveg/ csillám szalaggal (lánggát) veszik körül. A külső köpeny minden esetben OHLS polimerből készül, ami a láng terjedését is meggátolja. Tűz esetén a vezető erek szilikon gumi szigetelése egy összefüggő szilikon hamuvá alakul át, mely továbbra is biztosítani tudja a megfelelő szigetelést. A külső köpeny is segít a szigetelőkéesség megtartásában: egyrészt egyben tartja a szilikon hamut, másrészt az égés során keletkező szilikon gázokat a szálak között megkötve további védő-szigetelő réteget képez. Szerelésük könnyű és gyors, csupaszításuk és bekötésük nem igényel speciális szerszámokat, szerelvényeket. Jól hajlíthatók a külső köpeny miatt könnyen húzhatók, fektethetők, nedves környezetben sem igényel különleges tömítést [5].

3. számú kép. Szilikonvezeték

Forrás: <http://www.eurovill.com/26.html> (2011. 12.01.)

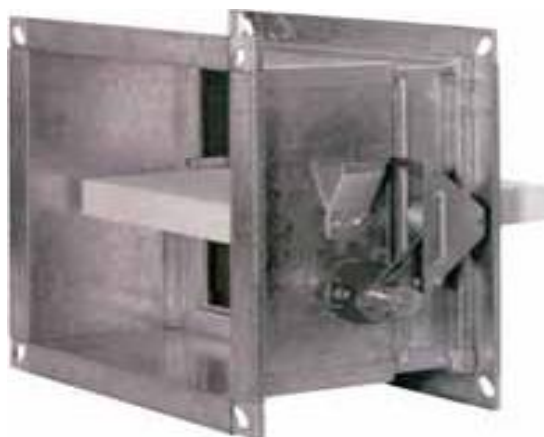
A szilikon szigetelésű vezetékek előnyei:

- széles hőmérséklettartomány (-60°C-tól akár +250°C-ig),
- jó öregedésállóság,
- jó időjárás-, nedvesség- és napfényállóság,
- jó tűzellenállás, és a szigetelési képesség megtartása az égés után,
- oxigén-, ózon- és sugárzásállóság,
- jó elektromos tulajdonságok.

A tűzálló kábelek nem csak önmagukban, hanem tartószerkezeteikkel, bilincseikkel és a kábelek kötésével együttesen biztosítják a nagyobb védelmet [10].

2.2. Füstérzékelős tűzvédelmi csappantyúk

Az épületekben keletkezett tüzek során felszabaduló, nagy mennyiségű füst a szellőző csatornákon keresztül terjed tovább leggyorsabban a további szintekre. A csőhálózatban jól terjed a magas hőmérsékletű, égéstermékekkel teli levegő. Ezért a szellőző rendszer nem tartalmazhat égő, illetve az égés során mérgező gázokat, kibocsátó anyagokat. Másrészt a szellőző rendszerbe füstérzékelő csappantyúkat építenek, melyek különböző elveken működnek és így gátolják a füst terjedését [7].

4. számú kép. Kézi működtetésű csappantyú

Forrás: http://www.fikesz.hu/ventilator/tuzvedelmi_csappantyuu.htm (2011.12.01..)

2.3. Falba süllyesztett szellőzők

Ilyen szellőző kialakításával, általában a mellékhelyiségekben találkozhatunk. A szellőző csatorna az épület szintjein végighúzódnó szerelőcsatornában kap helyet, a közművekkel együttesen, így egy légteret képeznek, ezért éghetetlen anyagú ventilátor burkolattal kell kivitelezni a besüllyesztett helyiség falában, mely zárt felületet képez a gép kiégésekor is. A csatornában a forró levegő terjedésének megakadályozására tűzvédelmi csappantyúval, és minimum 2 db 90°-os egymást követő könyökkel kell ellátni, így az adott szinten a gázhőmérséklet 1000 fok °C hőmérséklettől nem érheti el a fölötte levő szinteken a 150°C-ot. Tűzvédelmi csappantyúk a DIN szabvány szerint lehetnek: alacsony védettségű fokozatú (saját súlya tartja zárva a szelepet) és magasabb védettségű fokozatú (rúgóerő biztosítja a tömör zárást) [8].

2.4. Hő- és füstelvezető berendezések

Hol kell hő- és füstelvezetést biztosítani és milyen műszaki megoldással? Középmagas épületekben: Zárt lépcsőház legfelső szintjén vagy tetőfödémén - a füstmentes lépcsőházak kivételével - füstelvezetőt kell kialakítani. Szabályok:

- a vízszintes helyzetű füstelvezető szabad (nyitott állapotú) nyílásmérete a lépcsőházi alaprajzi vetület 5 %-nak megfelelő nagyságú legyen, azonban 1 m²-nél kisebb nem lehet,
- a függőleges helyzetű füstelvezető szabad felület méretét az előzőhöz viszonyítva 50%-kal növelt felülettel kell kialakítani,
- a lépcsőházi füstelvezető nyitását üzembiztos szerkezettel kell kialakítani,
- a füstelvezető működtetését minden esetben hozzáférhető helyen kell biztosítani,
- a középmagas épületben legalább a földszintről és a legfelső padlószintről, a magas épületben valamennyi padlószintről,
- füstelvezető működtetési helyein a nyitás módját felismerhető módon jelölni kell,
- amennyiben füstelvezető nem alakítható ki, akkor a füstelvezetést légtechnikai berendezésekkel kell megoldani. Ennek működtetési helyei azonosak a füstelvezetőkre előírtakkal.

Minden zárterű, illetve középfolyosón legalább egy-egy m² felületű, könnyen és teljes felületen nyitható ablakot kell létesíteni, vagy azzal egyenértékű (2 m³/s) légtechnikai berendezést kell szerelni [2].

Általános követelmények:

A hő- és füstelvezető rendszerek a megelőző építészeti tűzvédelem elengedhetetlen szerkezeti eleme. A berendezést úgy kell megtervezni, hogy tűz alkalmával is működőképes legyen, a füstöt és a forró égésgázokat folyamatosan a szabadba vezesse és biztosítsa a padlósint fölé a füstmentes levegőréteget. A füst leginkább a bent tartózkodó emberekre veszélyes. Fulladást okoz, a látási távolságot lecsökkenti - akár 10 cm-re- a tájékozódást, és a menekülést akadályozza. Sok esetben ezek teszik lehetővé, hogy az emberek még elhagyhassák az égő épületet, és a tűzoltók a tűzvészt célzottan, leküzdhessék, valamint fontos feladata még az épület állagának megóvása. A tüzesetek keletkezését követő első 15 percben a füstgáz kialakulása jelenti a tűz következményének látványos esetét, a környezeti hőmérséklet eleinte csak kevésbé emelkedik. Ez a nagy füstgáz mennyiségek kialakulásával megváltozik. Ezek után a gyúlékony égésgázok

összegyűlnek a födém alatt, és gyorsan megemelik a hőmérsékletet [9]. Ezt követően az égésgázok felülről lefelé terjeszkednek, mindaddig, míg azok teljesen ki nem töltik a rendelkezésre álló teret. A 15. perc után másodlagos tüzek alakulhatnak ki a födém-szerkezetnél, ami végül a flash-over (belobbanás) jelenséggel végződhet. Ha a hő- és füstelvezetőket megfelelő helyre telepítjük, elkerülhetjük ezeket a jelenségeket, a mentési és támadási utak füstmentesen maradhatnak, a tűz okozta bomlástermékek következményes kárai, csökkennek, az épületnek tűz miatti igénybevétele csökken [9]. Tűz esetén a hő és füstelvezető berendezések működését, minimum 1 órán keresztül biztosítani kell az energia ellátásukat biztosító villamos kábeleknek és a gépészeti berendezéseknek.

2.5. Füstmentes lépcsőházak működése, füstmentesítése

Ha a keletkező füstöt nem tudjuk a szabadba vezetni, az építészeti adottságok miatt, akkor gépészeti megoldásokat kell alkalmazni. Az ilyen berendezések a füst hőhatásának vannak kitéve, ezért a mentés végéig fokozott igénybevételt kell elviselniük [2].

A füstmentes lépcsőházak tervezése 1984 óta szabályozott, ennek ellenére több légtechnikai probléma nehezíti a füstmentesítés műszaki megoldásait. Az aktív tűzvédelem legfontosabb elemei a füstmentesítő ventillátorok, melyek alkalmasak a forró égéstermékek elszívására. A füstmentesítésben a legnagyobb jelentőségűek azok az axiális jellegű ventillátorok, amelyek tűz esetén elegendően nagy mennyiségű levegő-égéstermék elegy elszívására alkalmasak, ahhoz, hogy a látási viszonyok a meneküléshez megfelelővé tegyék és hűtsék a szilárd felületeket. A tüzesetek során az épületben tartózkodók a vízszintes közlekedőkön és a lépcsőházakon keresztül próbálnak meg kimenekülni, és a tűzoltók is itt közlekednek az oltás folyamán, ezért ezeket a vízszintes közlekedőket a lehető legtovább járható állapotban kell hagyni. Ezen felül, a füstmentesítő rendszernek biztosítani kell, hogy a füstök természetes úton levő függőleges irányú terjedése, pl. liftaknákon, lépcsőházakon, szemétdobókon, légvezetékeken keresztül megakadályozható legyen. Csak azokban a helyiségekben ellenőrizhető a füstök terjedése, ahol a szakaszolás előzetesen kiépítésre kerül.

2.5.1. Lépcsőházak füstmentesítése

Vonatkozó jogszabály a füstelvezetés megoldására is csak annyit közöl, hogy gondoskodni kell füstelvezetés lehetőségéről minden többszintes épületben. A tervezőknek ezért bizonyos alapelveket kell betartani, konkrét paraméterek meghatározása nélkül. A tűz

és a füst keletkezése és terjedése korlátozott legyen, az építményben levők az építményt az előírt időn belül elhagyhassák, vagy kimentésük lehetősége műszakilag biztosított legyen. Konkrét paraméterek alapján zárt lépcsőház legfelső szintjén, vagy a tetőfödémen füstelvezető felületet kell kialakítani.

Természetes szellőztetésű lépcsőháznál a gravitációs füstelvezetés alkalmazásakor a nyílást üzembiztos szerkezettel kell biztosítani, (pl. az épület feszültség mentesítése esetén is a szerkezetet akkumulátorról kell működtetni). A működtetést hozzáférhető helyen jól láthatóan kell megjelölni, ami automatikus vagy kézi indítású lehet. (Középmagas épületekben a földszintre és közbenső szintre, magas épületben valamennyi emeletre).

Gépi szellőztetésű lépcsőháznál, ha a lépcsőházban a füstelvezetés gravitációs úton nem oldható meg, akkor a gépi füstelszívást kell tervezni. A légelszívó berendezéseket is a legfelső ponton kell elhelyezni. Az elszívó teljesítménye a természetes füstelvezető beépítési módja alapján meghatározott nyílás méret minden négyzetméterére 2 m³/s légszállítási teljesítménnyel kell biztosítani. A füstelvezető elindítását középmagas épület esetében a földszintről és a legfelső szintről, magas épület esetén valamennyi szintről biztosítani kell (kézi indítás lehetősége mindig kötelező!). A ventillátoroknak és a kapcsolódó berendezéseknek 400°C-on minimum 1 óráig működőképesnek kell lennie. A hő- és füstelvezető berendezések működési ideje alatt a légutánpótlást szolgáló berendezések működőképességét biztosítani kell. A füstelvezető rendszernek a beépített tűzjelző berendezés jelére automatikusan indulnia kell.

2.5.2. Füstmentes lépcsőházak

Kialakításuk kötelező:

- a négynél több fogatú középmagas-, magas lakóépületek belső, zárt lépcsőházainál,
- olyan középmagas épületekben, melyekben középfolyosó, zárt folyosó, illetve zárt oldalfolyosó létesül és egy szint egy tűzszakasz,
- olyan magas épületekben, melyben csak egy tűzszakasz vagy annak része nyer elhelyezést,
- két füstmentes lépcsőházat kell kialakítani, az olyan magas épületekben, ahol az épületnek a tűzoltási célból történő megközelítése a 45 métert meghaladja.

Természetes szellőztetésű füstmentes lépcsőháznak gyakorlatilag csak a nyitott lépcsőház felel meg. Gépi szellőztetésű füstmentes lépcsőháznál a környezethez képest túlnyomást kell létesíteni, annak érdekében, hogy a füst behatolását minden helyzetben

megakadályozzuk. A befűjt levegő mennyiségét úgy számítják ki, hogy a füstmentes lépcsőház főbejáratának szintjén és még két szinten nyitottak, a többi szinten csukottak az ajtók. A nyitott ajtók végveszteségi értéke a szabad nyílás négyzetméterenkénti felületére számítva $1 \text{ m}^3/\text{sec}$. A befűvő ventilátor lapátmozgása lehet radiál (hátrahajló lapátmozgás) illetve axiál. Az utóbbi terjedt el inkább, mivel az ára is kedvezőbb. A lépcsőházakban az előírt túlnyomás $25\text{-}75 \text{ Pa}$. A túlzott mértékű nyomásnövekedés elkerülése érdekében a befűvő ventilátorokat a lépcsőházban elhelyezett frekvenciaváltó a kívánt ($25\text{-}75 \text{ Pa}$) nyomásérték eléréséhez szükséges fordulatszámra működteti. Frekvenciaváltó nélküli rendszereknél szokásos módszer a motoros zsaluk (szabadba történő levegő elvezetésére beépítve) működtetése a kívánt nyomásérték tartás céljából. Megoldás lehet a befűvő gépek nyomásról vezérelt leállítása, illetve indítása, valamint automatikus ajtónyitással biztosítani lehet a méretezési állapotot is. Motoros csappantyúk illetve zsalu befűvőnyílásokba történő beépítésekor ügyelni kell arra, hogy e szerkezetek (vész esetén) nyitásuk megelőzze a ventilátor nyílását, illetve áramellátásuk mindig biztosított legyen.

3. Létesítés

Tűz továbbterjedését akadályozó üvegből készült fal és ajtó

Az építészet a nagy terek és a mindent megmutatás irányába fejlődik, s ez a tűz elleni védekezést új kihívások elé állítja. Ennek a kihívásnak felelnek meg több cég által gyártott tűz gátló falak, illetve ajtók. Az ajtóknál a terhelhetőséget a 2 mm vastag horganyzott acéllemez biztosítja, a profilokban elhelyezett endoterm tulajdonságú töltőanyag és a tűzgátló üveg, valamint a hő hatására felduzzadó tömítésprofilok pedig a tűzzel szembeni ellenállást. A vizsgálatok során az üveg 1 órai tűzhatás után is egyben maradt, s a tűzzel szembeni oldalon a hőmérséklet nem lépte túl a megengedett 140°C -ot, miközben a másik oldalon 860°C -os volt. Az acélkeret elvetemedett, de a két nyílászár között nem keletkezett rés. A vizsgálat után oltósugarat irányítottak az üvegre, ami akkor sem törött be. Az előírt tűzállósági határérték 30 perc.

Elemmel működtető füstérzékelő

A készülék lakások tűzjelzésére szolgál, amit egy 9 voltos elem működtet (minimum 1 évig). Tesztgombbal ellenőrizhető az elem állapota, ami lemerülés előtt jelzést ad. Már a tűz kezdeti szakaszában jelez legalább 85 dB hangerővel. Előnye, hogy nem igényel karbantartást.

3. Javaslatok a problémák kiküszöbölésére

A középmagas és magas épületekben sem kerülhető el a tüzek keletkezése, de a tűzvédelmi előírások következetes betartásával növelhető a lakók biztonsága. A legnagyobb gondot a tűz minél előbbi észlelése, jelzésének problémája okozza, pedig a piacokon már elérhető áron lehet vásárolni érzékelő és jelző berendezést (elemes füstérzékelő). Elterjedésük akadályja a hiányos, rossz tájékoztatás. Az emberekben tudatosítani kell az ilyen berendezések előnyeit. Nem gondolom, hogy ezek a közeljövőben meg fognak oldódni, de bízom benne, hogy egyre több hiányosság ki lesz javítva, így biztonságosabbá válnak a lakhatás körülményei. Fontos, hogy a tűzoltók ismerjék az épületgépészeti, építészeti területet. A tűzoltási szakterületen a szolgálati csoportok részére több helyismereti foglalkozást kellene tartani, így a beosztott állománynak nagyobb lenne tapasztalata, hogy hol találhatóak az épületgépészeti eszközök, közművek elzáró szerkezetei, villamos hálózat leválasztó kapcsolói, főkapcsolók. Érdemes lenne növelni a tűzoltási és mentési gyakorlatok számát. Kiürítési gyakorlatokat szervezni, amennyiben lehetséges, a lakókkal együttesen. A mentési folyamatban nemcsak a megszokott, hanem az új technikák bevezetését is kellene gyakorolni. Ezekkel a gyakorlatokkal és gyakorlásokkal a beavatkozók, megfelelő rutinra tehetnek szert, amit a beavatkozások alatt kiválóan hasznosíthatnak.

Irodalomjegyzék

- [1] DR. HORNYACSEK Júlia: A tömegkatasztrófák pszichés következményei, és az ellenük valóvédekezés lehetőségei, Bolyai Szemle 2010. XIX. évfolyam 4. sz. , ZMNE Budapest: 2010. 26. o. ISSN: 1416-1443
- [1a] PERNYÁK Sándor Debrecen: középmagas lakóház tanulmány tűzmelegelőzési tapasztalatai. 2007. Tanulmány 3-4.old.[2] 9/2008. (II.22.) ÖTM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzat kiadásáról.5. rész, I/1. fejezet 5-8.old.
- [3] SZŰTS Jenő: Tűzálló kábelek. Védelem IX. évf.(2002) 3. sz.7. p. ISSN: 1218-2958
- [4] TAKÁCS György: Kábelbevonatok tűzvédelme. Védelem V. évf. (1998) 5. sz. 29-30. p. ISSN: 1218-2958
- [5] SZŰTS Jenő: Tűzálló kábelek típusai. Védelem IX. évf.(2002) 3. sz.10. p. ISSN: 1218-2958
- [6] SZŰTS Jenő: Tűzálló kábelek alkalmazása Védelem IX. évf.(2002) 3. sz.15. p. ISSN: 1218-2958
- [7] ILLÉS Zoltán: Tűzvédelmi csappantyúk. Védelem X. évf. (2003) 2. sz. 19-20. p. ISSN: 1218-2958
- [8] KESZTHELYI István: Légtechnikai megoldások füstmentes lépcsőházakban. Védelem IX. évf. (2002) 5. sz. 38-39. p. ISSN: 1218-2958
- [9] TOPOR László: Hő és füstelvezető berendezések célja, jelentősége II. Védelem VII. évf. (2000) 5. sz. 42-43. p. ISSN: 1218-2958

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

A konferencia előadásainak összefoglalói

1. csoport

Budapest, 2011. november 10.

Andok László

131-151. old

Migrációs veszélyhelyzet-kezelés Európában

Absztrakt

A migráció a térbeli mobilitás egyik formája. A térbeli mobilitás önkéntes vagy kényszerű változata a háborús, fegyveres konfliktusok katonai és polgári menekülteinek helyváltoztatása. Jogi védelmüket nemzetközi egyezmények szabályozzák, megállapítva a polgári és katonai népességgel kapcsolatos bánásmódot és gondoskodás tartalmát és formuláit.

A szerző bemutatja a migráció értelmezését, pozitív és negatív oldalait, rávilágít azokra a veszélyekre, melyek a nyugati társadalmakat érintik. A migráció, mint társadalmi jelenség bemutatásán keresztül a biztonságpolitikát befolyásoló tényezőket vizsgálva eljut a jelenlegi Európai migráció-kezelés gyakorlatainak elemzéséhez, mely elemzést csupán érintőlegesen tárgyalja annak rendkívüli bonyolultsága és összetettsége miatt. Az elkészült tanulmány, sokak érdeklődését felkeltheti a téma iránt, és továbbkutatva azt, szélesebb rálátást biztosíthat majd a jövő szempontjából eme fontos veszélyfaktorra.

Kulcsszavak: Migráció, Migrációs veszélyek, migrációs politika, Európai Uniós jogelvek.

Antal Örs

152-171. old

Magyarország földrengés-veszélyeztetettsége, lakosságvédelmi feladatok földrengés esetén

Absztrakt:

A világon előforduló földrengés-katasztrófák mellett, Magyarország földrengés „múltja” ugyan eltörpül, azonban mégis igazolja a felkészültség szükségességét, mind technológiai, mind tervezési-szervezési szinten. A tanulmány olvasása során a földrengések okainak és folyamatának megismerése mellett, az olvasó komplex betekintést nyerhet a hazánkra vonatkozó földrengés-veszélyeztetettségéről, valamint a megelőzés és a felkészülés lehetőségeiről.

A cikk a szerző szakmai orientáltságánál fogva a dolgok tudományos, műszaki jellegű kérdéseire fekteti a hangsúlyt, emellett azonban világosan láthatóvá válik, hogy a komplex feladatként jelentkező kárelhárítás nem valósulhat meg hatékonyan a megfelelő szervezeti hierarchia és szerepvállalás tisztázásának hiányában.

Kulcsszavak: szeizmicitás, előrejelzés, káresemény, Komárom, földrengésállóság.

Auerbach Bianka

172-191. old

Tatabánya város lakosságának felkészítése és védelme hőség és UV riadó idején

Absztrakt

A védelmi szervek munkájában egyre inkább fókuszba kerül a rendkívüli időjárás okozta helyzetek kezelése. A magas hőmérséklet káros hatásainak (hőstressz, napszúrás, hőségütés) csökkentése, illetve megelőzése érdekében került bevezetésre a három fokozatú hőségriasztási rend. A hőségriadó idején több irányú együttműködésre van szükség, hogy a hatékony, megfelelő együttműködés biztosítható legyen. A dolgozat bemutatja a hőségriadó és az UV-riadó fokozatait, Tatabánya Város hőség- és UV-riadó tervét, azon belül a hőség- és UV-riadó elrendelésére, illetőleg megszüntetésére feljogosított tisztségviselők feladatait, a riasztási lánc működését és felépítését, továbbá a lakosság megóvása érdekében az érintett intézmények, rendvédelmi társszervek, valamint az együttműködő szervezetek cselekvési rendjét és feladatkörét.

Kulcsszavak: hőség, UV-riadó, klíma, tájékoztatás, együttműködés, Tatabánya.

Balázs László

192-210. old

A kolontári vörösiszap-katasztrófa során alkalmazott keresési módszerek

Absztrakt

Az Ajkai Timföldgyár vörösiszap-medencéjének gátja 2010. október 4-én átszakadt, s a lavinaszerűen kizúduló több mint 700 000 köbméternyi erősen maró hatású iszapszerű anyag elöntötte Kolontár, Devecser és Somlóvásárhely mélyebben fekvő területeit. A katasztrófa tíz emberéletet követelt és több mint 150 sérültet regisztráltak. Felbecsülhetetlen gazdasági és ökológiai károkat okozott a térségben. Ilyen típusú katasztrófára Magyarországon, és térségben mindeddig nem volt példa, ezért a helyzet kezelése is új kihívások elé állította a mentésben, védekezésben résztvevő szakembereket. A szerző a dolgozatban vizsgálta a katasztrófa előzményeit, ok-okozati összefüggéseit, elemezte a katasztrófa utáni mentési munkálatok irányítását és lefolyását; bemutatta az eltűnt személyek felkutatására használt módszereket. Vizsgálta a módszereket hatékonyságuk szerint, feltárta szakmai szempontok alapján a hiányosságokat, és kereste a megoldási javaslatokat, azzal a céllal, hogy a szakemberek számára hasonló esetekre tanulságul szolgáljon.

Kulcsszavak: vörösiszap, Ajkai Timföldgyár, MAL Zrt., Kolontár, Devecser, Somlóvásárhely, katasztrófa, mentési munkálatok, .

Baranyai György

211-220. old

Légiközlekedési események okainak elemzése***Absztrakt***

Védelmi Igazgatás szakos hallgatóknak, a Katasztrófavédelmi szakirányon kiemelten fontos terület a szakmájukból adódóan a légiközlekedési események vizsgálata, elsősorban a repülőgépek tűzvédelme, tűz terjedésének modellezése, a tűzoltás és a repülőkatasztrófákból adódóan, a lakosság és az anyagi javak védelmének, tervezésének ismerete. A téma kiemelt kutatási terület, óriási szakirodalommal, valamint hosszú időszakra visszatekintő gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik. A szerző ezért a területnek egy idáig viszonylag kevésbé feldolgozott szegmensét vázolja. Az úgynevezett légiközlekedési események okainak vizsgálatán túl, a repülő eszközökben keletkezett tüzek modellezésével a már meglévő fedélzeti tűzoltó-berendezések átalakításához, kialakításához tesz ajánlásokat, melyek alkalmazásával a repülőkatasztrófák megelőzhetőek vagy a környezetre mért hatásuk csökkenthető.

Kulcsszavak: légiközlekedés, tűzvédelem, tűz terjedés modellezése, tűzoltás.

Csabianszki Viktor

221-239. old

A Magyar Honvédség katasztrófavédelmi feladatai***Absztrakt:***

A szerző célkitűzése kettős: elsősorban áttekinteni a Magyar Honvédség katasztrófavédelmi feladatait, melyet a jogállamiság eszmerendszere alapján, a jogszabályok hierarchikus rendszerének vizsgálatával valósít meg. A legutóbbi időszak konkrét katasztrófavédelmi feladat-végrehajtása kapcsán számba veszi a felhasznált erőforrásokat, és (a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer tekintetében) előkészít egyes, a hatékonyságra vonatkozó későbbi vizsgálatokat. A hatályos, illetve hamarosan hatályba lépő törvényekben és egyéb jogszabályokban meghatározott követelmények alapján kerül részletezésre, hogy a társ-ágazatok milyen információkat megadva kérhetik a honvédségi közreműködést. A tanulmányban a jogszabályok által meghatározott feladatrendszer végrehajtásához szükséges erőforrások biztosításának rendszere kerül bemutatásra általában, és a 2010-es árvízi védekezés konkrét példáján keresztül is, majd javaslatot fogalmaz meg a szerző az erőforrás-allokáció feladatrendszerhez történő illesztésére.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, válságkezelés, Magyar Honvédség, jogszabályok, árvízi védekezés, erőforrás-allokáció.

Csák Andrea**240-260. old****A biológiai fegyverek, a bioterrorizmus és a védekezés lehetőségei*****Absztrakt***

A világ mai állása szerint a nemzetek között észrevehetően kiéleződtek az ellentétek mind gazdasági, mind politikai, mind vallási területen. Az elmúlt 40 év eseményei rádöbentették a világot arra, hogy az emberek közötti ellentét kifejezésre juttatásának számos eszközt felhasználhatják. Legyen szó lőfegyverekről, bombákról, vegyi anyagokról vagy „csupán” járványt okozó baktériumról, az emberi elme végeláthatatlan lehetőségeket rejt, ha a másik elpusztítása a cél. Szomorú és egyben kétségbeejtő ez a tény. Egyetlen lehetőség van a védekezésre: a védelmi rendszert folyamatosan fejleszteni kell. Ennek eszköze, hogy az országok egyénileg vagy nemzetközi összefogással, de mindenképpen ki kell dolgozniuk egy védekezési eljárást, illetve olyan prevenciót kell alkalmazniuk, amellyel hatékonyan akadályozhatják meg egy esetleges nemzetpusztító járvány kialakulását. A tanulmányt a szerző biológiai fegyverek rövid történetével, fajtáinak bemutatásával kezdi, majd kifejti a biológiai fegyverek elleni védekezés lehetőségeit. Rámutat e globális probléma megoldásához szükséges nemzetközi összefogás elkerülhetetlenségére.

Kulcsszavak: prevenció, biológiai fegyverek fajtái, bioterrorizmus, nemzetközi összefogás

Erika Illésóvá**261-288. old****Az ipari veszélyes anyagok káros hatásai és az ellenük való védekezés lehetőségei*****Absztrakt***

Az iparban sok technológiai folyamat jár gázok, gőzök felszabadulásával. A dolgozatban a szerző összegzi, hogy milyen a toxikus anyag hatása az élő szervezetre és a szervezet hatásait a méregre, és a mérgezések időbeli lefolyását a szervezetünkben. Elemzi hogyan és hol szívódnak fel a veszélyes anyagok a testünkben. Bemutatja a mérgezések időbeli lefolyását, fajtáit, jellemzőit, valamint hogy mennyi idő alatt megy végbe az emberi szervezetben, és milyen fontos szerveink károsodhatnak a mérgezések során. A dolgozatban felhívja a figyelmet az arzén, mint veszélyes vegyi anyag káros hatásaira, előfordulásaira a mindennapjainkban, valamint elemzi a védekezés lehetőségeit ezen anyag ellen. Összegzi az emberre nézve káros hatásait, valamint kitér a hatások következményeire is. Rámutat Magyarország problémájára az arzén ivó vízzel kapcsolatosan. Ezt követően a helyes vegyi anyag-kezelésről ír, és rámutat a REACH rendeletnek a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról szóló fontosságára.

Kulcsszavak: mérgező, felszívódás, nehézfém, immunrendszer, kémiai biztonság, kockázatbecslés, REACH rendelet.

Farkas Zoltán

289-312. old

A Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár helye, szervezetei és feladatai a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszerben**Absztrakt**

A katasztrófák elleni védekezés nemzeti ügy. Az, hogy a Magyar Honvédség a katasztrófavédelmi szervezetek mellett az egyik legfontosabb szereplővé vált az elhárítás, a védekezés és a mentés során, rengeteg munkának, fáradságnak az eredménye. A dolgozatban a szerző áttekinti a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer elemei és a Magyar Honvédség 5. Bocskai István Lövészdandár munkacsoportjai alkalmazásának gyakorlati tapasztalatait. Az előremutató lehetőségek felvetésével gondolatokat ébreszt a további fejlesztések, változtatások végrehajtásához. A dolgozathoz szükséges anyagok gyűjtése során nagymértékben támaszkodott a munkacsoportokat a terepen vezető parancsnoki állomány tapasztalataira és véleményére, melyet a személyes megbeszélések és a végrehajtott értékelések során gyűjtött, valamint a szakterülethez kapcsolódó előjárói parancsok, szakintézkedések rendszerére. Az elemzések ennek tükrében a jelenlegi katasztrófavédelmi rendszert bizonyos tekintetben „alulnézeti” szempontból tekintik át. Ez lehetőséget biztosít a későbbi átfogó mélyebb értékelések készítéséhez.

Kulcsszavak: Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer, szolgálati út, katonai erő, katasztrófák elleni védelem, Magyar Honvédség, reagáló erő.

Fekete János

313-334. old

Iskolák és óvodák védelme kettős rendeltetésű létesítmények alkalmazásával, illetve kitelepítéssel**Absztrakt**

A szerző katasztrófavédelmi tanulmányai során egy különleges lakosságvédelmi módszerrel ismerkedett meg, melyet bemutatásra alkalmasnak talált. Az Egyesült Államok Oregon államában egy vegyi anyag gyár körzetében lévő iskolák és óvodák védelmét látják el ezzel a számunkra még ismeretlen eljárással. Ezt a módszert a mi fogalmaink szerint az elzárkózás és az óvóhelyi védelem kombinációjaként határozzuk meg.

Veszélyhelyzetben az iskola, illetve az óvoda épületei, vagy annak egy része szolgál óvóhelyként, amelyet felszereltek egy túlnyomást biztosító szellőző-levegőellátó rendszerrel. A tanulmányban a szerző e módszert próbálja beilleszteni a hazai védelmi eszközök, módszerek, eljárások rendszerébe. Áttekinti a felkészülés és a végrehajtás alapvető rendszabályait, illetve vizsgálja a megvalósítás anyagi hátterének lehetőségét is.

Kulcsszavak: iskola, óvoda, vegyi anyag-katasztrófa, kiürítés, kitelepítés, óvóhely, védelem, elzárkózás.

Ferencz Gábor

335-351. old

Az atomerőművekben történt rendkívüli események

Absztrakt:

Napjainkban egyre többször lát napvilágot, olyan hír, mely szerint az atomerőművek által termelt energiát, valamilyen más – lehetőleg természetes – energiaforrás /szél, víz/ kiaknázásával kellene pótolni. Egyre több figyelmet fordítanak ezen természetes, nem környezetszennyező energiaforrások alkalmazására, mely figyelmet nagy valószínűséggel felerősíti a közelmúltban, Japánban történt fukusimai atomreaktor katasztrófája. A szakemberek vitatkoznak a kérdésen, sok érv szól mellette és ellene is.

Az atomerőművekben számos esetben történt már katasztrófa, melyek túlnyomó része az atomerőművek működésében fellépő üzemzavarnak, vagy valamilyen külső környezeti behatásnak köszönhető. Ez irányította rá a szerző figyelmét a témára, és inspirálta a dolgozat megírására. A napjainkban sokat vitatott energiaforrást, az atomerőművek működését, elterjedését, a biztonságuk alapelveit mutatja be, valamint a 2003-ban Pakson történt üzemzavart.

Kulcsszavak: atomerőmű, eseményskála, biztonság, energia, baleset.

Gál Péter

352-366. old

A Technisches Hilfswerk szerepe a német védelmi rendszerben

Absztrakt:

A Technisches Hilfswerk, „Műszaki Segítségnyújtási Szövetség” (röviden THW) egy önkéntes szervezet a német védelmi rendszerben.

A világon azért egyedülálló, mert a benne dolgozók csupán 1%-a dolgozik teljes munkaidőben. A többiek teljes egészében alávetik magukat az éppen aktuális fő munkájuknak, mégis ott vannak a bajban, ha segíteni kell. Az egyik legfontosabb feladatuk az, hogy belföldön és bárhol a világon bevethetőek legyenek, ha egy súlyos katasztrófa történik. Azonnal segítséget tudnak nyújtani a bajbajutott országoknak, és az ott élő embereknek. Egy önkéntes polgári védelmi szervezet, ahol jelenleg több mint 80.000 segítőt vesz részt a katasztrófa-elhárításban. A dolgozatban a szerző bemutatja a szervezet működését, és azt, hogy hogyan oldották meg a fiatalok képzését. Továbbiakban elemezi a szervezet hatékonyságát, és más szervezetekkel való együttműködését, mint például katasztrófavédelem, tűzoltóság, rendőrség és mentőszolgálat. Bemutatja a fiatal generáció, az utánpótlás megkeresésének és felkészítésének formáit is.

Kulcsszavak: THW, önkéntesek, német védelmi rendszer, nemzetközi együttműködés, lakosságvédelem, humanitárius.

Gáti Ádám

367-388. old

Veszélyes anyagok azonosítási lehetőségei

Absztrakt

A veszélyes anyagok azonosításának nagy szakmai irodalma van, viszont olyan anyag kevés van, amely az írott dokumentációkat, valamint a VFCS-k és a VERIK rendszer alkalmazhatóságát összevontan, a gyakorlat oldaláról írja le, bemutatja azok használatának módjait, a belőlük kinyerhető információkat. A meglévő és fellelhető dokumentumokban nincs instrukció arra vonatkozóan, hogy mikor, melyiket és mire kell és lehet használni. A szerző rámutat arra, hogy a veszélyes anyagok általános bemutatásán kívül az összes azonosításra alkalmas jelölést ábrázolni, ismertetni kell, hogy ezeket felismerjék az elsődlegesen beavatkozók. Egy olyan jegyzetre van szükség, ami minden szükséges tudásanyagot magába foglal, és nem több helyről kell összeszedni az információkat. Erre vállalkozott a szerző, melyből kivonatot készített. Természetesen a fentiek alapján megírt anyag feldolgozza a mai újításokat és fejlesztéseket egyaránt. Ez a cikk terjedelménél fogva nem mutatja be az egész vertikumát a kérdésnek, de jó alapot jelent a későbbi kutatáshoz, munkához.

Kulcsszavak: veszélyes anyag, ADR, jelölések, írott azonosítók, számítógépes rendszerek, VFCS, VERIK.

Gödöllei Rita

389-408. old

A településrendezés szerepe a katasztrófák megelőzésében

Absztrakt

A katasztrófavédelem olyan komplex rendszer, amelyben a feladatok végrehajtása különböző szervek, szervezetek összehangolt tevékenységével valósul meg. Egyik fontos célkitűzésük, hogy megelőzzék a baleseteket, katasztrófákat, illetve, hogy csökkentsék azok hatásait. Ebben a településrendezésnek létfontosságú szerepe van. A településrendezési tervezés megfelelő eljárások kidolgozásával és azok hatósági alkalmazásával a tényleges katasztrófák megelőzésének hatékony eszközévé tehető. Az Európai Unió is figyelmet fordít erre, ezért a tagországokban a településrendezési tervezés nagyfokú autonómiát élvez. A településrendezési tervek végrehajtásának eredményeképp áttekinthető és rendezett helyzet teremthető a településeken, a területhasználatban, az infrastruktúra-rendszerek területi elrendezésében és a katasztrófák megelőzésében.

A dolgozatban a szerző ismerteti a településfejlesztés fogalmát, célját, feladatait, szempontjait, eszközeit, a településrendezési tervek egyszerűsített eljárási rendjét, és legfontosabb szempontjait. Kitér a településrendezés folyamatára, és a feladatok megvalósulását biztosító sajátos jogintézményekre, a törvényi szabályozás történetére, vizsgálja Magyarország várostípusait és a településrendezés alkalmazását.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, komplex rendszer, településrendezés, Magyarország várostípusai.

Gregor György

409-427. old

A Magyar Rendőrség katasztrófavédelmi feladatokhoz való hozzájárulása, feladatai, ezek végrehajtása

Absztrakt

Az ország és az állampolgárok, valamint a nemzeti javak védelme érdekében a világon mindenütt nélkülözhetetlen a katasztrófa elleni védekezés jogi szabályozása, melyben meg kell határozni egy olyan rendszer kialakítását, amely hatékonyan képes a katasztrófa elleni védekezés feladatainak a végrehajtására. Jelenleg a hivatásos katasztrófavédelem helyi, területi és központi szinteken működik. A katasztrófák elleni védekezésben közreműködőként részt vesz szükség szerint a honvédség, a rendőrség, a mentőszolgálat, valamint a vízügyi hatóságok, a környezetvédelmi szervek, a tisztiorvosi szolgálatok, az önkormányzatok, és különböző karitatív szervezetek is. A veszélyhelyzetkezelés tekintetében kiemelt jelentőséggel bír a tervekben foglaltak megvalósítása, a mentésben résztvevő szervezetek, hatóságok készenlétbe helyezése és aktivizálása, az elhárítás érdekében szükséges beavatkozások és a közvetlen kárelhárítás azonnali megkezdése, a kutatás – mentés megszervezése, mindehhez azonban szükség van a résztvevők összehangolt együttműködésére. A szerző ebben a tanulmányban a hazai törvényi szabályozás alapján a Rendőrség feladatait tekinti át a katasztrófa elleni védekezés során.

Kulcsszavak: katasztrófa, katasztrófavédelem, együttműködés, Rendőrség feladatai.

Hegedűs István

428-448. old

Tűzoltói beavatkozás személygépjárművek közötti baleseteinél, különös tekintettel a hibrid meghajtású gépjárművekre

Absztrakt

A hibrid járművek megjelenésével egyrészt csökken a levegőszennyezés, kisebb a szennyezőanyag kibocsátás, másrészt egyre nagyobb az esélye annak, hogy közúton történő beavatkozások során találkozhatunk velük. Ha ezek a járművek jobban elterjednének, nagymértékben csökkenhetne, különösen a nagyvárosok légszennyezettsége, viszont egy esetleges közlekedési balesetnél a veszélyforrások miatt fokozottabb elővigyázatosságot, nagyobb felkészültséget igényel az ilyen esetek kezelése.

Ez a tanulmány röviden bemutatja mi az a hibrid technológia, milyen sajátosságai vannak a hibrid járműveknek, és ismerteti a közúti balesetknél történő beavatkozásokat, a beavatkozások során felmerülő veszélyeket, veszélyforrásokat, továbbá a beavatkozások során kiemelt figyelmet érdemlő mentési kérdéseket.

Kulcsszavak: hibrid, levegőszennyezés, közlekedési baleset, fejlődés, felderítés, beavatkozás, veszélyforrás.

Hevér Enikő

449-466. old

A Rendőrség együttműködése más szervezetekkel az árvízvédelem során

Absztrakt

A Rendőrség elsődleges beavatkozóként a védekezés kezdetétől a végéig jelen van a rendkívüli eseménynél. Ellátja a rendkívüli állapotot, a megelőző védelmi helyzet, a szükségállapot, a veszélyhelyzetet elérő vagy el nem érő katasztrófa esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat, továbbá közreműködik az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kiszorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében. A katasztrófák, azon belül is a természeti eredetű katasztrófák közé soroljuk az árvizet, amelyre a Rendőrség külön katasztrófa-kezelési protokollal rendelkezik. Folyamatosan közreműködik a katasztrófavédelmi feladatok ellátásában. A szerző célja, bemutatni a Rendőrség általános feladatait a katasztrófavédelem során, abból is kiemelve az árvízvédelmet, valamint hogy a rendőri munkát. Ismerteti a szervezetet, akik a Rendőrséggel együttműködve végzik a védelmi feladatokat. További célja, hogy feltárja azokat a hiányosságokat, melyek hátráltatták, illetve hátráltatják a közös munkát.

Kulcsszavak: Rendőrség, katasztrófa, rendvédelmi feladatok, árvízvédelem, együttműködés.

Jáger István

467-499. old

A kitelepítés, a kimenekítés és a befogadás logisztikai feladatai, a végrehajtás elvei és módszerei

Absztrakt

A katasztrófák során gyakran nem oldható meg helyben a lakosság védelme, hanem szükség van a szervezett kitelepítésükre. A szerző vizsgálja a hazai katasztrófavédelmi rendszeren belül a távolsági védelem, illetve az ahhoz kapcsolódó logisztikai tevékenység alapelveit, módszereit és a végrehajtás metodikáját. Ennek érdekében ismerteti a végrehajtás jogszabályi háttérét, jogi szabályozást. Bemutatja a katasztrófa elleni védekezés struktúrájának ismertetésén keresztül a kitelepítés, a kimenekítés és a befogadás feladatainak végrehajtásáért felelősöket. Elemzi az életvédelem alapvető módjait katasztrófa helyzet idején. Bemutatja a távolsági mentés dinamikus szakaszainak (kitelepítés, kimenekítés) gyakorlati végrehajtását, valamint rávilágít a távolsági védelem tisztázandó kérdésekre, és ismerteti a mentés alapelveit. Ezt követően tisztázza a befogadás és a lakosság visszatelepítésének végrehajtásának elveit és metodikáját, valamint kiemeli a lakosság tájékoztatásának fontosságát katasztrófa helyzetekben.

Kulcsszavak: távolsági mentés, jogszabályi háttér, életvédelem, szakalegységek, katasztrófavédelem, logisztika.

Dr. Kiss Attila**500-525. old****A kórházak kiürítési rendje és feladatai katasztrófák során*****Absztrakt***

A kórházak kiemelt szerepet töltenek be az egészségügy rendszerében. A normál helyzetben ellátandó feladataik mellett katasztrófa-egészségügyi feladataik is vannak. Különösen igaz ez a saját intézményüket érintő esetekre. A védelmi szakembereknek is kihívást jelent a kórházakban történt események kezelése. Az elmúlt években sajnálatos módon szaporodnak a kórháztüzek. Ezen tüzek rávilágítottak, rávilágítanak az intézmények létesítési hiányosságaira csakúgy, mint tűz esetén az életmentés nehézségére. Nemzetközi viszonylatban sincs jelentős tapasztalat az ilyen épületekben történő beavatkozásról. Számos kérdés merül fel az oltási technikákkal, a kiürítéssel, a kórházfunkció fenntartásával kapcsolatban. A szerző saját tapasztalatai alapján keresi a problémákat és a válaszokat kórháztüzek esetére. Véleménye szerint a jelenlegi jogszabályok nem fedik le a téma minden kérdéskörét, ezért igyekszik a hiányosságokat megvilágítani, próbál megoldást kínálni a felmerült problémákra.

Kulcsszavak: kórház, katasztrófa, tűz, beteg, kiürítés, menekülési útvonal

Kiss Béla**526-544. old****Az MH és a polgári védelmet ellátó szervek, szervezetek kapcsolata*****Absztrakt***

A katasztrófák felszámolásában résztvevő együttműködők között jelentős szerep jut a Magyar Honvédség bekapcsolódó egységeire. Ez az együttműködés számos kérdésre ráirányította a figyelmet, amit célszerű a jövőben elemezni. A dolgozatban arra a kérdésre keresi a szerző a választ, hogy milyen együttműködés van a Magyar Honvédség és a polgári védelmi feladatokat ellátó szervek között, bemutatja a szervezetek kapcsolatát a kezdetektől napjainkig, az együttműködési területeit, módszereit és feladatait.

Kitér a civil-katonai együttműködés alapjaira, a katonai segítségnyújtásra humanitárius veszélyhelyzetekben és a Civil Veszélyhelyzeti Tervezésre (CEP), hiszen a sikeres és eredményes együttműködés elengedhetetlen alapfeltétele a megfelelő szakmai tervezés és vezetői irányítás. Ezt követően a MH katasztrófavédelmi rendszerét, annak polgári védelmi rendeltetését és készenléti csoportjait mutatja be. Párhuzamot von és közös kapcsolódási pontot keres a HKR és az országos katasztrófavédelmi rendszer felépítése, feladatrendszere és alkalmazhatóságának szempontjaiból. Rávilágít a MH és a katasztrófavédelmi szervek együttműködésére és azok szakmai tapasztalataira. Javaslatokat fogalmaz meg az együttműködés formáira.

Kulcsszavak: Együttműködés, Magyar Honvédség, katasztrófavédelem, CEP, HKR.

Kónya Pál

545-565. old

A vízellátás és vízszállítás elméleti és gyakorlati kérdései katasztrófahelyzetekben

Absztrakt

A megfelelő mennyiségű és minőségű víz nélkülözhetetlen a földi élethez, különösen igaz ez a katasztrófák során. A katasztrófahelyzeti vízellátás, vízszállítás feladatai meglehetősen szerteágazóak, és a védekezés valamennyi szakaszát felölelik. A tanulmány a vonatkozó nemzetközi és hazai szabályzók feldolgozásával kíván átfogó képet nyújtani a katasztrófahelyzetekben felmerülő vízellátás feladatainak megszervezéséhez. A téma aktualitását a gyakori, és különböző katasztrófahelyzeteken kívül a Föld lakosságának növekedése is adja, hiszen az élet fenntartásához elengedhetetlen a megfelelő mennyiségű és minőségű víz. Kevés olyan átfogó jellegű művet lehet találni, mely összefoglalja a katasztrófák elhárítása során jelentkező vízellátási, és vízszállítási feladatok elméleti és gyakorlati kérdéseit, így jelen tanulmány megírásának egyik célja, hogy ezen kérdéseket rendszerezett módon bemutassa. A téma kifejtése során röviden kitér a víztisztítás mobil eszközeire, módjaira, illetve a vízszállítás során használt főbb eszközök bemutatására is.

Kulcsszavak: víz, ivóvíz, vízellátás, víztisztítás, katasztrófa, szállítás, katasztrófa.

Kökényesi Antal

566-586. old

A Repülőtéri Polgári Védelmi Parancsnokság bemutatása

Absztrakt

„A polgári védelem, mint feladatrendszer, a társadalom önvédelmi reflexe” – mondják a szakemberek. E feladatok ellátásában az állami szervek mellett az állampolgárok, a gazdálkodó szervek, önkormányzati intézmények és szervezetek is részt vesznek. Ebben a tanulmányban a Repülőtéri Polgári Védelmi Parancsnokság (RPVP), mint munkahelyi polgári védelmi szervezet kerül bemutatásra. Az RPVP példáján keresztül ismerteti a szerző egy munkahelyi polgári védelmi szervezet különös viszonyait, sajátos kapcsolatát a munkáltatóval. Bemutatja a munkahelyi polgárvédelmi szervezetek létrehozását és feladatait, valamint a csekély főállású munkavállalóval bíró Budapest Airport Repülőtéri Polgári Védelmi Parancsnokság munkáját gyakorlati megközelítésben. A munkahelyi polgári védelem e speciális képviselője mindennapi munkavégzésének ismertetésével képet kíván adni a munkahelyi polgári védelemről.

Kulcsszavak: Repülőtéri Polgári Védelmi Parancsnokság, Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, munkahelyi polgári védelmi szervezet.

Kulcsár Ágnes

587-606. old

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye katasztrófa-veszélyeztetettsége és védelmének időszerű kérdései

Absztrakt

Hazánkban minden tájegységnek más és más a katasztrófa-veszélyeztetettsége, más és más feladatra kell készülni az ottani védelmi rendszereknek. Ebben a konferenciacikkben a szerző a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét legnagyobb mértékben fenyegető katasztrófa-típusokat mutatja be, kiemelt figyelmet fordítva az ár- és belvízi veszélyeztetettségre, valamint a vegyi üzemek és a veszélyes áruk szállításából eredő kockázatokra. Ismerteti a katasztrófa-típusokat, melyek alapján beazonosíthatóak a megyére jellemző veszélyhelyzetek. Ezt követi a hazai katasztrófavédelem bemutatása, a hivatásos és nem hivatásos szervek felsorolása. A magyarországi szabályozás rendszerének bemutatásánál kiemeli a települések polgári védelmi besorolásának jelentőségét. A megyére általában jellemző földrajzi, infrastrukturális és társadalmi viszonyainak vizsgálata után a tényleges veszélyeztetettség bemutatása során, a természeti katasztrófák közül az árvizet és az ellene való védekezési lehetőségek megvalósulását kutatja, majd a belvízi fenyegetettséget, az azzal kapcsolatos teendőket.

Kulcsszavak: katasztrófa típusok, polgári védelmi besorolás, árvíz, belvíz, veszélyes áruk és anyagok.

Kurinyecz Szilvia

607-629. old

A minősített időszakok változásai az új jogszabályok tekintetében

Absztrakt

Az ország normál időszakban is jelentős erőfeszítéseket tesz a lakosság minden oldalú biztonsága érdekében. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor a rendkívüli események olyan szintet érnek el, hogy minősített időszakot hirdetnek ki. A védelmi szakembereknek ismerniük kell ezeket az időszakokat. A szerző ebben tanulmányban a minősített időszakok jogi szabályozását és ezen időszakok működésének sajátosságait elemzi. Rámutat, hogy a minősített időszakokban jelentősen megváltoznak a normál időszaki jogok és kötelezettségek. A dolgozatban elemzi a minősített időszakokat és jellemzőiket. Az egyes időszakok elemzése során kitér a minősített időszakok fogalmának, tartalmának tisztázására, a kihirdetés rendjére, módjára és a bevezethető intézkedésekre. Az elemzések alapot adhatnak ahhoz, hogy a későbbiekben konkrét esetek tükrében vizsgálja a szerző az egyes minősített időszakok kihirdetésének, megvalósításának tapasztalatait, problémáit.

Kulcsszavak: Rendkívüli állapot, szükségállapot, váratlan támadás, veszélyhelyzet, megelőző védelmi helyzet.

Lőrincz Dalma**630-658. old****A kríziskommunikáció elméleti és gyakorlati kérdései
a média aspektusából*****Absztrakt***

A média által közvetített, esetleg túlzottan sokkoló híradások értékelése és valóságtartalma gyakran eltér a valós helyzettől és annak reális értékelésétől. Vannak olyan alapelvek, melyeket a hitelesség érdekében mind a katasztrófa-helyzetben be kell tartani. A különféle katasztrófa-helyzetek kezelésében nemcsak a műszaki feladatok a mérvadóak, hanem nagy szerepet kap a kommunikáció is. Egyre nagyobb jelentőséggel bír a média-kommunikáció. A szerző vizsgálja a különböző katasztrófa-helyzeteket, elsősorban kommunikációs szempontból. Keresi a sajátosságokat, amelyekkel a sajtó, a média és a katasztrófavédelmi szervek nagymértékben segíthetik vagy gátolhatják a mentési munkálatokat, befolyásolhatják a helyzettel kapcsolatosan kialakult társadalmi és lélektani jellemzőket. A kárt szenvedett lakosság és a média-szervek véleményének összehasonlító vizsgálatával rámutat azokra a lélektani sajátosságokra, melyek együtt járnak az adott esemény kapcsán megtörtént kríziskommunikációval.

Kulcsszavak: katasztrófa, krízis, kommunikáció, híradás, lélektani sajátosságok, kommunikátor.

Magyarfiné Kecskeméti Anita**659-681. old****A tömegrendezvények biztonsági kérdései*****Absztrakt***

A tömegrendezvények számtalan veszélyt hordoznak magukban. A könnyebbé váló közlekedés és a népesség növekedése miatt egyre több ember látogatja a különböző eseményeket, rendezvényeket. A sportmérkőzéseken, a tüntetéseken vagy a bevásárlóközpontokban nagy tömeg gyűlik össze. A híradások gyakran számolnak be arról, hogy ezeken a rendezvényeken sokszor emberáldozatot is követelő események alakulnak ki. A csoportos emberi magatartás egyik megjelenési formája a pánik okozta, tömeges, fejvesztett menekülés. Ezt a viselkedést néha az életet veszélyeztető szituációk váltják ki, pl. tüzeset egy zsúfolt épületben, természeti katasztrófák stb., gyakran csak egy szó, egy rossz mozdulat. A szakemberek ugyan folyamatosan dolgoznak ki módszereket az ilyen szerencsétlenségek mértékének csökkentésére, de a tömeges események gyakorisága és mérete egyre nő. A szerző ebben a tanulmányban vizsgálta a tömegrendezvények fajtáit, a teendőket a rendezvény szervezésének és lebonyolításának különböző fázisában, különös tekintettel a tervezési feladatokra. Összegezi azokat a fontosabb kritikus pontokat és teendőket, amelyek tervezése és minden oldalú biztosítása nélkül nem lehet szavatolni a résztvevők védelmét.

Kulcsszavak: veszélyhelyzet, pánik, feladatterv, biztonságtechnika, tájékoztatás.

Mayerné Puskás Mária

682-701. old

Az egészségügyi intézeti ellátás szervezési kérdései katasztrófák és tömeges balesetek esetén (kórházi katasztrófatervek)

Absztrakt

A katasztrófák következményeinek felszámolásában központi szerepet játszanak az egészségügyi intézmények, amelyek az elmúlt években számos átalakuláson mentek keresztül (összevonásra kerültek, esetlegesen új szervezetek alakultak). Éppen ezért szükség van az intézetek katasztrófa esetén végrehajtandó feladatrendszerének áttekintésére, a meglévő, illetve bővíthető kapacitások felülvizsgálatára. A szerző bemutatja és elemzi a Honvédkórház katasztrófatervét, keresi az elméleti tervek és gyakorlati feladatok megvalósíthatóságának lehetőségeit, összefüggéseit. Vizsgálja a sürgősségi betegellátásra vonatkozó szabályok és a vonatkozó szakmai háttér megjelenését a honvédségi katasztrófatervekben. Ráirányítja a figyelmet arra, hogy konkrét, végrehajtható programmal kell rendelkezni a megelőzésre, a veszteségek mérséklésére vonatkozóan. Átfogó képet nyújt a tervezési folyamatokról, valamint ismerteti az egyes fázisok konkrét feladatait is.

Kulcsszavak: egészségügyi intézmények, kórházak, katasztrófaterv, Honvédkórház, megelőzés, veszteségek mérséklése.

Medve Beáta

702-721. old

A Hivatásos Önkormányzati Tűzoltóságok fluktuációs problémái

Absztrakt

Az önkormányzati tűzoltóságok állományában a hivatásos és közalkalmazott jogállásúak dologozók közül a hivatásos állományúak fluktuációs problémája a jelentősebb, hiszen a közalkalmazottak létszáma elhanyagolható, a 10 %-ot sem éri el. Az önkormányzati tűzoltóságokra jellemző, hogy gazdaságilag és személyügyi szempontból teljesen önálló egységet képeznek, ezért szűkebb hatáskörrel rendelkeznek (csak a tűzoltóságukra terjed ki), így a személyiállomány-változásra érzékenyebbek. A versenyszféra és a közszféra a fluktuációt másképp kezeli, másképp reagál rá, és más-más lehetősége adódik. A versenyszféra gyors és hatékony cserét hajt végre, addig a közszférát lassú és elhúzódó utánpótlás jellemzi. A tűzoltóságokon a munkahely elhagyást követően az utánpótlás biztosításának problémája rendszeresen hosszú ideig fennáll, kezelése bonyolult. A téma aktualitását mi sem tükrözi jobban, mint, hogy ez a kérdéskör a rendvédelmi szervek humán-erőforrás szervezési osztályainak egyik leggyakrabban feltárt kutatási területe. Az állami tűzoltóvá válást követően nem ismert még, hogy a tűzoltóállomány hogyan reagál a változásra. A szerző a fluktuáció következtében elhúzódó hosszadalmas, és lassú utánpótlás háttérét kutatja. Magyarázatot keres, hogy milyen akadályok, és nehézségek állnak a háttérben. Rávilágít a problémás kérdésekre, és megoldást javasol ezek feloldására.

Kulcsszavak: önkormányzat, tűzoltóság, fluktuáció, utánpótlás, humán erőforrás.

Molnár Robin

722-743. old

NATO CODRII 2011. Nemzetközi Gyakorlat bemutatása tűzoltói szempontból

Absztrakt

A NATO a katasztrófák elleni küzdelem segítségére gyakran szervez a védelmi szakemberek együttműködése hatékonyságát javító gyakorlatokat. A 2011. augusztus 28. és szeptember 1. között Moldáviában, 1300 résztvevővel megtartandó „NATO CODRII 2011” nemzetközi katasztrófavédelmi gyakorlaton húszfős csapat képviselte hazánkat. A nemzetközi következmény-kezelési gyakorlaton a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris (CBRN) veszélyhelyzetek során szükséges beavatkozásokat, műveleteket, tehát az ilyenkor adódó feladatok végrehajtását gyakorolták a csapatok. Az ilyen típusú gyakorlatok egyik célja azt kideríteni, hogy egy súlyos katasztrófa-helyzetben miként tudnak a tagállamok egymás segítségére lenni, illetve mely pontokon kell az együttműködést tökéletesíteni.

A gyakorlat alapvető célja többek között a nemzetközi segítségnyújtás összehangolása, a szomszédos országok közötti határátkelés megkönnyítését célzó együttműködés gördülékenyebbé tétele volt, továbbá az ENSZ Nemzetközi Kutatási és Mentési Tanácsadó Csoport (INSARAG) irányelveinek alkalmazása városi kutatás-mentésnél. A szerző bemutatja a NATO katasztrófa-elhárítási és segítségnyújtási alapelveit, valamint a szimulációs helyzetgyakorlatokat.

Kulcsszavak: NATO CODRII 2011, Moldávia, következmény-kezelés, Polgári Védelem, gyakorlatok, összehangolás, súlyos katasztrófa-helyzetek.

Nagy Gábor

744-759. old

A tűzoltóságok tűzoltási és műszaki mentési tevékenységével kapcsolatos jogszabály átalakításának szükségessége, folyamata, eredménye

Absztrakt

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. Törvény 2012. január 01-i hatálybalépésével átalakul a hazai tűzvédelem rendszere. A tűzoltás, műszaki mentés ismét állami feladat lesz, a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok állami irányítás alá kerülnek. A tűzoltóságok tűzoltási, műszaki mentési tevékenységének szabályozása több más mentő-tűzvédelmet érintő jogszabállyal együtt megváltozik, átalakításra kerül. Ezen szakmai szabályzók felülvizsgálata különösen időszerű, hiszen a megjelenésük óta eltelt közel tíz év alatt jelentős fejlődés ment végbe az ipar, a közlekedés, az úthálózat, valamint a tűzoltó szakszervezetek és tűzoltás-taktika területén. Mindezek együttesen indokolják a tűzoltóságok tűzoltási műszaki mentési tevékenységének szabályait meghatározó előírások vizsgálatát, megreformálását. A szerző bemutatja a jelenleg hatályos jogszabály átalakításának főbb lépéseit, indokait.

Kulcsszavak: tűzoltóság, tűzoltás, műszaki mentés, káreset, szabályozás.

Nagy Sándor

760-776. old

A 2010-2011. évi kül- és belterületi belvízvédekezés tapasztalatai Szentes kistérségben

Absztrakt

A vizek kártételei elleni harc szinte egyidős az emberiséggel, már a kezdeti, ókori civilizációknál is megtaláljuk a vízszabályozás - a keletkező és meglévő vizek kormányzására és visszatartására, a földművelés és állattenyésztés, vagyis az élet alapvető feltételeinek biztosítására - utaló nyomait. Nem csak az árvíz, de a belvíz elleni védekezés fontos feladata a védelmi rendszernek, hiszen például 2010-ben akkora csapadékmennyiség hullott hazánk területére, melyre 60 éve nem volt példa. A szentesi kistérségben akkora volt a kár, hogy a veszélyeztetettség besorolásához a Pálfai-féle indexet nem is lehetett alkalmazni. A szerző elemzi a belvíz-védekezés fontosabb kérdéseit, megelőzési lehetőségeit, rámutat arra, hogy mennyire fontos a tapasztalatok feldolgozása annak érdekében, hogy a következő hasonló méretű belvízhelyzetet már egy mindenre felkészült, és az ismereteit hatékonyan alkalmazni tudó védelmi rendszer és védelmi szervezet kezelje.

Kulcsszavak: csapadékmennyiség, belvíz, Pálfai-féle index, veszélyeztetettség besorolás, lakhelyelhagyás, mentés, vízkárelhárítás.

Nagy Szilvia

777-794. old

Az Exxon Valdez olajszállító hajó katasztrófája, tanulságai

Absztrakt

Az Exxon Valdez olajszállító hajó a Prince Williams öbölből kihaladva 1989 márciusában egy jéghegynek ütközött, aminek következtében közel 40 millió liternyi olaj szabadult ki a hajótestből a tengerbe, ezzel hatalmas területet beszennyezve. Igazán csak ezen baleset bekövetkezése után figyelt fel az egész világ a tengeri olaj-katasztrófák felmérhetetlen következményeire. A bekövetkezett katasztrófa egyaránt érintette az élővilágot (flórát, faunát) és a halászat, gazdasági hanyatlás által az ott élő embereket is. A beavatkozó állomány és a „segítő kezek” számára nem voltak megteremtve a megfelelő feltételek, így az állatok és a környezet mellett sokszor ők is ellátást igényeltek (akár több év elteltével is). A kárfelszámolás végeláthatatlan feladat, a kártérítés összege pedig felbecsülhetetlen. A szerző e sajnálatos esemény bekövetkezését, a lefolyását, az okait vizsgálja. Elemzi a kárelhárítás, kárfelszámolás feladatainak megvalósítását, az bekövetkezett katasztrófa káros hatásait, a hosszútávon érzékelhető következményeket, a levonható tanulságokat.

Kulcsszavak: Exxon Valdez, olajszennyezés, ökológia, kárelhárítás, katasztrófa.

Némedi Nándor

795-810. old

Katasztrófavédelmi feladatok, azok megvalósításának gyakorlata a NATO feladatrendszerében

Absztrakt

A terrorizmus a XXI. század egyik legtöbbet szereplő és sokat vitatott fogalma, melynek kapcsán automatikusan a fejlődő országokra, az arab világra asszociálunk, holott a terrorizmus az Európai Unióban is él, és virágzik. A NATO kiemelt kérdésnek tekinti a terrorizmus elleni küzdelmet, ahogyan NATO-tagként hazánk is. A szerző szerint a terrorcselekmények rendszerint hasonlóak, okai és célkitűzései viszont rendkívül különbözőek. Éppen ezért nem lehet egységes világméretű, vagy akár csak regionális mozgalomról beszélni, hanem olyan nemzeti keretek közt szerveződő, és ideológiai, politikai szempontból különböző formációkról, amelyek között gyakran tudatosan szervezeten, államhatárokon átnyúló együttműködés is kialakulhat. A szerző a dolgozatban azokra a kérdésekre keresi a választ, hogy milyen szerepe lehet Magyarországnak – mint NATO tagországnak – a terrorizmus elleni nemzetközi összefogásban, milyen a NATO szerepvállalása a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben, a védelmi szakemberek valóban képesek-e felvenni a harcot a modern terrorizmussal, lehet-e tervezni a terroristák következő lépését, és mi a helyzet ezen a területen Magyarországon.

Kulcsszavak: Katasztrófavédelem, NATO, terrorizmus, együttműködés, nemzetközi összefogás.

Ócsai Gábor

811-832. old

Az erőforrások alkalmazásának kérdései az árvízi védekezés során

Absztrakt

Hazánk katasztrófavédelmi kockázatait áttekintve egyértelművé válik, hogy abban kiemelt szerepet játszanak az árvizek, valamint a kártételeik elleni védekezés. A szakemberek egyik legnehezebben szervezhető kérdésnek az erőforrások aktiválását és koncentrációját tartják. A szerző áttekintést ad arról, hogy milyen kockázatokkal járnak az áradások minőségi oldalról. Ezt követően megvizsgálja, hogy milyen erőforrások állnak a védekezés rendelkezésére, valamint az erőforrások alkalmazásának jellegzetességeit, előnyeit, hátrányait, hosszabb távú hatásait. Elemzi, hogy az árvizek milyen szerepet töltenek be a vízgyűjtő, mint összetett meteorológiai és ökológiai rendszer működésében, és hogy a jelenlegi árvízvédelmi rendszer erre milyen befolyással bír. Mindezek alapján javaslatokat fogalmaz a rendszer hatékonyabbá tételére, az erőforrások jobb kihasználása érdekében. Elképzelései szerint egyes javaslatok a többitől függetlenül, a rendszer teljes reformja nélkül is hasznosíthatóak, míg mások épp egy lehetséges reform irányát mutatják meg, összhangban a XXI. század és az Európai Unió elvárásaival.

Kulcsszavak: Árvíz, védekezés, erőforrások áttekintése, minőségi kockázatelemzés, felülvizsgálat, komplex rendszer.

Óh András

833-849. old

Tűzoltói beavatkozás sajátosságai balesetet szenvedett hibrid gépjárművek esetében

Absztrakt

A tűzoltók ott vannak a mindennapjainkban, tüzet oltanak, mentenek a balesetek során. A tűzoltásban résztvevőknek nem elég elsajátítani egy adott káreset során betartandó és alkalmazandó szabályokat, azokat folyamatosan frissíteni is kell. A technika gyors fejlődésének köszönhetően nap, mint nap jelennek meg olyan újítások, amelyek esetleges baleseténél a tűzoltóságnak új, speciális ismeretekre van szüksége a biztonságos beavatkozás érdekében.

A szerző a dolgozatban az egyik ilyen speciális technológiával, a hibrid meghajtású gépjárművek baleseti mentéséhez szükséges speciális ismeretekre hívja fel a figyelmet. A tanulmány első részében ismerteti az érvényben lévő jogszabályok figyelembevételével a tűzoltóság működését káresetkor. Kitér a gépjárművek balesete során betartandó szabályokra, illetve felszámolásának mozzanati sorrendiségére. Betekintést nyújt a hibrid autók sajátosságaiba és ismerteti a típus legfőbb technikai jellemzőit. A tanulmány utolsó részében pedig a hibrid járművek tüzesete és műszaki mentése során betartandó legfőbb szabályokat ismerteti. A tanulmány ajánlható minden beavatkozó tűzoltónak, aki szeretne megismerkedni a szokványostól eltérő beavatkozást igénylő hibrid járművekkel.

Kulcsszavak: biztonság, fejlődő technika, hibrid rendszer, sajátos módszerek, szakszerűség.

Dr. Oskó Ildikó

850-864. old

Az egészségügy szerepe a védelmi feladatok ellátásában

Absztrakt

Napjainkban a biztonság szerepe felértékelődött társadalmunkban. A természeti és civilizációs veszélyek elhárítására komplex védelmi rendszer működik hazánkban. Mivel minden katasztrófa veszélyezteti a lakosság kisebb-nagyobb részének egészségét, vagy életét, a védelmi rendszernek szerves része az egészségügyi ellátás is. Az erőforrások szűkülésével egyre fontosabbá válik e rendszer ismerete, a benne rejlő pozitívumok és hibalehetőségek kutatása.

E tanulmány összefoglalja a felkészülés, védekezés, helyreállítás időszakában szükséges egészségügyi feladatokat, és az ezeket végrehajtó szervezetek működését. Rámutat, hogy az egészségügyben zajló átalakulás során a katasztrófa-egészségügy is több helyen átgondolásra szorul. Igazolja, hogy hatékony felkészülés és gyors ellátás csak a védelmi rendszer tagjainak széleskörű együttműködésével képzelhető el. Az együttműködésnek ki kell terjednie a kockázatalapú veszélyhelyzeti tervezésre és a helyreállítás időszakára is.

Kulcsszavak: természeti és civilizációs veszélyek, egészségügyi ellátás, védelmi rendszer, modernizálás, együttműködés

Pásztor Tamás

865-888. old

A biztonság értelmezése és a biztonságra ható veszélyeztető tényezők vizsgálata polgári védelmi szempontból

Absztrakt

Biztonság, ez a mindenki által ismert definíció, és a ráható tényezők a hétköznapi élet részei, az életünk minden területén jelen vannak. A biztonság állandó változásban van, ugyanis amíg régi veszélyforrások és fenyegetések tűnnek el, addig folyamatosan újak jelennek meg. Ez egyben azt is jelenti, hogy a biztonság feltétele az, hogy a védelmi képesség nagyobb vagy egyenlő legyen, mint a fenyegetettség mértéke. A polgári védelem, mint eszmeiség, és mint feladatrendszer is, az egész lakosság megóvásával foglalkozik, ezért elsődlegesen nemzeti szinten értelmezi és szavatolja a biztonságot, hiszen a fő rendeltetése a lakosság és az anyagi javak védelme fegyveres összeütközés vagy katasztrófák során. A szerző polgári védelem szempontjából értelmezi a biztonság-fogalmat, meghatározza annak legfőbb jellemzőit és összetevőit. Ezt követően a nemzeti szintű biztonság megvalósítását szolgáló dokumentumokat bemutatva felvázolja azokat a konkrét, illetve lehetséges fenyegetéseket, amelyekre hazánk komplex védelmi rendszerének, és azon belül a polgári védelmének reagálnia kell.

Kulcsszavak: biztonság, polgári védelem, veszélyforrások, fenyegetettség, nemzeti értékek, dokumentumok, védelmi képesség.

Pintér Sándor

889-912.old

Rendkívüli időjárási események típusai, következményei Magyarországon

Absztrakt

A globális felmelegedés káros hatásai Magyarország éghajlatában is egyre nagyobb változást, egyre több szélsőséges időjárási körülmény megjelenését eredményezik. A felmelegedés következtében a térségünkre jellemző mérsékelt övi éghajlat mellett egyre gyakrabban jelennek meg a mediterrán övre jellemző időjárási viszonyok. A nálunk szokatlan, extrém időjárási körülmények számos olyan eseményt idézhetnek elő, melyek katasztrófavédelemhez vezethetnek, elég csak az elmúlt évek heves viharaira, a gyakori ár- és belvizekre, az extrém időjárási jelenségek váltakozására gondolni. A szerző célja annak bemutatása, hogy mikor nevezhető Magyarországon szélsőségesnek egy időjárási körülmény, a szélsőségek milyen hatással vannak az emberi szervezetre és környezetre. Vizsgálja továbbá, hogyan lehet felkészülni a szélsőségekkel szembeni védekezésre, milyen normák követése ajánlott, valamint, hogy a polgári védelemnek/katasztrófavédelemnek milyen szerepe van a megelőzés és a védekezés területén.

Kulcsszavak: Globális felmelegedés, rendkívüli időjárás, katasztrófavédelem, extrém időjárás, szélsőséges időjárás, polgári védelem.

Plósz Balázs

913-931. old

Az Amerikai Egyesült Államok Tűzvédelmi Rendszere szervezeti felépítés, eszközök, különös tekintettel az OCFRD-re

Absztrakt

Minden ország törekszik arra, hogy olyan tűzvédelmi rendszerrel rendelkezzen, amely szerves része a nemzeti védelmi rendszernek, és képes hatékonyan szavatolni a lakosság tüzek elleni biztonságát. A szerző a tanulmányban célul tűzte ki, hogy bemutassa, hogy az Amerikai Egyesült Államok miként oldotta meg tűzvédelmének az irányítását, és ez hogy helyezkedik el az állami védelmi rendszerben. Keresi azokat a pontokat, amelyek adaptálhatóak, követhetőek lennének a hazai rendszerek számára is. Vizsgálja, hogy hogyan oldották meg országos, illetve állami szinten a tűzvédelem irányítását, illetve a tűzoltóságok felügyeletét. Más rendszerek megismerése útján jobban átláthatjuk a saját rendszerünket is, könnyebben rávilágíthatunk annak hibáira. Különösen fontos ez az összehasonlítás napjainkban, amikor folyamatosak az átszervezések, szervezeti átalakítások. A megyei szintű irányításra koncentrálva mutatja be a tűzoltóságokat, a szervezeti felépítésüket, a beosztásokat az országos szintektől kezdve egészen a helyi tűzoltóállomásokig és az ott használt eszközökig.

Kulcsszavak: Amerikai Egyesült Államok, tűzvédelem, szervezeti struktúra, hatékonyság, OCFRD.

Ribár Károly

932-949. old

A Japán katasztrófa helyzet eskalációja, a nukleáris esemény polgári védelmi következményei

Absztrakt

A földrengések elsődleges hatása mellett másodlagos következményekkel is számolni kell. A 9-es erősségű földrengés önmagában is ritka és egyben igen súlyos esemény. Japánban egyidejűleg három katasztrófa is történt – földrengés, szökőár és ezek következményeként nukleáris katasztrófa is – a Fukushima Dai-ichi atomerőmű meghibásodása miatt. A japán katasztrófa bebizonyította, hogy a különböző típusú katasztrófák bekövetkezhetnek egyszerre, és felerősíthetik egymás hatását. Ez a tanulmány összefoglalót ad a Japánt ért természeti katasztrófáról, a bekövetkezett nukleáris események polgári védelmi következményeiről, a földrengés-kárterületen végzendő feladatokról. A szerző a japán katasztrófa tükrében rávilágít, hogy a nukleáris biztonságot felül kell vizsgálni. Bizonyítja, hogy a legerősebb gazdasággal és legfegyelmettebb társadalommal rendelkező országok sem képesek felkészülni minden katasztrófára, illetve a katasztrófák minden következményére. Különösen igaz ez, ha azok egyszerre vagy rövid időn belül egymás után következnek be.

Kulcsszavak: természeti és civilizációs katasztrófa, földrengés, szökőár, cunami, atomerőmű, nukleáris biztonság, nukleáris események globális hatás, Fukushima.

Rumbach Szabolcs

950-969. old

MH Szállító Zászlóalj üzemanyag-szállító tevékenysége a 2004. évi terrorista harctevékenység alatt

Absztrakt

A Magyar Köztársaság kormánya 2003 nyarán az Iraki Szabadság Hadművelet Nemzetközi Közép-dél Hadosztály részeként az iraki hadszíntérre vezényelte az MH Szállító Zászlóaljat. A szerző 2004. tavaszán Ad Diwaniyah város Camp Echo táborba történő üzemanyagszállítási feladat végrehajtása során a szállító alegység parancsnokaként személyesen vett részt a műveletben, és a részvétel tapasztalatai alapján mutatja be az MH Szállító Zászlóalj tipikus feladatát, a szokásosnál szélsőségesebb, mégis tipikus viszonyok között. A konkrét feladat végrehajtásának bemutatása mellett ismerteti az alakulat hadszíntérre kerülésének körülményeit, hátterét, illetve az alakulat alkalmazásának viszonyait. Mindezek alapján javaslatokat fogalmaz meg. A jogalkotók és a missziók felkészítését végző szakemberek részére a rendszer hatékonyabbá tétele, a szerzett tapasztalatok alapján kidolgozott, egyre hatékonyabb, biztonságosabb eljárások, módszerek alkalmazása érdekében.

Kulcsszavak: békefenntartás, Irak, MH Szállító Zászlóalj, terrorizmus, üzemanyag szállítás.

Schmidt Petra

970-991. old

Az utóbbi idők extrém időjárási anomáliái, avagy a víz, mint hazánk szélsőséges felszínformáló ereje

Absztrakt

Az elmúlt 110 év 24 jelentős árvizéből 13 eset a 28 rendkívül aszályos évből, 7 az utóbbi 20 évben fordult elő. A 2010-es év májusi-júniusi özvízszerű esőzései idején a csapadék országosan csaknem a háromszorosa, egyes területeken csaknem az ötszöröse volt a sokévi átlagnak. Tény, hogy eddig is voltak természeti katasztrófák, már-már az elviselhetetlenség határait súroló hőmérsékleti csúcsok, ár-belvizek, de tagadhatatlanul valami az utóbbi időben megváltozott. Az intenzitásban, az előfordulás gyakoriságában és annak mértékében. A víz egyazon évben képes ugyanazon területet elárasztani, majd pedig amikor szükség lenne rá, nyomtalanul eltűnni. Ár-belvíz és aszályosság tekintetében joggal nevezhető a víz, hazánk legnagyobb szélsőségének. A szerző a kutatásai során a ciklikus klímaváltozás felgyorsult folyamatának, kísérőjelenségeinek (mértékét, gyakoriságát) hazai hatásainak, (különös tekintettel a víz okozta természeti problémákra) tanulmányozását tűzte célul. További célként jelölte meg az ellenük való harc lehetőségeinek feltárását, a vízfelhasználás, folyószabályozás, vízviasztartás új aspektusból történő megvilágítását. Rávilágít arra az egyre növekvő környezeti problémára, melynek megoldása, csak és kizárólag a felkészülés időszakában oldható meg komplexen.

Kulcsszavak: extrém időjárás, szélsőség, áradás, aszály, klímaváltozás, vízfelhasználás, folyószabályozás, vízviasztartás.

Somlai-Kiss András

992-1006. old

**A TISZA Többnemzeti Műszaki Zászlóalj bemutatása
különös tekintettel az árvízvédelmi szerepére****Absztrakt**

Földrengések, pusztító szélviharok, tűzvészek, heves esőzések, árvizek, cunamik jellemzik az utóbbi évek híradásait, újsághíreit. A katasztrófák ott vannak a mindennapjainkban. A globális felmelegedés számlájára irandó természeti katasztrófák a világ minden pontján előfordulhatnak. Nem kerülnek el teljes mértékben Európát, a Kárpát-medencét sem. Magyarországon a hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek mellett a katasztrófák elleni védekezés egyik fő közreműködője a Magyar Honvédség, amely olyan képességekkel rendelkezik, amelyek sok esetben nélkülözhetetlenek a védekezés során. A szerző a tanulmányban bemutatja a TISZA Többnemzeti Műszaki Zászlóaljat (a továbbiakban TISZA TMZ), mely nemzetközi keretek között is képes segítséget nyújtani a jövőben folyóinkon levonuló árvizek elleni védekezési munkálatoknál. Bemutatja a Zászlóalj megalakulásának nagyobb lépéseit, ismerteti a felépítését, feladatait, képességeit a mentési munkálatok során, valamint röviden szemlélteti az ezév során végrehajtott Szőke Lavina 2011 gyakorlatot, összegezve a tervezés, szervezés tapasztalatait.

Kulcsszavak: katasztrófák, Kárpát-medence, Magyar Honvédség, TISZA Többnemzeti Műszaki Zászlóalj, együttműködés, árvízvédelem.

Szilágyi Egon

1007-1030. old

A menekülési utak használhatósága kórháztüzek esetén**Absztrakt**

A tűzoltók munkája a mindennapi rutinnal ellátható feladatok során is komoly tervezést, szervezést igényel. A speciális szerkezetű vagy rendeltetésű épületek tüze nagy kihívás számukra. Az elmúlt években nemzetközi vonatkozásban, és Magyarországon is kisebb – nagyobb méretű tüzesetek keletkeztek a kórházakban. Ezek a tüzek rávilágítanak azokra a sajátosságokra, melyek jelentősen megnehezítik az egészségügyi betegellátó intézményekben bekövetkezett tüzesetek felszámolását. Milyen sajátosságok lehetnek ezek? Például a kiürítési utak használhatósága, vagy a védett tűzszakaszba való menekítés lehetősége. A szerző ebben a tanulmányban a különböző tüzesetek példáin keresztül a beavatkozás és a megelőzés szemszögéből vizsgálja a menekülési útvonalak létesítésének szabályait és ezek gyakorlatban való használhatóságát.

A tanulmányban a kórházakban keletkezett tüzek és gyakorlatok alapján azt vizsgálja, hogy milyen szabályokat, óvintézkedéseket kell betartani az intézményben dolgozóknak, illetve az ott tartózkodóknak ahhoz, hogy a tüzmelegítés, illetve bekövetkezett tűz esetén a tűzoltás hatékony, és a menekülési utak használhatósága megfelelő legyen.

Kulcsszavak: Kórház, tüzeset, menekülés, tűzszakasz, tűzgátló ajtó, kiürítés.

Szilágyi Gábor

1031-1055. old

A Rendőrség migrációs katasztrófák elleni feladatai a szerb-magyar határszakaszon

Absztrakt

Az észak-afrikai események, a gazdasági válság hatására megindult illegális munkaerő-áramlás ismételten rávilágított a migráció kezelésének fontosságára. A tömeges méretű migráció az esetleges „eltartás” problémáján túl a feketegazdaság, a kapcsolódó szervkereskedelem és emberkereskedelem, illetve terrorizmus reális veszélyét is magukban hordozzák. Hazánk Kárpát-medencében való elhelyezkedése, Híd-szerepe kapcsán nem zárható ki, hogy egy esetleges vándorlási hullám elérjen bennünket. A migráció kezelése, a migrációs katasztrófák elleni küzdelem közösségi érdek. Felmerül a kérdés: megelőzhetőek az ilyen események, a védelmi szervek fel vannak-e készítve, illetve milyen segítő szerepet játszhat ilyen esetben a Rendőrség. A szerző a cikkben vázolja a Rendőrség migrációs katasztrófák elleni feladatait a szerb-magyar határszakaszon, bemutatja a migráció elleni küzdelem legfontosabb személyi és technikai rendszerét, illetve a fejlesztések lehetséges irányvonalát.

Kulcsszavak: illegális migráció, Európai Unió, schengeni övezet, zöldhatár, határátkelőhely, ellenőrzés.

Takács J. Mátyás

1056-1070. old

A rendőrség szerepe a lakosság kitelepítésében, kimenekítésében katasztrófák során

Absztrakt

A modern kor egyik legnehezebben elfogadható problémája, hogy az emberiségnél nagyobb „erők” is munkálkodnak a mindennapokban, mint az elmúlt időszakban előforduló ár- és belvizek, valamint a vörösiszap által okozott természeti katasztrófa, továbbá egyéb, szándékosan vagy gondatlanul, emberek által okozott krízishelyzetek. Ezek az események mind olyan szituációk, melyek megoldását a szervezetnek, amely elsősorban a váratlan, és nagy kárt okozó jelenségekre készül fel (katasztrófavédelem) kell koordinálnia, de nem önmagában, külső segítség nélkül kell megküzdenie. Az elmúlt időszakokban tapasztalhattuk, hogy a katasztrófavédelem a társszervek (elsősorban katonaság, tűzoltóság, és rendőrség) segítségével, egymással együttműködve sikeresen kezeli a problémákat. A szerző a tanulmány témájául a rendőrség kitelepítéssel és kimenekítéssel kapcsolatos feladatainak elemzését, bemutatását, a felmerülő problémák összefoglalását választotta.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, rendőrség, kitelepítés, felkészülés, végrehajtás.

Tatár Pál**1071-1096. old****A vasúti katasztrófák kezelésének rendje,
feladatai és tanulságai a szajoli vonatbaleset tükrében*****Absztrakt***

1994. december 02-án egy Nyíregyházáról Budapestre tartó gyorsvonat a szajoli állomáson kisiklott, belerohant az állomás épületébe, és bekövetkezett a hazai vasúti közlekedés egyik legtöbb áldozatot követelő nagy tragédiája. Az esemény bekövetkezése után a legfontosabb mentőegységek a helyszínre vonultak, a kórházak felkészültek a sérültek fogadására, de az eseményekből adódó feladatok még szélesebb körű összefogást igényeltek. A meglévő, ismert jogszabályok akkoriban azonban nem voltak alkalmasak a helyzet kezelésére, hiányosak voltak, így a mentést irányító vezetők helyzetfelismerése, határozott döntése, a beosztott állomány helytállása biztosította a sikeres életmentési munkákat, és a sérültek kimentését, ellátását. Egy ilyen esemény kapcsán felmerül a kérdés: mi történt azon a napon, mi minden befolyásolja egy adott helyzet kezelését, mit tettek jól a mentőerők? Milyen tanulsággal szolgál egy vonatbaleset a védelmi rendszerek számára, milyen lakosságfelkészítési, veszélyhelyzet-kezelési tapasztalatokat gyűjtöttek az ott dolgozók, és milyen hatással volt ez az eset a település életére. Ez a tanulmány ezekre a kérdésekre keresi a választ.

Kulcsszavak: Szajol, vasútbiztonság, vasúti baleset, védelmi bizottság, mentőegységek.

Vadon József**1097-1110. old****A nukleáris balesetek és a nukleárisbaleset-elhárítással összefüggő
feladatok*****Absztrakt***

A világ egyre fogyó energiakészlete kapcsán egyre inkább fókuszba kerülnek azok az energiaforrások és előállítási módok, amelyek megoldhatják a következő évtizedek energiaproblémáit. A nukleáris létesítmények munkájának szükségességét sokan vitatják, mások alátámasztják. Napjainkban nem lehet nem számolni velük, ahogyan nem lehet kizárni ezeknek a létesítményeknek a baleseteit sem. Az ilyen események tapasztalatai tanulságul szolgálhatnak a hasonló esetek megelőzésében, kezelésében. A szerző tanulmányában a bekövetkező balesetek, katasztrófák sajátosságait elemzi. Vizsgálja a csernobili katasztrófa következtében történt környezeti hatásokat, illetve az ezek felszámolására, megszüntetésére tett intézkedéseket. A szerző megállapítja, hogy az ilyen, és a napjainkban Japánban történt súlyos balesetek szerencsére igen ritkán fordulnak elő, de az ilyen jellegű katasztrófa kezelésének alapvető célkitűzése egy olyan komplex védekezési rendszer megteremtése, amely a rendelkezésre álló erőforrásokat a lehető legnagyobb hatékonysággal képes hasznosítani az állampolgárok életének és anyagi javainak megóvásában.

Kulcsszavak: természeti katasztrófa, radiokatív szennyezettség, terjedés, nukleárisbaleset-elhárítás, felezési idő.

Kiss Gergely

1802-1815. old

A SEVESO irányelvekkel kapcsolatos változások, kitérve a kríziskommunikációra

Absztrakt

A veszélyes anyagokkal dolgozó üzemek szerepe napjainkban (is) aktuális, gazdasági szempontokat figyelembe véve fontos szerepet töltenek be, így a velük kapcsolatos balesetek megelőzése elkerülhetetlen és életbevágóan fontos feladat. Nagy hangsúlyt kell fektetni az esetlegesen elszenvedett károk mérséklésére, illetve a baleset utáni helyreállítás professzionális megvalósítására. A szerző ebben a tanulmányban a Seveso irányelvek történelmi áttekintésével, elemzésével foglalkozik, majd az aktuálisabb változásokat tárgyalja. Foglalkozik az Irányelvek magyarországi alkalmazásával, tapasztalataival. Az ipari-, természeti katasztrófák számának növekedése, valamint a hazai és határon túli atomerőművek üzemeltetése miatt fokozódott a jogos lakossági igény a kárhelyszínről történő azonnali, hiteles tájékoztatás lehetőségeinek kialakítására. Kitér az ezzel kapcsolatos kommunikációs kérdésekre is.

Kulcsszavak: Veszélyes anyagok (hazardous substances), szabályozás (regulation), SEVESO, harmonizáció (harmonisation), kezdeményezés (initiative)

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

A konferencia előadásainak összefoglalói

2-3. csoport

Budapest, 2011. november 10.

Anda György**1111-1132. old****A Rendőrség minősített időszakos működésének szabályozása****Absztrakt**

Hazánk komplex védelmi rendszerét folyamatosan, működésben tartja az időről időre bekövetkező, rendkívüli események sokasága. Ezek gyakran olyan intenzitásúak vagy jellegűek, hogy a minősített időszakok elrendelésének szükségessége bármely időpontban bekövetkezhet. Magyarországnak alapvető érdeke fűződik a komplex védelmi rendszerének kialakításához és a rendszer egészének és minden egyes részének – így a rendőrségnek is – hatékony működéséhez. A rendszer minden elemének ismernie kell a minősített időszakok sajátosságait, és fel kell készülnie a jogszabályokban rájuk ruházott feladatok teljesítésére mind erő-eszköz, mind feladat-végrehajtási módszerek vonatkozásában. A tanulmányban elemzésre és bemutatásra kerül a hatályos jogi szabályozás alapján a minősített időszakok rendszere, azok fajtái, a Rendőrség minősített időszakokban való szervezeti felépítése, feladatai. A tanulmány vizsgálja, hogy a hatályos szabályozás megfelelő módon biztosítja-e az általános rendőri feladatok ellátására létrehozott szerv minősített időszakos működését, rámutat a problémákra, amelyek területén a jövőben változások válhatnak szükségessé.

Kulcsszavak: komplex védelmi rendszer, rendkívüli esemény, rendőrség, minősített időszakok.

Bartók Dávid**1133-1147. old****Szabolcs-Szatmár-Bereg megye árvízi védekezésének változásai 2001-től napjainkig****Absztrakt**

A Magyarországon élők mind tisztában vannak az évről évre jelentkező árvízi fenyegetettséggel. Ez a fenyegetettség ösztönzi mind az ország, mind a megyék vezetését arra, hogy megtegyék a szükséges óvintézkedéseket a katasztrófa elkerülésére a lakosság védelme érdekében. Ezt tehetik többek között törvényi szabályozással, az előrejelző rendszerek fejlesztésével, szakemberek képzésével, vagy tárolók létesítésével. A szerző a tanulmányban – az elmúlt 10 éves periódust vizsgálva – bemutatja, hogy melyek azok a szabályozások, beruházások, rendszerek, amik a hozzájárultak a megelőzéshez, a védekezéshez és a helyreállításhoz. Melyek azok a tervek, amelyek 2001-ben még csak papíron léteztek, mára pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, és országsszerte is, gyakorlati valójukban hozzájárulnak az előbb említett tevékenységekhez. Részletesen bemutatja a Felső-Tiszai Vízirajzi Távmérő tanszert és az észlelőhálózatot, mivel ezek képezik a címben megjelölt megye árvízvédelmének fő vonalát. Fontosnak tartotta röviden áttekinteni a megye árvízi védekezésének történelmi vonatkozásait valamint, hogy melyek azok a sajátosságok, amelyek kiemelt szerephez jutnak a megelőzésben, védekezésben.

Kulcsszavak: árvíz, előrejelző rendszer, tárolók, Felső-Tiszai Vízirajzi Távmérő Rendszer, észlelőhálózat, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, megelőzés, védekezés.

Bodó Szabolcs

1148-1170. old

A Magyar Honvédség polgári védelmi feladatai

Absztrakt

A Magyar Honvédség számos esetben és helyszínen tevékenykedett polgári védelmi vagy katasztrófavédelmi szervezetekkel közösen katasztrófavédelmi feladatokban, de nem voltak mindig egyértelműek az együttműködés és a feladatelosztás keretei. A szervezet folyamatosan felülvizsgálja e tevékenységét, és a tapasztalatokat összegezve lépéseket tesz a hatékonyság növelése érdekében. A Magyar Honvédség rendszerének átalakulása a katasztrófa-védekezéssel kapcsolatos feladatrendszereket is érinti. A Ludovika Zászlóalj, 2011. 02. 01-jei megalakulását követően például, ki kellett dolgozni számos hadműveleti tervet, amelyhez a különböző jogszabályok beszerzésére, elemzésére és összegzésére is sort kellett keríteni. Ezek között kiemelten szerepelnek az együttműködés kérdései, a Magyar Honvédség szerepe a katasztrófák felszámolása során. A szerző célul tűzte ki a Magyar Honvédség polgári védelmi és katasztrófavédelmi feladatainak elemzését, összegzését. Bemutatja a Magyar Honvédségben alkalmazott Katasztrófavédelmi Alkalmazási Terv rendeltetését, célját, és a tervben megfogalmazott feladatokat, azok végrehajtásának módját.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, Magyar Honvédség, katasztrófa, polgári védelem.

Borbély Zoltán

1171-1201. old

A súlyos tömeges sérüléssel járó közúti, közúti-vasúti balesetek esetén történő beavatkozások és azok eljárási rendje

Absztrakt

A közúti közlekedés biztonsága nem egyszerűen egyike a fontos társadalmi problémáknak, hanem az egész társadalom ügye. Európa útjain évente kb. 30.000 ember hal meg közúti baleset következtében. Magyarországon átlagosan félóránként történik személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset, mindennap két-három embert hiába várnak haza, mert közlekedési esemény áldozatává vált. Ez a társadalom számára az emberi tragédiákon túl, hatalmas gazdasági terhet is jelent. A szerző a tanulmányban bemutatja a különösen súlyos, tömeges sérüléssel járó közúti, közúti-vasúti balesetek esetén szükséges teendők végrehajtását, azok helyes eljárási rendjét. Ismerteti a jogszabályi háttérrel, és annak főbb részelemeit. Vákolja továbbá az egymásra épülő feladatrendszert. Igazolja, hogy az érintett szervek helyes eljárási renddel hatékonyabban, illetve eredményesebben tudják végezni a kárfelszámolási tevékenységet. Az eseményekről szóló korrekt és szakzerű tájékoztatás biztosítása a lakosság, a sajtó és a hozzátartozók részére rendkívüli jelentőséggel bír, ezért foglalkozik a tömegtájékoztatással, és részletezi a balesettel kapcsolatos háttérfeladatok végrehajtásában való közreműködés kérdéseit.

Kulcsszavak: tömegszerencsétlenség, jogszabályi háttér, közlekedési balesetek, együttműködés.

Deméné Völgyi Erika

1202-1222. old

Az életvédelmi létesítmények (Budapest)

Absztrakt

Hazánkban a veszélyek és kockázati tényezők nagyobb részben ismertek. A klasszikus értelemben vett háborús fenyegetettséggel (fegyveres összecsapás, polgárháború, belviszályok) nem számolnak a védelmi szakemberek. Főbb veszélyt a hazánkra leginkább jellemző árvizek, belvizek és rendkívüli események jelentik. Jelentős figyelmet és védelmi felkészülést igényelnek a környezeti- és egészségkárosító anyagokat előállító, felhasználó és tároló üzemek, valamint az ilyen anyagok szállítása, megsemmisítése, hiszen annak ellenére, hogy egyértelmű a térségben, az adott területen (telep, gyár) való jelenlétük, azaz nem váratlanul kerülnek oda, de amennyiben ellenőrizetlenül kerülnek a környezetbe, akkor egészségkárosító hatásuk súlyos és hosszan tartó következményekkel jár. A tanulmány célja, hogy tájékozódjon a tényekről, felmérje, elemezze a lehetőségeket, az aktuális helyzetet. Elemzi, hogy van-e esély a katasztrófákat túlélni. Vizsgálja, hogy erre milyen lehetőségeink vannak egy nagyvárosban. Mi a helyzet az óvóhelyekkel, a védekezésre és menekítésre alkalmas természetes, illetve mesterséges létesítményekkel. Felveti a kérdést, hogy a szükségnek és a törvényeknek is megfelelően tudunk-e reagálni adott szituációban? Vizsgálja, hogy a lakosság tisztában van-e az életmentő információkkal és birtokolja-e a képességet, mellyel megóvhatja saját és társai életét?

Kulcsszavak: katasztrófa, veszélyes anyagok, balesetek, globális hatás, védekezés, légópince, életmentő információ.

Derzsy Péter

1223-1239. old

A Kolontár külterületén bekövetkezett iszaptározó gátszakadása miatt foganatosított védelmi intézkedések

Absztrakt

2010. október 4-e fekete nap volt a Magyarország történetében. A szeles, hűvös, de napsütéses hétfő átlagos hétköznapiként indult a 750 lelkes Kolontár, az 5000 fős Devecser és a festői fekvésű 400 fő lakta Somlóvásárhely lakosai számára. Sorsukat egy kis vízfolyás, a mindhárom településen átfolyó Torna patak medre kötötte össze, és a Kolontár fölött évtizedek óta működő hatalmas iszap-zagyptározó. Az a fenyegető építmény, ami ezen a napon családok tucatját döntötte gyászba, emberek házait tette másodpercek leforgása alatt nincstelen földönfutóvá. A szerző a mentés, kárelhárítás, vagyoni védelem oldaláról próbálja megvilágítani a páratlan tragédia összefüggéseit, hiszen mint a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Igazgatója elsőként láthatta kollégáival a rettenetes pusztulást. A bűnügyi felderítés tevékenységet - a kriminalisztika íratlan szabályát betartva - nem érinti. Elemzi a katasztrófa megértéséhez szükséges fogalmakat, előzményeket, technológiai rendszereket, céginformációkat, mindezt térben és időben a mentési-kárelhárítási munkát végzők tevékenységével párhuzamba helyezve.

Kulcsszavak: Kolontár, vörösiszap, ipari és - környezeti katasztrófa, polgári védelem.

Fazekas László

1240-1265.old

Polgári védelmi feladatok a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben

Absztrakt

Napjainkban a polgárvédelmi, katasztrófavédelmi feladatok aktualitásukat élik. A településeken élő lakosság védelme alapvető fontossággal bír, de nem lehet elhanyagolni a zárt jellegű intézetek védelmét sem. Ezek jellegéből, alapfeladataikból, a fogvatartott állomány összetételéből következik, hogy a feladat összetettebb, mint például egy település területén, hiszen a fogvatartottak őrzését, a bekövetkezett rendkívüli esemény felszámolása, a következmények megszüntetése, a normál működés visszaállítása során is biztosítani kell. A szerző a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet példáján keresztül kitér Szolnok város veszélyeztettségére, a lehetséges veszélyforrásokra.

Bemutatja az intézet védelmi terveit, a fogvatartottak és a munkatársak felkészítését a veszélyekre és az ezzel kapcsolatos feladatokra, a polgárvédelmi oktatás rendszerét. Bemutatja a védelmi tevékenységben résztvevő szervezeteket, azok feladatait. Vizsgálja, hogy a rendelkezésre álló eszközök mennyisége és minősége megfelelő-e egy komolyabb külső esemény okozta károk elhárítására, a dolgozók és a fogvatartotti állomány megvédésére.

Kulcsszavak: büntetés-végrehajtás, polgári védelem, együttműködés, felkészítés, megelőzés, elhárítás, felszámolás, helyreállítás.

Gárgyán Hajnalka

1266-1283. old

A Rendőrség polgári védelemhez kapcsolódó minősített időszak feladatai, különös tekintettel az illegális migrációra és az államhatáron átnyúló bűnözésre

Absztrakt

Sokak számára ismert a tény, hogy a határainkon nagyszámú illegális migráns tartózkodik, akik csak arra várnak, hogy valamilyen módon átlépjék a schengeni határt, bejussanak az Unió területére. A Szabadka peremétől csak pár száz méterre elterülő erdő például, egyre növekvő nomád menekülttáborra válik, amit már az embercsempészek is ismert „megállóként” tartanak számon. Az illegális migráció olyan veszélyeztető tényező, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni, és mind a védelmi szakembereknek, mind a döntéshozóknak készülniük kell rá. A tanulmányban a szerző a hatályos jogi szabályozás alapján elemezi, összehasonlítja a polgári védelemhez és a Rendőrséghez kapcsolódó feladatokat az illegális migráció tekintetében, az ezzel járó problémákat, valamint a migrációs jelenségből adódó további bűncselekmények kialakulását. Vizsgálja a minősített időszakokra vonatkozó polgári védelmi és rendőrségi feladatokat. Felhívja a figyelmet az ezzel kapcsolatos polgári védelmi feladatok fontosságára a Rendőrség keretein belül, és ismerteti a szervezet ezzel kapcsolatos tervezési tevékenységét, végrehajtási gyakorlatát.

Kulcsszavak: Határhelyzet, tömeges migráció, rendőrség, egészségügyi veszélyek.

István László

1284-1305. old

A polgári védelmi feladatok a 2001. évi vásárosnaményi árvízi katasztrófa során

Absztrakt

A víz létfontosságú, életünk alapfeltétele, de akár katasztrófát is okozhat, hiszen hazánkban sok, fokozottan árvíz-veszélyeztetett terület van. Ilyen Szabolcs-Szatmár-Bereg megye is. Az itt lakó embereknek évente szembe kell nézniük az áradásokkal, menekülni és védekezni kell. Vásárosnamény és térsége földrajzi sajátossága, hogy elsősorban a vízgyűjtő-rendszer állapota miatt, a természeti katasztrófák közül az árvízi elöntések bekövetkezésére számítani kell. A megye védelmi rendszere felkészült erre a tényre, folyamatosan készenlétben tartja a szükséges erőket, eszközöket. A szerző bemutatja a polgári védelem árvízvédelmi feladatait Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyében, illetve a Vásárosnaményi kirendeltség területére vonatkozólag. A megyei rendszert és a védelmi feladatokat a 2001-es évben, az egyik legnagyobb árvíz során kialakult helyzet tükrében elemzi. Bemutatja és értékeli a jogi szabályozásnak megfelelően végrehajtott intézkedéseket és azok hatékonyságát.

Kulcsszavak: árvíz, árvízvédelem, polgári védelem, Vásárosnamény, kitelepítés, befogadás, életvédelem

Katona Ágnes

1306-1322. old

Kritikus infrastruktúra védelem a globális kihívások tükrében

Absztrakt

Az utóbbi években szinte nem múlt el nap, hogy a különböző tudósítások közt ne szerepelt volna valamilyen megdöbbentő hír, ami a világban vagy hazánkban lezajló katasztrófákról tudósított volna. A természet erői mellett gyakran fordul elő emberi gondatlanság, az ismeretek hiányára vagy egyszerűen szándékosság hatására kialakuló helyzet, állapot is. Ezek a katasztrófák sok emberéletet követelhetnek, és jelentős anyagi károkat okozhatnak. A létfontosságú infrastruktúrák terrorcselekményekkel, természeti katasztrófákkal – főleg a globális éghajlatváltozás okozta természeti csapásokkal és balesetekkel – szembeni védelme érdekében fontos, hogy az infrastruktúrák működésének megzavarása vagy manipulálása a lehetséges mértékben rövid, kivételes, kezelhető és földrajzilag lehatárolt legyen, valamint a lehető legkevésbé veszélyeztesse hazánk és az állampolgárok jólétét. A szerző bemutatja a Magyarország katasztrófa-fenyegetettségét, annak mértékét, a várható környezeti hatásokat, azok intenzitását. Ismerteti a katasztrófavédelem kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatos feladatait, lehetőségeit, melyet elsősorban a hazai szabályozás alapján épített fel. Igyekszik bizonyítani, hogy a megváltozott éghajlati körülmények okozta katasztrófák hazai kritikus infrastruktúrákra gyakorolt hatása kapcsán kialakult helyzetekre való felkészülésben a védelmi rendszereknek és az állampolgároknak még vannak teendői.

Kulcsszavak: globális kihívás, kockázat, kritikus infrastruktúra, védelem, katasztrófa.

Pallagi Ádám

1323-1347. old

A klímaváltozással kapcsolatos katasztrófavédelmi feladatok

Absztrakt

A globális klímaváltozás olyan problémakör, amelyhez hasonlóval az emberiség még nem találkozott. A szakemberek megoszlanak, hiszen sokan vitatják, még többen elfogadják. Az tény, hogy a szélsőséges időjárási események gyakran nehéz helyzet elé állítják a védelmi szakembereket és a lakosságot is. Az úgynevezett hagyományos tűz-, polgári védelmi- és katasztrófavédelmi feladatok mellett, a már nem túl távoli jövőben, komoly kihívásokkal kell szembenéznünk. Ezek közül kétségkívül kiemelkednek a klímaváltozás biztonsági, katasztrófavédelmi kérdései. A szerző rámutat, hogy a klímaváltozás okai, folyamatai és problémaköre nincsen még tudományosan teljesen feldolgozva. A globális, nemzetközi szinten, amelyet a kiotói folyamat jellemez markánsan, és amely a felkészültségi elven nyugszik, jól látszik, hogy már nem elég a káros kibocsátások és hatások csökkentésével foglalkozni. Nemzetközi és nemzeti szinten is erősíteni kell a kárenyhítésre, az alkalmazkodásra, és veszélyhelyzet kezelésre vonatkozó kutatásokat, olyan módszerek kidolgozását, amelyek lehetővé teszik a lakosság védelmét ezekkel a hatásokkal szemben. Bemutatja a korábban meghirdetett VAHAVA projekt eredményeit, összegzi a projekt folytatásaként elvégzett kutatási eredményeket, különös tekintettel a nemzetközi fogalmakkal alkotott logikai kifejezések és definíciók fogalomtárának elkészítésére.

Kulcsszavak: globális klímaváltozás, veszélyhelyzet-kezelés, kutatások, VAHAVA Projekt, fogalomtár.

Prohászka Petra

1348-1368. old

A csatornarendszerek karbantartásának szerepe, problémái a belvíz és árvíz elleni védekezésben Dabas városban

Absztrakt

A szakemberek egyöntetű véleménye, hogy a helyi vízkárok jelentős része a települések rendezetlen víz- és csatornarendszerei kapcsán alakulnak ki. A vízelvezető rendszerek karbantartatlansága és a kiépítetlenség árvizek és belvizek kialakulásához vezet. Ez olyan általános probléma, mely évszaktól függetlenül aktuálissá válhat. A belvizek kezelésének problémái között is gyakran hallhatunk az elvezetési kérdésekről. Magyarországon a vízelvezetés problematikája szinte minden megyében kivétel nélkül jelen van. Egy település problémájának elemzése, a megoldásokra hozott intézkedései másoknak is hasznosak lehetnek. A szerző Dabas Város gyakorlatán keresztül mutatja be, hogy hogyan hatnak érdekek és ellenérdekek az árvízvédelmi feladatok megoldásában, milyen következményei lehetnek az érdekellentéteknek. Dabas az országos átlaghoz képest jó helyzetben van, a földrajzi fekvéséből adódóan a belvíz és az árvíz veszélye közvetlenül nem fenyegeti, azonban közvetett módon itt is számolnunk kell azzal, hogy adott esetben szükségessé válhat a védekezés. Különböző megoldási javaslatok ismertetésével próbálja érzékeltetni, hogy milyen módon érhető el kompromisszumok, hogyan lehet fokozni az ár- és belvívészdelmi munka eredményességét.

Kulcsszavak: érdekek, csatorna, intézmények, megoldás, árvíz, belvívészdelmi munka

Puskás Noémi

1369-1403. old

A Magyar Közút Nonprofit Zrt. Honvédelmi, polgári védelmi és katasztrófavédelmi tevékenysége

Absztrakt

A Magyar Közút Kht. az alapítási célkitűzéseiben meghatározott mindennapi feladatainak ellátása mellett, közreműködik a védelmi feladatokban is. Eszköz- és gépparkja alkalmassá teszi a rendkívüli eseményekben való részvételre. A Kht. ezeknek a feladatoknak akkor tud maradéktalanul eleget tenni, ha a felkészülése tervszerű. A védelmi tevékenységnek ellátása a védelmi felkészítés feladatainak tervszerinti végrehajtásával, valamint szükség esetén – az Alkotmányban meghatározott kihirdetett minősített helyzetekben, vagy a katasztrófák okozta veszélyhelyzetekben – a védekezési és kárelhárítási tevékenység irányítására létrehozott operatív munkacsoportok működtetésével valósul meg. A szerző bemutatja a szervezetet, és részletezi a Központi Operatív Munkacsoport és a megyei operatív munkacsoportok feladatait a katasztrófavédelem különböző időszakaiban. Részletesen kitér a szervezetet érinthető különböző eredetű katasztrófákra, és bemutatja a katasztrófavédelmi tevékenység fő területeit a katasztrófavédelmi feladatok ellátásának különböző időszakaiban.

Kulcsszavak: honvédelmi feladatok, polgári védelmi feladatok, katasztrófavédelmi feladatok, közúthálózat, operatív csoport, közútkezelő.

Sinka Ildikó

1404-1426. old

A polgári-katonai együttműködés a katasztrófavédelemben

Absztrakt

Napjaink környezetbiztonságának jelentősége kiemelt fontosságúvá vált, az érdeklődés középpontjába került a polgári és a katonai szférában egyaránt, és a részét képezi a biztonságpolitika területének. A téma kutatása szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy Magyarország biztonságpolitikai helyzete jelentősen megváltozott az utóbbi évtizedben. Magyarországon a rendszerváltozást követő években átrendeződött a veszélyhelyzetek elleni védekezés felelősségi rendszere. Átalakultak, sokszínűvé váltak a civilizációs és természeti veszélyek megelőzésében, elhárításában közreműködő szervek, szervezetek. A kétpólusú világrendszer megszűntével felértékelődött a polgári védelem, a polgári veszélyhelyzeti tervezés, a katasztrófa-elhárítás, a válságkezelés polgári aspektusai és a polgári-katonai együttműködés. Hazánk NATO- és EU-csatlakozása ráirányította a figyelmet a katasztrófák, polgári veszélyhelyzetek megelőzésének és kezelésének új lehetőségeire. A szerző ebben a tanulmány a polgári-katonai együttműködés kereteit, gyakorlatát és egyre növekvő szerepét kívánja bemutatni, és ráirányítani a figyelmet az e kérdésben rejlő tartalékokra.

Kulcsszavak: katasztrófavédelem, honvédelem, védelmi igazgatás, polgári-katonai együttműködés, CIMIC.

Szalóki Vivien

1426-1440. old

A polgármesterek feladatai, hatáskörei és felelősségei a védelmi intézkedések során

Absztrakt

Egy település polgármesterének nem csak a település életének szervezésében, hanem a polgári védelemi feladatok ellátásában is fontos szerepe van, hiszen a védelmi tervekért, valamint védekezéshez szükséges eszközök meglétéért is felelős. Ezek karbantartása fontos feladat, ezért működőképességüket is ellenőrizni kell. A polgármester felelős a településen a katasztrófák megelőzését célzó feladatok elvégzéséért, a védekezés során pedig a tevékenységek koordinálásáért és a katasztrófákat követő károk felméréseért, a helyreállítás prioritásainak meghatározásáért. A szerző igyekszik bizonyítani, hogy a települések (vagy akár a fővárosi) önkormányzatai vezetőinek, a polgármestereknek fontos szerepük van egy rendkívüli helyzetekben. Bemutatja a jogszabályok által előírt feladatukat és hatáskörüket. Vizsgálja a magyarországi körülményeket, terhelhetőségüket. Bemutatja a megelőzéshez szükséges „tesztelési” gyakorlatok folyamatát, és erre egy pontozási rendszert is ajánl. Javaslatot tesz arra, hogy hogyan lehetne a polgármesterek tudását a védelmi kérdésekről bővíteni.

Kulcsszavak: polgármester, polgári védelmi feladatok, Leányfalu, védelmi terv. Karbantartás, ellenőrzés, hatáskör, polgármesterek felkészítése.

Tamásné Rozner Katalin

1441-1474. old

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni megelőzési és védekezési feladatok elemzése

Absztrakt

A veszélyes anyagok gyártására, tárolására, szállítására vonatkozóan hazánk a jogi szabályozások és az engedélyezési, ellenőrzési gyakorlat tekintetében felzárkózott Európához. Balesetek azonban így is előfordulnak. A szerző a tanulmányban bemutatja a veszélyes üzemekkel kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezési és megelőzési feladatokat. A témához kapcsolódó Magyarországi jogi környezetet a pontos jogszabályi háttérrel és annak egyes részelemeit. Majd vizsgálja a Magyarországon, kiemelten a Veszprém megyében működő veszélyes üzemeket, és azok besorolását. Összegyűjti a 2011-ben Veszprém megyében található (SEVESO általi besorolás alapján) érintett üzemeket és az üzemekhez tartozó veszélyeztetett településeket. Elemzi az illetékes polgármester gyakoroltatási feladatait, mely a külső védelmi terv végrehajthatóságának ellenőrzése során jelentkezik. Bemutatja és értékeli továbbá a 2010. május 18-án, Pétfürdőn megtartott külső védelmi terv gyakorlathoz kapcsolt időugrásos, térségi, módszertani, többfázisú törzsvezetési gyakorlatot. Bemutatja a gyakorlat során felmerült tapasztalatokat és hiányosságokat.

Kulcsszavak: Veszprém megye, veszélyes üzemek, külső védelmi terv, Pétfürdő, védelmi terv gyakorlat.

Timmer Alexandra

1475-1508. old

A polgári lakosság katasztrófahelyzetre történő felkészítése**Absztrakt**

Napjainkra a társadalmi kultúránk kevesebb figyelmet fordít a katasztrófahelyzetekre történő felkészülésre, illetőleg annak szükségességét is sok esetben figyelmen kívül hagyjuk. A veszélyek itt élnek körülöttünk. A mindennapi élet veszélyhelyzetein kívül, beszélhetünk civilizációs és természeti katasztrófákról, melyek szintén életünk szerves részét képezik, bármennyire is igyekszünk nem odafigyelni rájuk. Ezekre, valamint a nagyobb horderejű katasztrófákra a lakosságot fel kell készíteni annak érdekében, hogy a váratlan helyzetekben gyorsan és megfelelően cselekedjenek, valamint együtt tudjanak működni a mentőerőkkel a megelőzés, kárelhárítás, kárfelszámolás érdekében. A szerző bemutatja a katasztrófák típusait, a veszélyekre válaszként működtetett védelem rendszerét, ezen belül a katasztrófavédelem feladatait. Kitér a különböző katasztrófák elhárítására, megelőzésére, és az esetleges bekövetkezés során alkalmazandó mentési előírásokra. A feladatok között kiemelt jelentőséget tulajdonít a lakosság felkészítésének, valamint a tájékoztatásának. Javaslatot tesz arra, hogy milyen ismeretekre kell a lakosságot megtanítani a felkészítés és tájékoztatás során, majd bemutatja az oktatás jelentőségét, lehetséges célcsoportjait és módszereit.

Kulcsszavak: katasztrófák típusai, felkészítés, megelőzés, elhárítás, mentési előírások, lakosságfelkészítés.

Vargáné Ittes Mária Judit

1509- 1536. old

**A bioterrorizmus veszélye
és a lakosság ellene való védelmének kérdései a XXI. században****Absztrakt**

Mindennapi életünk során számos tényleges és potenciális veszéllyel szembesülünk, kezdve egy véletlen szerzett sérüléstől, egészen egy súlyos ipari balesetig, földrengésig, vagy esetleg a pusztító tűzvészig. Vajon tudatában vagyunk-e ennek a sokféle veszélyforrásnak, megtudjuk-e védeni magunkat, szeretteinket, környezetünket a rájuk váró megannyi veszéllyel szemben? Társadalmunk, védelmi rendszerünk fel van-e készítve a speciális ismereteket igénylő veszélyekre, mint például egy esetleges biológiai fegyverrel való támadásra? A szerző a fenti kérdések mellett arra keresi a választ, hogy milyen globális lépéseket tesznek a nagyhatalmak egy esetleges bioterror-támadással szemben. Bemutatja a biológiai fegyverek történelmi hátterét, a jelen kor veszélyforrásait, veszélyeztetettségét, a biológiai fegyvereket, - mint olcsó tömegpusztító fegyvereket – a terroristák kezében. Elemzi azt a kérdéskört, hogy fel lehet-e készíteni a lakosságot egy esetleges bioterror támadásra. Megoldási javaslatokat keres egy, a lakosságot érintő bioterror-támadás elleni védekezésre.

Kulcsszavak: biológiai fegyverek, bioterror, filléres tömeggyilkosság bioterrorizmus elleni védekezés.

Farkas Alexandra

1537-1567. old

A kárfelszámolásban résztvevők feladatai, különös tekintettel a speciális mentőkre

Absztrakt

A katasztrófák számának szaporodása, jellegük, intenzitásuk megváltozása változást hozott az elmúlt időszakban a védekezés tervezésében, szervezésében, végrehajtásában. Egyre inkább felmerül az igény, hogy a hivatásos mentőszervek mellett a katasztrófák következményeinek felszámolásában tevékenyen részt vegyenek a civil mentőszervezetek is. Különösen igaz ez az olyan csoportokra, akik speciális képességekkel rendelkeznek.

Ebben a tanulmányban a szerző bemutatja a különböző katasztrófák kárterületeit, azok alapvető jellemzőit, továbbá a katasztrófavédelem rendszerét és a kárelhárításban résztvevő csoportok típusait, működésének kereteit.

Ezt követően bemutatja a különleges mentőszervezetek szerepét a kárterületen, majd a barlangi, a légi és a hegyimentők szervezetével, munkájával ismerteti meg az olvasót. Rámutat továbbá, a hazai és külföldi speciális mentők munkájának, működésének hasonlóságaira és eltéréseire.

Kulcsszavak: kárterület, mentőszervezetek, speciális mentők, katasztrófa, kárfelszámolás.

Kaló Zsuzsanna

1568-1598. old

A korai és késői pszichés jelenségek katasztrófák során, és a káros hatások elkerülésének lehetséges módjai

Absztrakt

A katasztrófa során átélt trauma nem csak fizikai veszélyt, esetleg megsemmisülést jelent, de a lelki következményei is beláthatatlanok lehetnek. A katasztrófát átélt lakosságot és a mentőerőket is jelentősen megterheli lelkileg az adott esemény, de sok esetben nem mernek vele szembe nézni, esetleg nem is tudatosul bennük ennek a veszélye.

Ebben a dolgozatban a szerző bemutatja azokat a tényezőket, amelyek következtében az adott események maradandó lelki sérüléshez vezethetnek. Elemzi a személyiség, a pszichológiai immunrendszer állapota és a választott megküzdési mechanizmus szerepét a károsodás kialakulásában. Bemutatja a korai hatásokat, mint félelem, stressz, pánik, szorongás, és a késői következményeket, mint a PTSD, a depresszió és az öngyilkosság. Ismerteti a megelőzést szolgáló pszicho-szociális támogatás lehetőségeit, módját.

Kulcsszavak: katasztrófa, árvíz, pszichológus, depresszió, PTSD, pszicho-szociális támogatás.

Kincses Csilla Andrea

1599-1636. old

**Ausztria katasztrófa és polgári védelme,
az Osztrák Tűzoltószövetség szerepe a védelemben**

Absztrakt

A katasztrófák nem ismernek határokat, adott esetben több országot érintenek, vagy áttevődő a hatásuk. A helyzet kezelése nagyban függ attól, hogy milyen az adott ország védelmi rendszere, hogyan folyik a mentés. Amennyiben egy katasztrófa kapcsán hazánk és a szomszédos országok védelmi szerveinek együttműködésére kerül sor, ismernünk kell egymás szervezeteit. Ebben a tanulmányban a szerző a veszélyeztetettség ismertetését követően bemutatja Ausztria védelmi szerveit. Ismerteti a katasztrófa-segítségnyújtás komplex rendszerét, működését, a tűzoltók és a polgári védelem feladatait. Átfogó képet ad a veszélyhelyzet-kezelésben résztvevő civil védelmi szervezeteket tömörítő a K-Kreis-ről. Ezt követően részletesen elemzi a Polgári Védelmi Szövetség és a Tűzoltó Szövetség szervezetét, munkáját. Áttekintést nyújt a Burgenlandi Tartományi Tűzoltóiskola szerepéről, a képzés kereteiről, tartalmáról.

Kulcsszavak: katasztrófák, veszélyeztetettség, Ausztria védelmi szervei, Polgári Védelmi Szövetség, Tűzoltó Szövetség, Burgenlandi Tartományi Tűzoltóiskola.

Kriston-Pócsik Veronika

1637-1673. old

**A mentőszervezetek sokszínűségének bemutatása a különleges
mentőszervezetek példáján keresztül**

Absztrakt

Az állampolgárok jogai között elsők közt szerepel az egyesülés szabadsága. Ennek kapcsán hazánkban számtalan társadalmi- és humanitárius civil szervezet működik. Tevékenységük kapcsán sok embernek adnak teret a hasznos időtöltésre. Vannak szervezetek, amelyek ezen túlmenően szerepet vállalnak az állami szervek védelmi munkájának ellátásában. Ebben a tanulmányban a szerző vizsgálja a civil szervezetek jogszabályi hátterét, működését, bemutatja a fajtáikat, szerepüket. Ezt követően a különleges mentőszervezetek rendeltetését elemzi. Eredményes mentőszervezetek, mint a Spider mentőcsoport, a vízimentők, a bűvárszolgálat és a barlangi mentők munkáját ismerteti, különös tekintettel a felszerelésükre, működésükre. Konkrét mentési eseményekkel, fotókkal, számadatokkal igazolja, hogy ezek a szervezetek részért képezik az ország kapcsolati tőkájének, és nagyban hozzájárulnak egy katasztrófa során a lakosság és az anyagi javak hatékony mentéséhez.

Kulcsszavak: különleges mentőszervezetek, Sipder mentőcsoport, vízimentők, bűvárszolgálat, barlangi mentők.

Tóth Renáta

1708-1745. old

**A civil szervezetek lényege és szerepük a katasztrófák során a
vörösiszap-katasztrófa példáján keresztül*****Absztrakt***

Az elmúlt időszakban nem múlt el hét, hogy a média ne tudósított volna a kolontári és a devecseri eseményekről. A MAL Zrt. tározójának szakadása következtében olyan a katasztrófa alakult ki, ami nem csak Magyarországon, de a világban sem fordult még elő. Pusztító hatása olyan védekezési feladatokat tett szükségessé, ami próbára tette a lakosságot, és a mentőerőket egyaránt. Ezeknek a kihívásoknak a hivatásos szervek megfelelték, de fontos szerepet játszottak benne a civil szervezetek is.

Ebben a tanulmányban a szerző bemutatja a vörösiszap-katasztrófa kialakulását, eseményeit, lefolyását. Kiemelten foglalkozik a civil szervezetek fogalmával, rendeltetésével, és konkrét szerepével egy adott eseménynél. A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat példáján keresztül elemzi a civil segítségnyújtás lehetséges formáit, módjait, problémás pontjait. Közvetve igazolja, hogy a civil szervezetek és egyházak tevékeny részvállalását a feladatok ellátásában a jövőben célszerű növelni.

Kulcsszavak: ökológiai katasztrófa ecological disaster, katasztrófavédelem, disaster management, vörösiszap, red mud, civil-és humanitárius szervezetek.

Veres Violetta

1746-1768. old

Az ókori katasztrófák hatása a társadalomra***Absztrakt***

A katasztrófák elleni küzdelem óriási erőket köt le társadalmi szinten, nagy kiadásokkal, sok feladattal jár a következmények felszámolása. Az ellenük való küzdelem egyik sarkalatos pontjává napjainkra egyre inkább a megelőzés vált. A katasztrófákkal kapcsolatban nem csak a hivatásos szakembereknek vannak teendőik, hiszen nem csak a kárelhárítás, kárfelszámolás feladataival kell számolni, hanem azok társadalmi hatásával is. Ennél fogva Európa-szerte történészek, tudósok, szociológusok, pszichológusok is elemzik mindazokat a hatásokat és következményeket, amellyel egy ilyen esemény jár.

A történelmi jelenségeket a történészek eddig zömében a történelmi kategóriák mentén elemezték, egyre inkább terjed azonban az eljárás, hogy bizonyos eseményeket, társadalmak változásait az akkor zajló katasztrófák tükrében is megvizsgálják. Felmerül a kérdés, hogy milyen összefüggés van egy felkelés, egy forradalom, egy elveszített hadjárat, esetleg egy eltűnt civilizáció és az arra a társadalomra, területre akkoriban ható katasztrófa-események között. A szerző ebben a tanulmányban két ókori katasztrófa tükrében erre a kérdésre keresi a választ.

Kulcsszavak: ókori katasztrófák, mίνószi kultúra, Róma város, római tűzvész, Néró, katasztrófa-elhárítás, helyreállítás.

Zorinác Ádám

1769-1801. old

Egyházak a katasztrófavédelmi feladatrendszerben

Absztrakt

Katasztrófák, háborúk során a kárt szenvedett lakosság mentésében, életminőségének javításában mindig jelentős szerepet vállaltak az egyházak. Az elmúlt időszak hazai katasztrófáinál nem csak hitéleti szerepük erősödött, hanem a kárszámolásban és az utógondozásban is komoly részt vállaltak.

Ebben a tanulmányban a szerző elemzi a történelmi egyházak kialakulását, a vallás és az egyházak jogszabályi háttérét, működését. A Magyarországi egyházak közül a történelmi egyházakat mutatja be, különös tekintettel a katolikus, a zsidó, a református és az evangélikus felekezetek felépítésére, működésére.

Támpontokat ad a magyar katasztrófavédelem rendszerének arra vonatkozólag, hogy az Egyházak eszköztársa, tisztviselői és tagjai hogyan és mi módon vonhatóak be a katasztrófák következményeinek felszámolási folyamatába. Vizsgálja az Egyházak megelőző időszakban, illetve a helyreállításnál játszott szerepét, és a veszélyhelyzetkezeléssel kapcsolatos tevékenységeit. Konkrét példákkal igazolja, hogy az egyházak közösségformáló, támogató szerepe sokat segíthet egy település katasztrófákat követő újjáéledésében.

Kulcsszavak: egyházak, veszélyhelyzet, megelőző idő, helyreállítás, egyházak története.

Tóth József

1674-1707. old

A Gyöngyösroszi ércbánya veszélyesanyag-tárolójával kapcsolatos kérdések és katasztrófavédelmi feladatok

Absztrakt:

A közelmúlt katasztrófái (vörösiszap, nagybányai cianidos szennyezés stb.) bizonyították, hogy mindennapjaink része, „élő” a veszély, melyet az emberiség civilizációs fejlődésével járó technológiai újítás jelent. Hatalmas az igény a Föld ásványkincsei iránt, kiaknázása, hasznosítása azonban óriási felelősséget ró a kitermelést végző vállalatokra, a technológiákat engedélyező hatóságokra, az esetleges káros hatások kivédésére létrehozott szervezetekre, a kiképzett szakemberekre. A tanulmányban a szerző bemutatja a Gyöngyösroszi település határában húzódó zagyártározó rekultivációs technológiáját, az üzemeltető cég tevékenységét, a települést érintő veszély kiküszöbölését célzó munkákat, a védekezés megvalósítását. A helyszínen tapasztaltak, a szakemberekkel folytatott beszélgetés, a Száraz-völgyi zagyártározó Üzemi Kárelhárítási Tervének vizsgálata megerősítette a szerzőben azt a feltevést, hogy a technológia, a jelenleg is folyó rekultivációs munkálatok, a Tervben meghatározottak együttesen alkalmasak arra, hogy kiküszöböljék a Gyöngyösroszi községet, az ott élőket érintő káros hatásokat.

Kulcsszavak: havária, vízfolyás, Gyöngyösroszi, **Keywords:** injury to ship, water-course, Gyöngyösroszi.

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
VÉDELMI IGAZGATÁS SZAK

A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében a

„Hallgatók a Tudomány Szolgálatában”

Védelmi igazgatás szakos hallgatók

I. országos tudományos konferenciája

A konferencia előadásainak összefoglalói

Vitaindító előadások

Budapest, 2011. november 10.

Pellérdi Rezső - Rusvai Ditta

5-20. old

A súlyos ipari balesetekkel kapcsolatos nemzetközi és hazai szabályzórendszer elemzése***Absztrakt***

Az ipar egyre nagyobb ütemű fejlődése mind nagyobb veszélynek teszi ki a társadalmat. Az új technológiák bevezetése újabb veszélyhelyzeteket teremthet, melyek katasztrófahelyzetté alakulását meg kell, és meg is lehet akadályozni jól alkalmazott jogi eszközökkel. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta folyamatosan fejlesztjük saját és közösségi jogi rendszerünket is.

A szerzők ráirányítják a figyelmet arra, hogy a 2011-es soros elnökségi poszt lehetőséget adott Magyarországnak, hogy operatíván részt vállaljon a közösségi jogi normák fejlesztésében. A súlyos ipari balesetek megelőzésével kapcsolatos Seveso II. Irányelvet felülvizsgálták és megfogalmazódtak az újításával kapcsolatos tagállami igények. Bár a Seveso III. Irányelvet előreláthatóan csak 2015-ben léptetik hatályba, kidolgozása mégis Magyarország felügyelete alatt kezdődhetett meg.

A dolgozatban bemutatásra kerülnek a Seveso irányelvek, valamint ezek beépülése a magyar jogrendbe. A szerzők ismertetik a 1999. évi LXXIV. törvényt, illetve annak a témára vonatkozó változásait, és a 2006. évi VIII. törvényt, majd ezek figyelembevételével következtetéseket fogalmaznak meg.

Kulcsszavak: ipari katasztrófák, Seveso irányelvek, 1999. évi LXXIV. törvény, 2006. évi VIII. törvény, jogalakotás.

Petró Tibor

21-34. old

A települési önkormányzatok árvízvédelmi feladatai, lehetőségei az árvízi védekezés során

Absztrakt

Napjainkban, amikor a föld népessége átlépte a hétmilliárd főt, egyre nagyobb felelőséggel kell, hogy viseltessünk vízkészletünkkel szemben. A mindennapi életünk természetes velejárója, hogy körülvesz minket az éltető víz. Ugyanakkor nem szabad megfedkezünk pusztító mivoltáról sem, hiszen az elmúlt időszak legtöbb energiát követelő, legtöbb kártokozó eseményei az árvizek és a belvizek voltak.

A mai Magyarország egyik legnagyobb kihívása a vízzel való komplex gazdálkodás a fenntartható fejlődés figyelembevételével. A klímaváltozás hatásaként, a természet szeszélyes megnyilvánulása egyre többször ébreszt rá bennünket, milyen gyors és kegyetlen pusztítást okozhat a hirtelen lezúduló nagymennyiségű csapadék, vagy a vízgyűjtő területeken található hókészlet hirtelen, nagymértékű olvadása. A települések védekezésnek megszervezése az állam felelősségén túl az önkormányzatokra is komoly feladatokat ró. A települések szinte mindegyike folytat védekezést a vizek károsító hatásával szemben.

A tanulmány célja, hogy bemutassa, hogy jelenleg hogyan épül fel a vizek pusztító hatása elleni védelem rendszere, hogyan alakult a történelem során, milyen az állapota napjainkban, illetve milyen védelmi feladatokkal kell számolni a vizek kártételei elleni tevékenység során, és milyen lehetőségek vannak az önkormányzatok kezében különböző időszakokban a védekezésre.

Kulcsszavak: árvíz elleni védelem, vízkár elhárítási feladatok, árvízvédelem eszközei.

Sáfár Brigitta – dr. Hornyacsek Júlia

35-50. old

A Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének Pszicho-Szociális Támogató Programja

Absztrakt

A világban egyre súlyosabb és egyre nagyobb számú katasztrófa történik. Rengeteg írás foglalkozik a katasztrófák utáni helyreállítással, a mentési munkálatokkal, a sérültek, betegek ellátásával, de a katasztrófák által érintett lakosság és a védelmi erők átfogó pszicho-szociális támogatásával és ellátásával kapcsolatosan világszerte, és hazai viszonylatban is kevés tudományos tanulmány látott napvilágot. Még kevesebb olyan kutatás van, amely a civil szervezetek szerepvállalását elemzi ebben a feladatban.

Ez a tanulmány a Vöröskereszt és Vörösfélhold Társaságok Nemzetközi Szövetségének nemzetközi tevékenységét – így a katasztrófa-sújtotta területeken való szerepvállalását – elemzi a pszicho-szociális segítségnyújtás szempontjából. A tanulmány során megállapítást nyert, hogy a pszicho-szociális támogató program módszereinek katasztrófa-helyzetekben való alkalmazása szükségszerű, nagymértékben megkönnyíti a mentésben részt vevő szakemberek munkáját, továbbá, hogy a szervezet erői, eszközei, valamint az aktivisták felkészültsége alkalmassá teszi arra, hogy a katasztrófa fajtájától, intenzitásától és helyétől függetlenül minden helyzetben hathatós fizikai és pszichés segítséget nyújtson a kárt szenvedett lakosságnak.

Kulcsszavak: katasztrófa, Vöröskereszt, pszichológia, segítségnyújtás, lakosság, támogatás.

Viktoria Veres

51-66. old

**Disaster fraud: financial crime committed against disaster
Victims and donators
*Conference Article***

Abstract:

Even though we have experienced in the recent years the growing destroying impact of disasters, only few words are said about criminals and types of crime committed after disasters.

Not only the vulnerable situation of disaster victims gives an opportunity for fraud, but also the attitude of people who want to help disaster victims in terms of donations and the increased number of non-profit organizations, charities.

In this study the author examines the opportunities of financial fraud against disaster victims and donators, such as identity and financial information theft, false or unfair contracts, collecting funds using the Internet or personal meetings in the name of non-existing or fraudulent non-profit organizations, not using the collected funds for charity but for money laundering, terrorist financing or tax evasion.

The author draws our attention that accepting help after a disaster is inevitable; also that donating and supporting disaster victims is a key factor of the preparedness programs, rescue operations and rebuilding, but it is essential to learn how to avoid to become victims of fraud or to unwillingly support crime and how to make sure our donations reach the people in most need.

Keywords: disaster, crime, financial fraud, donation, charities

Az elmúlt évek katasztrófái során megtapasztalhattuk a katasztrófák pusztításának egyre erőteljesebb következményeit, kevés szó esik azonban a katasztrófák utáni időszakokban megjelenő újabb és újabb bűnözői csoportokról és a megkárosítás módszereiről. Nemcsak a katasztrófák áldozatainak kiszolgáltatott helyzete ad számos lehetőséget bűnözőknek és csalóknak, hanem a társadalmi felelősséget érző emberek segítőkészsége és adományozó készsége, valamint az egyre szaporodó non-profit szervezetek támogató működése is.

A szerző ebben az angol nyelvű tanulmányban vizsgálja a katasztrófák áldozatainak és az adományozók pénzügyi megkárosításának lehetőségeit, úgy mint a személyes- és pénzügyi adatok eltulajdonítása és felhasználása, hamis vagy tisztességtelen szerződések kötése, pénzügyi összegek kicsalása interneten terjesztett vagy személyes megkeresésen alapuló, nem létező vagy az adományokat nem megfelelő módon felhasználó non-profit szervezetek nevében, valamint az adományozás felhasználása pénzmosás, terrorizmus finanszírozás vagy adókerülés céljára. A szerző arra hívja fel a figyelmet, hogy katasztrófák után segítséget elfogadni elkerülhetetlen, a pénzügyi adakozás és segítségnyújtás pedig az egyik meghatározó eleme a felkészülésnek, mentésnek és újjáépítésnek, ugyanakkor fontos, hogy megtanuljunk, hogyan kerülhetjük el, hogy csalók áldozatává váljunk vagy akaratlanul is támogassuk a bűnözést, és hogy adományaink a legjobban rászorulókhöz jussanak.

Kulcsszavak: katasztrófa, bűnözés, pénzügyi csalás, adományozás, non-profit szervezetek

Dr. Komjáthy László

67-82. old

Középmagas és magas épületek tűzvédelmi sajátosságai

Absztrakt

A tűzoltók mindennapi munkájának egyik legnagyobb nehézsége, hogy tüzesetek mindegyike más és más jellegzetességgel bír, így azok oltásának módszerei is eltérőek. Ez a tény gyakran nem csak fizikai kihívást, hanem pszichés terhet is jelent a mentőerőkre nézve. A szomszédos országokban, így az osztrák támogatási rendszerben nem „csak” a katasztrófák által sújtott állampolgárokra, hanem a beavatkozó erők pszichés jelenségeinek és szükségleteinek beazonosítására is figyelmet fordítanak. Az ellátásuk, váltásuk, képességek szerinti differenciált beosztásuk stb. mellett, a legfontosabb a feladatra való teljeskörű felkészítésük a feladatra, melynek eredményeképp csökkenhet a feladat váratlanságától, ismeretlenségétől való stressz. Fontos az állomány képzése, továbbképzése során olyan ismeretek közvetítése, amelyek segítségével átfogó képet kapnak egy adott típusú épület szerkezetéről, építészeti sajátosságairól, melynek ismeretében szakszerűbben és gyorsabban, és kevesebb belső szorongással tudják végezni a feladataikat. Ebben a tanulmányban a szerző a középmagas és magas épületek műszaki-technikai sajátosságainak bemutatásával kíván átfogó képet adni az ilyen jellegű épületek építésének tűzvédelmi szabályairól, a tüzek megelőzésének lehetőségeiről, továbbá tüzesetek során az építészeti, gépészeti sajátosságokhoz igazodó, lehetséges tűzoltási technikákról.

Kulcsszavak: tűz, füst, középmagas, magas épület, tűzoltás, műszaki mentés.

Tartalomjegyzék

Előszó	3
Vitaindító előadások	5
Pellérdi Rezső - Rusvai Ditta A súlyos ipari balesetekkel kapcsolatos nemzetközi és hazai szabályzórendszer elemzése	5
Petró Tibor A települési önkormányzatok árvízvédelmi feladatai, lehetőségei az árvízi védekezés során	21
Sáfár Brigitta - dr. Hornyacsek Júlia A Vöröskereszt és Vörösfélföld Társaságok Nemzetközi Szövetségének Pszicho-Szociális Támogató Programja	35
Viktor Veres Disaster fraud: financial crime committed against disaster Victims and donators	51
Dr. Komjáthy László Középmagas és magas épületek tűzvédelmi sajátosságai	67
Az előadások absztraktjai	83
Előadások	131

Szerzők:

Pellérdi Rezső, Rusvai Ditta, Petró Tibor, Sáfár Brigitta, Dr. Hornyacsek Júlia, Viktoria Veres, Dr. Komjáthy László, Andok László, Antal Örs, Auerbach Aranka, Balázs László, Baranyai György, Csabianszki Viktor, Csák Andrea, Erika Illésóvá, Farkas Zoltán, Fekete János, Ferencz Gábor, Gál Péter, Gáti Ádám, Gödöllei Rita, Gregor György, Hegedűs István, Hevér Enikő, Dr. Kiss Attila, Kiss Béla, Kónya Pál, Kökényesi Antal, Kulcsár Ágnes, Kurinyecz Szilvia, Lőrincz Dalma, Magyarfiné Kecskeméti Anita, Mayerné Puskás Mária, Medve Beáta, Molnár Robin, Nagy Gábor, Nagy Sándor, Nagy Szilvia, Némedi Nándor, Ócsai Gábor, Óh András, Dr. Oskó Ildikó, Pásztor Tamás, Pintér Sándor, Plósz Balázs, Ribár Károly, Rumbach Szabolcs, Schmidt Petra, Somlai-KissAndrás, Szilágyi Egon, Szilágyi Gábor,

Takács J. Mátyás, Tatár Pál, Vadon József, Anda György, Bartók Dávid, Bodó Szabolcs, Borbély Zoltán, Déméné Völgyi Erika, Derzsy Péter, Fazekas László, Gárgyán Hajnalka, István László, Katona Ágnes, Pallagi Ádám, Prohászka Petra, Puskás Noémi, Sinka Ildikó, Szalóki Vivien, Tamásné Rozner Katalin, Timmer Alexandra, Vargáné Ittes Mária, Farkas Alexandra, Kaló Zsuzsa, Kincses Csilla, Andrea, Kriston-Pócsik Veronika, Tóth Renáta, Veres Violetta, Zorináczy Ádám, Kiss Gergely, Tóth, József.

Az előadások részletes tartalma a CD mellékleten található PDF formátumban.

Ezúton mondunk köszönetet a konferencia tervezésében, szervezésében, lebonyolításában, valamint a kiadvány elkészítésében részt vevőknek.

Dr. Hornyacsek Júlia
Szervezőbizottság elnöke